

genija

HERSNIK
S
R
E
K

NA
ŽERINJAH

 e-knjiga.si

Genija d.o.o.
1000 Ljubljana, Litijska cesta 12/a
Telefon: 051 415 616
Splet: www.genija.com
E-pošta: info@genija.com

Janko Kersnik
Na Žerinjah

Za založbo: Blanka Jarni
Računalniška postavitvev: Dubravko Gecan

©Genija, d.o.o.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-311.2(0.034.2)

KERSNIK, Janko, 1852-1897
Na Žerinjah [Elektronski vir] / Janko Kersnik. - El. knjiga. -
Ljubljana : Genija, 2012

Način dostopa (URL): www.e-knjiga.si

ISBN 978-961-280-071-0 (ePub)
ISBN 978-961-280-072-7 (mobi)
261497344

Janko Kersnik

Na Žerinjah

2012

Tudi za brezplačne knjige veljajo avtorske pravice.

Vsa besedila na portalu e-knjiga.si so objavljena z dovoljenjem avtorjev, oz. lastnikov avtorskih pravic.* Pridobljena dovoljenja veljajo izključno za objavo in distribucijo na portalu e-knjiga.si. Ni dovoljen prenos e-knjig, besedil ali slikovnega materiala na druge spletne naslove, reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba v kakršnemkoli obsegu ali postopku.

Za osebno uporabo naše e-knjige lahko uporabljate neomejeno. Namesto nepooblaščenega razmnoževanja datotek vas prosimo, da vsako novo kopijo prenesete ali delite neposredno s našega portala. Na ta način boste prispevali k nadaljnjemu razvoju spletne knjižnice e-knjiga.si.

**za besedila, ki so v javni lasti dovoljenja za objavo niso potrebna. Javna last je oznaka za vsak izdelek, za katerega nihče ne uveljavlja lastniških pravic. Še vedno veljajo pravice za grafično podobo in računalniško postavitev knjig objavljenih na portalu e-knjiga.si*

Odzvonilo je na vasi avemarijo.

Bil je lep poletenski večer in hladna sapica, ki je dohajala polagoma raz severne hribe, prinašala je s seboj prijetni duh sena sušečega se, ki je ležalo v kupih po bližnjih travnikih. Kosci, končavši svoje delo, bili so na ramena zadeli grablje in kose ter počasi vračali se domov, glasno vreščaje peli okroglo pesem, ki je odmevala daleč po dolini, govoreča o »mojem dekletu«.

Stari krčmar Zabrdnik je bil ravno počasi odmolil zadnji očenaš za »eno srečno zadnjo uro« in zopet pipo med zobe potaknil, dober večer želeč svojim trem kmetskim pivcem, ki so sedeli pred njegovo gostilno pri poliču vina, katerega so ob pomanjkanju kakšne mize kar na tleh imeli, ne gledajoč prahu in nesnage pred vežo.

»Pravijo, da bomo vojake dobili,« reče krčmar, prižigaje tobak.

»Kaj praviš – vojake? – Kakove?« oglesi se pivec kmet, ki je baš tak ogel belega kruha v usta nesel, kakor je pest debela.

»Kaj bode vojska?« vpraša drugi kmet.

»Zavoljo kuge – živinske? Menda jo bodo lovili ka-li?« nasmehuje se krčmar.

»Kakšne kuge in katere?« pravi zopet prvi kmet. »Saj je ni kuge; pri nas že ne; – če kako tele za volčičem pogine ali če se

katera telica detelje obje in jo potlej napejja, pa ti vražja gospoda ugane, da je to živinska kuga.«

»I, da,« pristavi drugi – »birič ti precej kugo zavoha. Raku so oni dan tri goveje glave pobili, ker je tisti mestni padar dejal, da so kužne.«

»Pa jim ni bilo nič. Toliko so bile kužne kakor jaz.«

»Ali pride dosti vojakov?«

»I, nemara da veliko.«

»Vojakov pa res ni treba. Krompir bodo kradli in še meso naj bi zlodejem kuhali!«

»Kdo jih bo pa plačal?«

»I, glej ga no, mi, kdo pa. Vse gre iz davkov to; mi, če ti pravim,« reče krčmar.

»Vraga!« zaškriplje jezen eden.

Morebiti bi bili še dalje ukrepali, ko ne bi bil v tem trenutku hitro pridrdral mimo hiše, ki je ob cesti stala, eleganten mestni voz, ki je obrnil nase vso pozornost male pivske družbe naših kmetov. Zaradi precej gostega mraka ni bilo lahko razločiti, kdo je in koliko oseb je v kočiji. Vendar Zabrdnik je imel mačje oči, on je precej spoznal, kdo se vozi, snel klobuk z glave in pozdravljal tja na cesto, dasi ga niti kočijaž ni pogledal. Ko se je voz za sosednjo hišo skril, pokrije se krčmar, dene zopet pipo v široka usta ter reče svojim gostom:

»Grajski se peljajo. Iz mesta so prišli na Žerinje sem, v grad.«

»Kaj vraga?« začudi se kmet.

»Že sinoči je grajski pastir pri meni glažek slivovca pil in pripovedoval, da gospoda pridejo kmalu. In glej, že so tukaj. Čudno je to,« reče krčmar.

»Hi, ali se dobro godi tej gospodi,« meni drugi kmet.

»Bašte! Dobro se jim godi, dobro! Vozikajo se na mehkem sem ter tja, pečeno in kuhano meso jedo vsak dan, potico prigrizujejo in vina pijo, kolikor ga radi.«

»Nu, da, dobro se jim godi,« pritrjuje še tretji. »Saj že pregovor pravi: gospod nikoli zastonj ne zine, kakor tačas, kadar mu meso z vilic pade.«

»In pa samo gosposke ženske pogledaj, ki se jim dobro godi in se lepo z mesom in kofetom pasejo, kako so lepe bele in rdeče kakor jabolka. Potlej pa naše babe poglej, kakove kavke so, kadar se kolikaj izdelajo.«

Sedaj pa krčmar oče Zabrdnik svojo pipo ob noht mogočnega svojega desnega palca otepe in pepel iz nje iztrese pa modro pravi prijateljem in pivcem svojim:

»Ne bom govoril, da ne bi bilo res, kar pravite: gospodi je dobro, bolje ko nam, za žito ne trpe, sena ne kose, živini ne pokladajo, po drva ne hodijo, v malin ne nosijo. Ali kaj meni pomaga, če imam cel ploh, poln rumene in najlepše opečene teletine, če pa hudika jesti ne morem, če zdrav nisem. Rajnki fajmošter so rekli, Bog jim daj nebesa, rekli so, zdravje je prvo bogastvo. Tako so rekli in res je takisto. In Bog ve koliko bolezní imajo gospoda, ki jih mi nimamo. Zato so tako blede. Če se tebi to lepo zdi, naj se ti; jaz te hvalim, dokler si grd ogorel rjavec. Kadar si enkrat bled in zelen, potlej te že smrt tiplje in pojdi h konjederki po rože, pa h kaplanu na spoved, ne boš več po svetu trave tlačil. Mene poglej, jaz že petnajst let nisem eno uro v postelji bolan ležal.«

»Jaz pa še nikoli, verjameš, Zabrdnik?« приметne eden kmetov.

»Nu, vidiš,« nadaljuje krčmar – »pri tej gospodi je pa zdaj eno, zdaj drugo zleknjeno pod odejo. Pa tudi druge reči imajo, ki jih močno koljejo in grizejo, verjemi mi.«

»Kaj imajo?«

»Tu gori v gradu so se že take reči godile, ki se pri nas nikdar ne, in Bog nas varuj, da bi se kdaj!« skrivnostno šepeče krčmar. »Ali ne veš, Mihec, kaj se je vse govorilo ono leto – ti boš še dobro pomnil – ko so našli grofa Sandra mrtvega v žerinjskem gozdu? Dejali so, da se je sam ustrelil, drugi zopet so govorili o razborškem gospodu, a nihče ni pravega in gotovega vedel. In potem je vse zaspalo.«

»Zato, ker je to gospoda,« pristavi en kmet, »ko bi bil nas eden dolževan, ej – –«

»Zakaj so pa trdili, da se je sam ustrelil tisti grof,« popraša drugi.

»Ali nisem rekel, da nihče ni vsega vedel! Grofica Amelija, ta stara, ki je bila takrat še lepa in mlada, tista morda že ve, ker še sedaj, ko je že stara in siva postala, včasih daje za črne maše, in mežnar je dejal, da se bero za rajnkega gospoda.«

»Ona že ve, zakaj daje!«

»Kdo pa je ta Nelja – ali kako ji praviš,« vpraša zopet tretji.

»I, nu, sestra sedanjega gospodarja, saj jo poznaš, in sestra onega rajnkega. Brata sta bila, prava brata. Prijazni ljudje, to se mora reči, ali prevzetni so pa tudi.«

»Tako, tako li pripovedujete, da je bil prejšnji v gozdu ubit?« vpraša zopet prvi.

»Morda pa še ubit ni bil,« pravi drugi, »morda ga je krvavo stegno v gozdu srečalo pa je mrtev ostal na mestu.«

»Kakšno krvavo stegno?«

»Kaj še tega ne veš, kaj je krvavo stegno?« vpraša začuden drugi; ali ko so možje začeli posvetovati se, kakov je hostni strah »krvavo stegno«, izkazalo se je, da so že večkrat slišali imenovati ga, ali natanko nobeden ne ve ničesar o njem.

»Saj ti si ga poznal tistega ubitega grofa,« vpraša krčmar zopet, potem ko je bil že peti polič prinesel.

»Kaj ga ne bi poznal,« odgovori oni, »ko bi zdajle sem stopil z onega sveta, precej se mu odkrijem.«

»Nu, vidiš, ti bodem pa še katero povedal, o kakršni ne misliš, da bi jo slišal od mene nocoj. Kaj meniš, ali bi človek ne mislil, da bi morali gospoda, ki se toliko uče in toliko bero in slišijo ter vidi-jo po svetu, pametnejši biti kot smo mi? Misliš li, da so? Niso ne! Tako blodijo moški za ženskami kakor pri nas, samo malo drugače. Jaz bi o tej stari Ameliji lahko povedal nekoliko – vsega ne vem – ki je prav podobno tistemu, kar se je prigodilo oni Krakovi Poloni; vse ženske za možmi gledajo, naše kmetske in gosposke ...«

»Beži, beži, ti grdin ti, grešnik sivi ti, da te sram ni kosmatiti zoper šesto božjo zapoved! Precej pojdi večerjat!« To je bil nov glas, glas matere Zabrdnice, ki je bila vprav ob tistem hipcu na prag stopila in baš zaslišala svojega moža, govorečega tako, kakor njeni pobožnosti in gospodinjski dostojnosti ni bilo po volji. Zaradi tega je bil njen glas osoren.

Krčmar Zabrdnik se je znal upirati vsem sosedom, biriču, davkarju, celo župniku, če je trebalo, samo svoji ženi ni nikdar ugovarjal. Čulo se je, da ga je bila odvadila že zdavnaj. Zatorej je zdaj v hišo izginil večerjat, pijoči kmetje so »materi« svoj račun plačali in odšli vsak po svoji stezi.

II

Na gorenjem, severnem koncu vasi Radovlje kake četrte ure oddaljen, na nizkem holmu, kateri se naslanja na gore, zadaj polagoma vzraščajoče, stoji star gradič, katerega osivelo zidovje se iz daljave le po malem vidi izza košatih dreves, katera preraščajo mali holm. To je grad Žerinje.

Ob stranskem potu, ki vodi od okrajne ceste po holmu proti gradu, nasajene so visoke topolke, ki delajo celi okolici nekov melanholičen vtis. Na desno in na levo ob holmovem bregu pa se kažejo ostanki nekdanjega grajskega parka in po stezicah, ki se pleto med posameznimi goščami, videti je le sem ter tja prostorček, pokrit z belim peskom; drugo je porasla trava.

Krasno jutro, kakor ga more le prvo poletje roditi, daniilo se je in razveseljevalo vso naturo po večeru, ob katerem so kmetje pri krčmarju doli modrovali. Po dolini se je čulo žvenketanje kos in odmevajoče, včasih ne preveč harmonično ukanje zgodnjih mladih koscev. Od vzhoda je prisijalo počasi sonce izza daljnih nizkih goric in odsevalo v tisočero rosnih kapljah, ki so visele krog in krog po travi in grmičevju.

Nebo je bilo čisto kakor ribje oko in še vrabci, ki so posedali na obstrešju starega gradiča in vreščali po vrtnih nasadih,

pozdravljali so lepo jutro, kakor je dejal sam zase stari Tine, ki je bil z vodo v roki namenjen iti prilivat rožicam v majhen postranski vrtilč, njemu v varstvo izroččen.

»Živ-živ! Živ-živ!« je oponašal starec vrabce, ozrl se kvišku na visoki kap, kjer je čepelo celo krdelce malih kričačev, ter je zagrozil se jim mrmraje: »Gori le bodite, gori, samo dol v vrt mi ne skačite, drugače bode puška pela.«

»Kaj so vam pa storili ptički, da jim tako žugate, Tine?« povpraša na drugi strani za vrtnarjem lepo in mlado doneč ženski glas. Nagovorjeni starec se zgane, sram ga počne biti, da je bil njegov samogovor slišan, obrne se na ono stran in ugleda pred seboj vitko mlado deklico, ki se mu je bližala s prijaznim smehljanjem.

Svojo posodo starec na tla postavi in potegne klobuk raz sivo glavo, in malo okorno priklonivši se, reče veselo: »Oh gospica Ana, vi ste že vstali? Seveda, tile hudokljunci na strehi ne dade miru; vpijejo in vrešče, da gospoda ne morejo spati.«

»Pustite jih, ptičke. Oni ne morejo zato, da vedno čivkajo in pojo; imajo od Boga tako naravo,« odgovori na lahko mlada deklica, gospica Ana, kakor jo je imenoval vrtnar, in k njemu stopivši, mu poda roko, prijazno nadaljevaje: »Dobro jutro, Tine. Kako se vam pa godi? Zdravi ste in krepki, da je veselje! Li ne?«

Smehljaj veselja zabliskne po starečevem licu.

»Ah, starost, starost, baronica! Ta me tare, drugače bi bilo, hvala bodi Bogu in čast. Da, ko bi človek mogel vedno mlad biti in ostati, kakor ste vi, ne zamerite, gospica.«

»Potem bi mu morda tudi ne bilo prav – vivedni nezadovoljnež.«

»A pokrite se,« nadaljuje mlada, »ter vzemite ono posodo, ideva skupaj na vrt, da vidim, kako ste letos uravnali svoje krasotice, vrtnice in nageljne in drugo, kar imate tu. Malo sem pogledala že

z okna dol. In glejte, kakov lep dan je danes, prav nalašč za vas in vaše rože. Ali ni lepo?»

Tako govoreč se je mlada baronica obrnila na vzhodno stran gradiča, kjer je bil na majhnem ravnem prostorišču za lepo obrezano živo mejo grajski vrtič. Pred starim vrtnarjem, ki je bil zopet prijel svojo vodno posodo, stopala je ona sama ter nadaljevala radostno:

»Kako sem se že veselila te prve jutranje urice tu doma! V mestu je vse drugače, Tine; tukaj je mnogo lepše!«

»Hi, hi! Res je tako. Pusto je v mestu, pusto. Jaz bi se še na cerkveno steno tam namalati ne dal, ko bi me hoteli.«

»Potem bi bili svetnik,« smeje se deklica.

»Je-e, za tisto ni nas eden, ne! Ha-ha-ha, svetnik! In, kaj sem že na jeziku imel? Da, dolgo vas ni bilo, baronica! Pa ste že zapazili vendar, kako se je v vrtu vse predrugačilo? Staro hruško tamkaj v kotu, kjer ste včasih tako radi sedeli, podrla je burja. Tako mi je bilo hudo pri srcu po njej! Sedaj sem pa najlepši kostanj tja zasadil, katerega sem mogel najti; bodele videli, kako lepo rase. Tako je. Eden pade, pa drugi se vsadi. Jesen pa, ki stoji v drugem koncu, se je letos močno razširil in rož je toliko, da je vse pisano. Tista vrtnica, ki ste jo lani vi iz mesta prinesli, je že jako velika in lepo cvete, da je veselje. Povito cvetje, katero sem včeraj za vas napravil, če niste bili hudi, je skoraj samo iz nje.«

»Da, našla sem ga takoj, ko smo se pripeljali, in sem vedela, da ste ga vi napravili. Hvala vam, Tine; glejte, tja gor na okno sem ga postavila.«

In res se starec ozre gor proti oknu, dasi tako daleč ni mogel videti. V srce mu je dobro dejalo, da ga mlada, lepa gospica tako odlikuje, njega, starega moža, vrtnarja.

Dospela sta okoli vogla in starec pokazuje mladenki to in ono po vrtu.

»Oh, kako lepo je tukaj. Gori z okna nisem mogla vsega razločiti; pa tu šele se vidi, kako skrbno in krasno ste vse uravnali,« vzklikne vesela.

Baronica je stopala naprej po ozki, z belim peskom posuti stezici, ki je tekla med pisanimi gredicami, in vrtnar je korakal za njo, razkazovaje zdaj tu raznovrstne zvončke, tam lepo barvane nageljne, tu dišeče vrtnice, tam veliko število pelargonij, in iz vsake njegove besede se je čutilo tudi veselje, da ima tako hvaležnega občudovalca. Baronica si utrga majhen vrtnični popek in ga zatakne v debele kite črnih las, koje je nosila na lahko zapletene okoli glave, in posluša venomer tekoče besede zgovornega moža, ki je čisto pozabil na svojo škropilnico.

»Ah, tu prihaja Veronika,« vzklikne naenkrat deklica in stopi nekaj korakov dohajajoči mladi dami naproti.

»Jaz bi te bila rada zbudila, Veronika,« reče Ana ter jo prime za roko, »ali mislila sem, da si še trudna. Sedaj si pa že sama tu! Glej, glej, kako lepo je tukaj naš pridni Tine vse uredil!«

Došla dama, malo starejša od prejšnje, ki je bila komaj preko šestnajstih let, ozre se okoli in pristavi:

»Da, lepo je. Vendar v onem kotu bi se morale rože drugače razvrstiti. Tine je morda preveč po lastnem okusu ali neokusu uredil vse.«

Stari vrtnar se približa in reče ponižno in manj srčno:

»Dobro jutro, grofica. Ali ukažete, da presadim one rože?«

»Da, da, ali jaz vam bodem že sama pokazala kako. Potem pa boljše prilivajte; vse imajo preveč suho zemljo.«

Vrtnar stopi molče po svojo škropilnico in ide tih na delo brez odgovora. Ana se ustavi nekoliko.

»Zakaj pa žališ starega moža, Vika? On svojo stvar gotovo bolje razume od naju dveh,« reče tiho grofici. »Vse veselje si mu pokvarila.«

»Pojdi mi, Ana! Ti si res nerazumljiva v svojem vedenju. Vrtnar je vendar zaradi nas tu, plačan človek, in da izpolni naše želje. Jaz res ne vem, od kod jemlješ ti svojo prijaznost do takih ljudi. To ne gre,« reče ona glasno po nemški.

Baronica ni odgovorila ničesar. Šli sta proti drugemu koncu na vrtu in tu se ustavi grofica.

»Ali ideš z menoj na sprehod, Ana?« vpraša.

»Ne, jaz ostanem še na vrtu, morda pride teta Amelija,« odgovori kratko baronica.

»Kakor hočeš,« – reče Veronika in odide po stezi, ki je držala iz vrta navzdol ob holmu. Ana pa je stopila proti kotu zelene ograje, kjer je stal lep, mlad kostanj in razširjal svoje veje nad majhno klopco, ki je bila vabljivo podstavljena pod njim.

Hotela je sesti tu, ker se je s tega mesta odpiral krasen razgled v dolino. – A precej začuje za seboj trdo stopanje in majhen, rjav psiček skoči, prijazno z repom migljaje, kvišku ob njenem krilu. Obrnivši se, ugleda pred seboj postarnega moža v visokih škornjih, katerim se je poznalo, da se vode ne boje, oblečenega v obnošeno kratko suktnjo iz ruskega platna in pokritega s širokim, rjavim slamnikom, ki je bil prestal že mnogo vetra in dežja.

To je bil Mejač, grajski oskrbnik.

»Dobro jutro, kaj tako zgodaj že hodite okoli?« ogovori ga baronica, medtem ko je on počasi končaval svojo pozdravilno ceremonijo.

»Dobro jutro,« odkima in zategne svoj zalo obriti obraz v prijazne gube, iz katerih pa je bila neka majhna zadrega videti.

In govorila je z njim o njegovem psu z isto ljubo prijaznostjo kakor prej z vrtnikom. I on ji je z velikim zaupanjem razkladal vso zgodovino svojega psa, kateri bi bil kmalu po nesreči zapustil ta svet, kar nje tu v gradu ni bilo.

Stezica, ki je vodila iz vrta polagoma navzdol proti bližnjemu gozdu, bila je le po malem uhojena in po visoki travi, ki jo je obraščala po obeh krajeh, lesketale so se rosne kaplje.

Grofica Veronika, ki je šla tu na sprehod, zapustivši tovarišico Ano, stopala je urno in lahko, skoraj ne glede na rosno travo, ki ji je tu in tam škropila obleko.

Lica, ki so bila poprej nekoliko bleda, so se ji pri tej hoji po malem zrdečila.

Ta naša znanka ni imela vsega tega, kar v navadnem življenju posebno lepoto imenujemo, in tudi njena postava in rast, akoravno enakomerna, ni bila taka, da bi njena prikazen na prvi pogled baš takoj imponirala. Bila je temveč malo previtka in njen aristokratsko rezani obraz morda premalo poln, da bi ga deklica dvajsetih let, kolikor jih je ona štela, prav vesela mogla biti. Edino, kar je delalo njeno vnanjost interesantno in zanimivo, bile so velike, črne oči, ki so izpod dolgih trepalnic živo gledale v svet in v katerih jarkosti je bilo brati, da so si sveste svoje oblasti.

In kakor da bi bila natura pri njej nalašč hotela prekoračiti svoje navadno merilo, podelila ji je težko breme dolgih, svetloplavih las, katerih nasprotje z velikim, črnim očesom je činilo to

dekliško prikazen zopet nenavadno mikavno. Danes je imela na sebi lahko jutranjo obleko in lasje, katere je nosila prej še skromno okoli temena na glavi ovite, razpali so ji pri urni hoji in viseli sedaj v dveh gostih kitah preko ramen.

Tako je dospela do gozda, ki se je, na tej strani gradiča počeni, raztezal proti severu in vzhodu v daljne gore z raznimi preseki, po katerih so se širile njive in travniki. Stezica, po kateri je bila grofica prišla, delila se je tu na več krajev v posamezne razrastke, ki so se naposled po gošči izgubljevali.

Sveti mir je vladal po gozdu in ni najmanjša sapica ni premikovala temnih vrhuncev zelenih, zdravo dišečih smrek, ki so tu na gosto rasle, druga drugi na potu. Male ptičice peničice so pač poskakovale od strža do strža in v rogovili kljukastega gabra je zdajci tudi zažvižgal kobilar ter se zdaj in zdaj po stari navadi zadrl s svojim ostrim glasom.

Grofica pa je korakala razmišljena naprej in mehke veje na gosto rastočega smrečevja so se laskavo dotikale njene glave, kakor bi hotele poljubljati umikajoče se lice. Tu in tam je odtrgala majhen smrekov vršiček brez vse misli, kaj dela, in kadar ji je bilo treba prekoračiti kak kupček preko steze ležečega suhega trnja ali brstja, vzdignila je sicer s prirojeno in prigojeno eleganco, a vendar manj skrbno svojo obleko, nego bi bila to storila, ko bi ne bila sama pod velikim Bogom.

Debel mah je tešil glas njenih stopinj in črni kos, ki je pod grmovjem v listju iskal črvov in žužkov, splašil se je stoprav z glasnim vriščem, ko je zašumela dekličina obleka pred njim.

Tako je prišla grofica kmalu na majhno planoto, preko katere je vodil kolovozni pot.

Tu se stoprav ustavi, ogleda se okoli, na licu ji je brati zadovoljnost, da je ta njen najljubši sprehodni kraj še vedno enak.

Potem sede kraj pota na kamen, ki je samec ležal tukaj, lepo od dežja opran, ter Bog ve kdaj je sem prišel v mahov in ilovit svet.

Samotno je bilo tu in iz daljine je odmeval glas vaškega zvo-
na, ki je oznanjal zjutraj sedmo uro, pri nas še iz turških časov
obzvanjano.

Tu zagleda korak od sebe proč mravljišče, velik kup, ki so
ga bile nanesele te drobne živalce, že svetopisemske vzglednice
marljivosti.

Naša mlada dama se upogne naprej in radovedno opazuje
tu živo gibanje in vrvranje, potem pa vzdigne svoj speti svilnati
sončnik in s pozlačenim končnikom njegovega držaja radovedno
pobrska po mravljinčjem naselišču. Huj, kako so bile mravlje raz-
burjene, naglo sem ter tja so tekale od straha in srda, ko je prišel
nevaren velikanski sovražnik s podiralno roko v njih domovino,
gospičin elegantni sončnik, vojen od lepe, male, bele ročice, in
vendar tako neusmiljen.

In gospici je menda veselje delalo to, živalce dražiti, ker veselo
se je sama sebi smejala.

Začuje se stopanje konjskega kopita in znano škripanje sedla
po potu v gošči. V prvi hip preplašena gospica pokonci skoči in
hoče zbežati. A takoj se ohrabri in obstane.

Koga bi se bala? Nikogar, tu na zemlji svojih ljudi. A kdo more
tod jezdariti? Mnogokrat je že tu bila, a nikdar ni videla nobene-
ga človeka, izvzemši kakega drvarja ali smolarja, kateri pa, to se
ve, da njenim očem ni bil popolnoma človek. Nagubanči ponosni
izraz in čaka.

IV

Od one strani, koder je dohajal kopitni glas, prikaže se jezdec izza ovinka, v katerem se je izgubljal kolovoz.

Bil je elegantno oblečen mlad gospod na čilem konju – več nego nenavadna prikazen v tem kraju sploh, a kaj še v tej samoti!

Grofica se nekako plašno ozre na svojo jutranjo, od rose zmočeno in iznerejeno obleko in v drugem trenutku misli še ogniti se vstran.

A prepozno je bilo, kajti oni jo je bil že zapazil, ter brzdaje svojega ognjenega konja, približeval se prostoru, kjer je stala sedaj grofica, pol radovedna, pol v zadregi pričakovaje ga.

Jezdec bliže prišedši, pozdravi na lahko, a vljudno, in konja pred grofico ustavivši, ogovori jo raz sedlo z nekakim veselim, skorajda bombastičnim glasom:

»Pardon, prelepa nimfa, da te motim v tvojih prevzvišenih lepih sanjah. Pa morda si ti kriva moje današnje zmotenosti – in potem ti naj Apolo pomaga!«

»Oprostite, gospica,« – dostavi smejoč se potem v navadnem vljudnem glasu, »moje vsiljevanje, pa usmilite se izgubljene sirote in pokažite mi pravi pot ven iz te začarane hoste. Že dve uri jaham sem ter tja, in kakor se mi dozdeva, sučem se v večnem kolobarju.«

Grofica je bila spočetka pogledala originalnega govornika, pa takoj po prvih besedah jezdečevih razveselil se ji je obraz in z nekako radostno resnobo mu odgovarja:

»Apolo in z njim vsa njegova družina ni prijazna Marsu in njegovim sinovom – li ne veste tega? Jako se čudim, da pogumni ulanski častnik baron Gernau ne more najti pota iz čarovne zanke, v katero so ga po njegovem mnenju zaplele pogorske nimfe. Še bolj pa se čudim, da ima gospod Gernau tako slab spomin, da celo navadno svetno damo, s katero je bil že mnogokrat, na priliko pri kadrilji vis-a-vis v našem glavnem mestu, zamenjuje naenkrat z divno družabnico Apolovo!«

Jezdec, ali baron Gernau, kakor ga je imenovala grofica Veronika, je sprva prav osupnjeno poslušal nepričakovani odgovor, koji mu je melodiozno donel na uho; in ko je čul imenovati svoje ime, dospelo je njegovo čudenje do vrhunca.

»Ha, ali prav vidim, grofica ...«

»Prav vidite, verjemite mi brez prisege,« reče ona in koketno poigra z zapono svojega sončnika.

Našemu jezdecu ni mogel nihče očitati, da ima slab spomin za – ženski spol; če o spominu glede drugih reči ne govorimo, v slučaju spomina na ženske si je ohranil svoj stari dobri glas.

Skoči raz konja, seže ji v roko in pravi:

»Ah – kontesa Walden! Kdo bi mogel tudi v prvem trenutju verjeti, da je postala najlepša dama naših elegantnih krogov samotarica v tako odljudnem kraju in da je zamenjala mestni salon s tako grozno puščavo, kjer človek ne ve ni kam ni kako. A odkritosrčno in na poštenje rečeno, kontesa, ljubše mi je sedaj, da ste izvolili to izpremembo, ker brez nje bi ne bil doživel tako veselega iznenadenja.«

»Vi ste jako ljubeznivi, gospod baron, pa izpovedajte rajši, da vam je vendar prav neljubo, da je imela dama priliko, premagati vas v dobrem spominu. Li ne?«

»Kontesa, vi ste pozabili, da se vojak, kakor sem jaz, tudi nikdar ne bojuje z ženstvom; mož proti možu, to je naša beseda.«

»O, nikar se ne umikajte s sofizmi, ker mi ne uidete. Čemu pa vi možje govorite o zmagah, kadar je ženska tisti ubogi predmet, o katerem teče vaš pogovor?«

»In vendar, kontesa, v tem slučaju je vedno tisti premagan, ki se ponaša, da je zmagal. Pustite torej ubogemu to malo tolažbo, s katero sam sebi laže!«

»Vi ste ponižni, baron, in nevojaško pomirljivi. Meni se dozdeva, da vas je vaša današnja nesreča, ko ste se izgubili v ta začarani kraj – kakor pravite – nekako mehkega storila. Pa povedite vendar, od kod pridete tako zgodaj? Kolikor vem, vaša garnizona je tako oddaljena, da še za stavo ne morete v enem dnevu semkaj prijahati, še manj pa, da bi mlado damo pri njenem jutranjem sprehodu iznenadili.«

»O, ta dostavek je bil zopet hudoben; le čakajte, vrnem vam ga pri prvi priliki. Pa potrpite, da vam razložim srečno usodo, ki me je semkaj privedla. Jaz prebivam pri svojem prijatelju, ki je podežoval tu v bližini ležeči grad Razbor!«

»A, Razbor! Tedaj je umrl oni stari gospod – če se ne motim – baron Selski, ki je sam zase živel tam toliko let? Čuden gospod je bil to!«

»Vi ste ga poznali? Jaz ne. Nu, pa mi ni do tega. Da, čuden je bil – kakor pravijo. Prijatelj moj ga sam ni nikdar videl niti poznal; po njegovi smrti stoprav je zvedel o njem, da je imel izvrstno pametno misel, narediti ga za univerzalnega dediča.«

»Je li ta vaš prijatelj bližnji sorodnik umrlemu morda tudi Selski?« vpraša mlada grofica.

»Da, bližnji sorodnik je – pa ne nosi njegovega imena. Sestre sin je, in a kaj bi govoril, morete ga celo poznati iz mesta – slikar Rogulin.«

»Oni, ki tako krasne portrete dela?«

»Da, oni isti!«

»Spominjam se tega imena, a osebo sem morda zgrešila. On je sedaj v Razboru? In vidva sta zasedla sedaj samotno pribežališče umrlega puščavnika Selskega? – Dobra zamena za nas? Bog vaš živi – gospod sosed!« Tako rekši, poda prijazno svojo roko baronu.

»Sosed?« vzklikne on. »Vi bivate stalno tu blizu?«

»Vi menite, da sem celo dolgo noč prebivala v tem hladnem kraju in da predstavljam poleti kako pogorsko nimfo, kakor ste izvolili me že imenovati? To bi bilo vendar malo prepoetično.«

»A kako vendar?«

»Ne, ne, baron, jaz bivam tudi med štirimi zidovi in tu blizu. Povprašajte po gradu, ki se zove Žerinje, in vsak otrok vam ga pokaže. Pa seveda, vi ste stoprav dva dni tukaj. Mama in jaz sva dospeli sinoči in z nama moja sestrična baronica Birska z guvernantom. Stara moja teta Amelija je že prej bila tu. Papa pride šele drugi mesec in nam pripelje morda še kaj družčine. Do tedaj pa smo kar sami, ako bodeta ljubezniva naša nova soseda pozabila na nas.«

»Jaz sem presrečen tega vašega dovoljenja, kontesa, in menim, da smem isto reči v imenu svojega prijatelja. Blagovolite sporočiti častiti gospe grofinji, da si bodeta nova soseda nemudoma prisvojila svobodo, predstaviti se na Žerinjah.«

»To je lepo, baron, pa sedaj dovolite, da vam pokažem pravi pot iz tega gozdnega labirinta – kar pa ni taka sila – in potem mi boste dovolili, da grem svojim potem, ker teta Amelija morda že povprašuje po meni.«

Tako govorivši, je stopila nekoliko naprej in baron je prijel svojega konja, ki je bil priliko porabil in se pasel nedaleč ob potu proč. Na ovinku pa mu je podala mimogrede roko, in na levo z glavo pokazavši, mu veli: »Tu dol in potem na desno in dospeli bode na plan. Ne morete grešiti.«

»Hvala vam, kontesa; kot spomin na današnje usodepolno jutro pa mi pustite rožico, ki jo držite v roki prosim, kontesa.«

»Ne, ne, te niso za vas, baron,« odgovarja smejoča se Veronika. »Vi ljubite le kamelije, li-ne? Zbogom, baron, da se kmalu vidimo na Žerinjah!«

Rekši, obrne se nazaj in zgine z griča, od koder je bila zjutraj dospela sem.

Baron pa je že v sedlu z glasnim odzdravom izpodbodel konja in odjahal.

V

Čez deset minut je bil po potu, katerega mu je pokazala mlada kontesa, došel na raven, na cesto in našel sedaj tudi, kod se gre na njegovo novo bivališče.

Zapalivši si fino cigaro, počel je zdaj tih, zdaj glasan samogovor govoriti, kakor je že pri človeku navada, ki je sam sebi družina in še počasi, pa tedaj jako živo misli, a ne posebno globoko in temeljito.

»Glej, ti si se bil danes grdo blamiral! Ali kdo za vraga bi mislil naleteti na tako srečanje! Res nepričakovano. Na mojo vero, ta kontesa vendar ni kakor si bodi. Premalo sem se prej brigal zanjo. Oči ima iskre in lepe, a poleg vsega tega še nekaj, kar človeku kar pogum jemlje. No, menim, da nisem storil nič napačnega. Gernau morda se zopet zaljubiš! Za – štirinajst dni! Ha, ha!« In pri tem zaviše svoje brke in jih samodopadno in samoljubno pogladi.

Izpodbode konja, ki je urno povzel naglo dirjanje po ravni, gladki cesti.

Kosci, ki so tu in tam po južni strani ceste svoje kose ustavljali in jih brusili, da so mogli jezdeca gledati, čudili so se njemu, ugibali, kdo je in kaj bi rad tu. Le Zabrdnikov hlapec, ki je bil pred leti še vojak dragonec in ki je danes tam na travniku začenjal redovje

razbrskavati, ta je znal povedati, da mora to samo kakov oficir biti. In s tem znanjem je koscem močno imponiral.

Čez pol ure je bil Gernau doma, na Razboru.

Ustavil se je pred visokimi vrati, skozi katera se je videlo na temno dvorišče, skočil raz konja in dal vajeti hlapcu, ki je bil pristopil.

»Gospod Rogulin doma?« vpraša baron ter pogladi po vratu konja, morda bolj iz navade nego iz ljubezni, katerega je bila nagla ježa dobro zgrela.

»Ne, v Okroglici so z Andrejem pri senu!« poroča hlapec.

»Kaj je to, Okroglica?« vpraša osorno on.

»Našemu travniku se tako pravi,« reče hlapec.

»Kadar se vrne, poroči mi.«

Rekoč, se obrne baron in gre lahkosrčno žvižgaje v grad v prvo nadstropje, kjer se je bil v veliki sobi po svoje ustanovil.

V sobi ga že pozdravi cvileč majhen pinček, ki je menda že prav nejevoljno čakal rešenja in si dolgčas preganjal z velikimi škornji in vojaško kapico svojega prijatelja ali gospodarja, ki pa takega čudnega veselja ni zameril, ako mu je le na besedo »hop« skočil preko konjskega biča, kar je pes tudi sedaj storil.

Naposled vrže bič na mizo, ki je stala sredi sobe, sam pa se stegne dolgočasno na majhen, z usnjem prevlečen kanape ter si navije cigareto. »A-a-a,« zazeva globoko, »ti nesrečni dolgčas ti!«

In potem puhne gost oblak kvišku proti stropu, katerega so kinčale lepo zavite, pa tu in tam že odkrhnjene arabeske, ter premišljuje na novo svoje jutranje srečanje.

Baron Gernau je bil lep mož, in kadar je korakal v svoji ulanski uniformi po mestni promenadi, oziralo se je marsikatero žensko oko za njim. Visoko raščen in raven, prijetnega obraza, z nekako aristokratskim profilom in ulanski častnik; kaj si želi še žensko

srce! Brkice je nosil skrbno vojaško nasukane in to mu je podajalo nekov energičen značaj.

On sam ni bil premožen, da, celo v dolgovih je tičal. Oče mu je bil umrl, ko ga je še komaj poznal, zapustil mu ime in grb, a sicer nič. Mati ga je bila poslala skoro s svojimi zadnjimi dohodki v vojaško učilnico, in ko se je izšolal, umrla je tudi ona. Sedaj je bil sam na svetu, kar ga pa ni nič motilo.

Rogulin je bil sin edine sestre Selskega, katera je bila v zakon vzela navadnega uradnika in zato sprla se s svojim bratom, ki ni hotel nič o njej slišati, niti potem ne, ko je po moževi smrti težko skrbela za sina in njegovo izobraženje. Vendar je mladi Vinko dovršil gimnazijo in obiskal slikarsko akademijo v Benetkah in Beču, po materini smrti pa mogel še z njeno zapuščino prepotovati cilj vseh umetnikov, divno Italijo, bivati dalje časa v staroslavnem Rimu in izpopolniti se pri izdelkih nesmrtnih mojstrov.

Vendar je bilo treba spomniti se bridkega, a istinitega izreka, da »umetnost za kruhom hodi«. Vinko je moral tudi za kruh skrbeti. Tako je tu v glavnem mestu rojstvene dežele začel pečati se tudi s portretnim slikarstvom, kmalu dobil lepo ime, vstop v najboljše družbe in znanja mnogo, tem bolj, ker je bil sam prijetna prikazen, človek, ki se povsod priljubiti zna ali ki je tako rekoč sam svoj priporočilni list.

Z lajtnantom Gernauom se je bil seznanil pri šahu v nekem javnem prostoru in dobra znanca sta bila že prej, preden je Rogulinu stric umrl bil.

Po smrti tega pa je baron kar prijatelj postal mlademu slikarju. Ne vemo, ali mogoče je, da je k tej ožji zvezi tudi nekoliko pripomogla misel zadolženega aristokrata, da prijateljstva s tem plebejskim bivšim portretistom odslej že zaradi tega ni zametavati, ker je ta bogat dedič postal in nikakor ni bil one nature, ki se po

domače med posojevalci ali naposodojemalci v vojaškem jeziku imenuje »umazano«. Vendar da mlademu baronu ne delamo krivice, moramo pristaviti, da je zopet res imel ono dobro naravo, ki je vedno družbe potrebna, ki vsaj enega človeka zmerom pri sebi imeti mora, kateremu zaupava vse od srca, vse, prav vse brez izjeme. Tak je bil baron Gernau; Rogulin pa je imel tega tovariša že zaradi tega rad pri sebi, ker je bil vedno veselega in zgovorljivega značaja, kar zopet on ni bil. Navadna prikazen pa je ta, da se baš take neenake nature dobro ujemajo v življenju.

Ko je Rogulin letos prvič na svoje novo posestvo za dalje časa šel, povabil je prijatelja Gernaua s seboj in ta je, dobivši kratek dopust, rad pridružil se mu.

Ogledaval je, kar je imenoval sedaj svoje, z onim prijetnim občutkom, ki ga ima vsak mladi posestnik, kateri prvič more o čem večjem reči: to je moje. Z ogledavanjem ni bil tako kmalu gotov.

O poljedelstvu je pač prej mnogo čital, a praksa se mu je šele tu odpirala. Sklenil je biti konservativen, kakor so vsi poljedelci. Zato je pridržal vse služabnike, ki so bili ob stričevem času v Razboru; med temi je bil prvi stari Andrej, nekakov nadzornik.

Po umrlem stricu do sedaj ni imel mnogo prilike povpraševati, pa tudi ne volje. Prvič se je nekako ogibal tukajšnjim ljudem povedati, da ga ni celo nič poznal, drugič pa morda tudi ni tako nenaravno, če ga – kakor je bil tudi hvaležen – prejšnja usoda rajnkega nepoznanca ni v prvi vrsti zanimala.

Danes Rogulinu to pride na misel, ko se je baš vrnil s travnika. Med služabniki mu je stari Andrej zaradi tega najbolj pogodu bil, ker je ostal pri njem prostovoljno, dasi mu je bil pokojni stric tak legat v testament dal, da bi starcu ne bilo trebalo več služiti. Videti je bilo torej, da Andreju je bil Razbor dom postal, in taki služabniki so vestni in dobri.

Andreja pokliče in mu po nekih ovinkih reče:

»Malo ste mi še povedali o mojem stricu, Andrej.«

»Kaj bi povedal?« odgovori stari.

Oba molčita en hip.

»Povedite mi vendar, kolikor vam je znano, zakaj se je tako v samoto zakopal, da nihče ni vedel ničesar o njem, zakaj ni nikamor šel.«

»Malo vem o tem, gospod,« izvija se zopet Andrej.

»Koliko časa ste že na Razboru?« vpraša Rogulin in sede, obenem vabeč Andreja, naj prisede.

Ta prijaznost je starca omehčala in po nekaterih krajših ogorih reče:

»Dolgo je že, da kmalu ne bi več pomnil, kdaj sem na grad prišel, menim, da bode petdeset let, če ne več. Štirideset ali kaj takega pa je, kar sva prišla z rajnkim gospodom, vašim stricem, zopet nazaj v ta kraj, in od tedaj nisem nikdar stopil čez mejo naše dežele. Gospod moj ni šel nikamor in jaz tudi nisem imel želje več. Pa je bilo tudi vedno dela dovolj; in to je še najbolje, da se dela tam, kjer se je človek navadil.«

»Vi ste bili edini človek, ki je prišel bolj v dotiko z rajnkim baronom Selskim?« reče Rogulin.

»I, da, rad me je imel, gospod, Bog mu tega ne pozabi,« pravi starec in solza se mu zabliskne. Potem kakor sam sebi pripoveduje:

»Tačas ko je gospod – jaz ne vem prav zakaj, ali zdi se mi nekaj – prav žalosten in pobit deželo zapustil in šel na Angleško, šel sem tudi jaz z njim ter bil sem njegov služabnik. A včasih mi je bil kakor oče moj. Zato sem hodil tudi z njim, kamor je hotel, in bi bil šel, ne vem kam. Takega moža ne bo več, zame ne.«

»Ali ste tu iz obližja doma, da ste k mojemu stricu prišli,« vpraša Rogulin.

»Ujec moj, duhoven, pošiljal me je dve leti v šolo in mislila je moja pokojna mati, da bom sam tudi duhoven. Ali ujec umrje – vrnil sem se zopet domov iz mesta in služiti šel, čeravno mi je bilo težko. Tako sem k vašemu stricu prišel, in ko je po svetu šel, izbral je mene, naj grem z njim.«

»A zakaj je šel na Angleško? Ni li nikdar nič omenil?«

Vendar več iz starca ni bilo spraviti: ali ni vedel ali pa povedati ni hotel.

Tu pride Gernau.

»Za vraga – kje pohajkuješ vedno, Vinko? Iščem te že po vseh kotih. Zanimivo novico ti imam povedati! Ugani, kaj!« tako vpije že od daleč in prihaja z veselim obrazom bliže. Rogulin se obrne proti prišlecu.

»Vendar nisi našel kake krasotice – kar tebe najbolj zanima.«

»Uganil si! Našel sem krasotico, pa drugačno, nego ti misliš; poznaš li grofico Walden? Saj je bila na zadnjem letošnjem oficirskem plesu. Njeni plavi lasje so vzbujali občno pozornost.«

»Spominjam se nekoliko, dasi me ni posebno zanimala, in več, da sem se malo bavil s plesom ter kmalu odšel,« odgovori Rogulin.

»Nima li lepih las?«

»No, da, ima. In tedaj ti si videl take lase, kakor so njeni. Ti srečnež!«

»Ne le take lase, nego njo samo sem videl, celo kakor živi in hodi, ter govoril z njo. Tu biva, komaj uro daleč, na Žerinjah, kakor se zove grad, in je njenega očeta, onega majhnega možička; gotovo ga poznaš.«

Andrej je bil pri baronovih besedah pozoren postal, in ko je oni izpregovoril ime »Walden«, zbere starec kakor nezadovoljen gube med očmi na korenini nosa, znak, da mu nekaj ni po volji. Prijatelja nista zapazila tega.

»In ti si bil že tam?« vpraša Rogulin.

»Ne – še ne, srečal sem konteso Veroniko v gozdu in obljubil, da obiščeva obadva Žerinje.«

»Dobro, Gernau, bodeva imela vsaj malo zabave; posebno ti, ki se tako dolgočasiš tu. Jutri ideva lahko precej tja. Jaz sem glavne stvari že opravil.«

Ko je bil Rogulin zopet sam, pristopi Andrej in pravi skrivnostno:

»Na Žerinje, gospod, nikar ne hodite. Verjemite mi, da ne bode dobro hoditi tja za vas.«

»Zakaj ne?« vpraša Rogulin.

»Vaš stric ni šel zadnji čas nikdar tja, dolgo let ne, in gotovo je imel vzrokov dovolj. Nesreča hodi pa po rodovini kakor jetika in starost.«

Rogulin je začudeno pogledal, ko je slišal te besede iz ust starega sluge; neprijetne so mu bile, pa dejal jih je na račun originalnosti tega moža, katero je bil menda našel od starega njegovega strica.

Pa navzlic temu je vstal in odgovoril:

»Jaz ne vem, Andrej, kako vam je mogoče imeti tako ostro sodbo, ki mora žaliti Waldenovo rodovino, s katero sem menda že znan. Da stric ni šel tja, dozdeva se mi naravno; on je bil čuden mož, pa da bi jaz ne hodil k sosedom, to bi bilo nevljudno. Vi ste se menda precej stričevega duha navzeli v petdesetih letih skupnega življenja, sicer si ne bi mogel tolmačiti vaših besed.«

Andrej je bil tudi vstal in prijel svoj klobuk. Obraz se mu je bil pomračil in videlo se je, da nekaj težko premaguje. To Rogulin vidi in reče smeje se:

»Andrej, vi ste občutljivi, ne zamerite mi, vendar vsak ima svojo vero.«

»Storite, kar hočete; če je vam vseeno, bode pa še meni. Jaz bi se Žerinj ogibal, ko bi bil jaz vi.«

To rekši, odide starec od svojega novega gospodarja proč.

VI

Jutro drugega dne je bilo še jasnejše nebo nego prejšnji dan. Gorkota, ki je vedno naraščala, postajala je že v dopoldanskih urah po malem nestrpljiva, in tem vabljivejša je bila gosta senca košatih lip pred žerinjskim gradom, v kateri so pri majhni mizi sedele tri dame v živem razgovoru. Vsaj tak je moral biti, kajti tri knjige, katerih namen je bil sigurno molčeča zabava, ležale so pozabljene na stranskih stolah in žensko delo, katerega se je bila menda ta ali druga teh dam polotila, počivalo je na mizi.

Grofica Veronika, katero že poznamo, pripoveduje resno tovarišicama – novost, katera ju mora jako zanimati.

»Baron Gernau ni neprijeten mož, in ako nam pripelje svojega tovariša – pomisli Ana: umetnik je! – potem nam tu na Žerinjah ne bode manjkalo zabave.«

Tako govoreč se obrne naša znanka, grofica Veronika, k mlajši dami sebi nasproti sedeči, iz vrta nam tudi že znani, ki se je zamišljeno igrala z nitko barvane volne, katera je pripadala k pozabljenemu delu.

»Misliš li, Veronika, da si želim še druge zabave, nego je že imam?« odgovori nekako živo. »Tako lepih, prijetnih dni ne preživim nikjer in nikdar kakor edino tukaj pri vas na gradu poleti.

Ko smo v penzionatu na sprehod hodile, že tačas, oh kolikokrat, da, vsakokrat sem se spominjala tega kraja in – tebe – ah, Veronika, ti ne veš, kako te imam rada,« in, tako rekoč, teče okrog mize k prijateljici in jo objame.

»Ah, baronica, ne ravnajte tako otročje, to ne pristoji takovi mladi dami,« zavrne preživega dekleta zraven sedeča gospica, ne postarna, a vendar po licu svojem že preko mladostnih let. Germanski tipus bral se ji je od daleč z obraza, in akoravno ne več posebna lepota, preobračala je vendar koketno svoje modro sive oči; tu seveda ni bilo nikogar, komur bi bili mogli veljati ti pogledi. To je bila guvernanta baronice Ane. Šla je počasi proč, ker vedela je, da njene sitne pridige že nič več ne izdajo.

Tudi Veronika se ubrani počasi strastnega objetja in potisne mlado prijateljico zraven sebe na stol:

»To že vem, Anica, da me imaš rada, pa včasih se morda vendar dolgočasiš pri nas in tu je družba, ki se nam obeta, prijeten premenek.«

»Ti si taka kakor gospica Rika. Zmerom me karate, da sem vam preotročja in Bog ve kaj sem še. Pa jaz ne morem drugačna biti, kakor sem; in če koga ljubim, kdo mi brani,« in, tako rekoč, oklene se zopet Veronike kakor nalašč z veselimi smehom. Neko liko resnejša potem nadaljuje:

»In ti hočeš, da se tu naenkrat z oficirji in umetniki in Bog ve s kom – zabavam? Saj tega še ne znam ne. Edini mož, s katerim sem se do sedaj zabavala, bil je stari plesovodja v odgojišču in temu smo se največ smejale in ga dražile. Oh, ti ne veš, kaj smo mu nekoč naredile; moja prijateljica Adela mu je položila pod stolove noge, na katerega je včasih med našim plesom sedal, orehovit lupin, in ko se je vsedel – resk –«

Od smeha deklica ni mogla dalje pripovedovati.

»Baronica! Kakovi pa ste danes,« povzame besedo s karajočim glasom guvernanta, ki se je bila zopet vrnila; »jaz vas komaj poznam!«

»Saj ni treba, Rika, pa ne karajte me vedno,« smeje se Ana, »pa smešno je bilo vendar, ko je plesovodja –«

»Prav vesele ste danes in ti, Ana, posebno; kaj pa imate vendar?«

S tem vprašanjem prestriže Anino govorico došla postarna gospa, ki je bila počasi prišla in sedaj prisedla na stolec.

»Glej, glej, teta Amelija,« vzklikne baronica Ana, popustivši svojo prijateljico ter urno stopivši k došli stari dami. – »Gospica Rika in celo Veronika sta danes tako nestrpljivi, da jima še moje veselje ne ugaja.«

»I, kaj pa imaš vendar, da si tako vesela,« povpraša prijazno stara teta; »navadno si tiha in zamišljena.«

»Veseli me, da sem zopet pri vas, tukaj, kjer je vendar tako lepo; le poglej tja dol, teta, na vas, na dolino, na daljne holme in na potok, katerega ovinki se tako srebrno blešče v sončnem svitu, ah, tetka, da bi moglo vse to vedno tako ostati!«

In tako govoreč, poprime baronica roki stare dame in ju pritisne na svoje prsi.

»Pojdi, pojdi, Anica; danes ti je še vse novo in zanimivo, v par dneh se navadiš in potem ti bode vse enako. Človek je že tak! Škoda za to, da je.«

Rekši, pogladi teta lepo zardela lica mlade baronice in uduši ugovor na njenih ustnih s prijaznim poljubom. Baronica Ana je bila, kakor smo že povedali, komaj šestnajst let staro dekle. V vsem popolnoma različna od svoje sestrične, grofice Waldenove, imela je z njo edino svoje črne oči enake, katere pa so v nasprotju grofičinim skrivnostno obsenčevale temne trepalnice in katere so imele oni pri ženskah tako redki in tako čudno vabljeni značaj,

katerega le mimogrede označimo, ako pravimo: mokre oči. Ana je bila brineta in gosti kostanjevi kodri njenih las so ji viseli, z rdečim trakom na lahko prevezani, preko ramen. Onega mirnega, premišljivega temperamenta, kateri je označeval vsako stopinjo in besedo prijateljice grofice Veronike, pri mladi njeni sestrični Ani ni bilo duha ni sluha; tu je bilo vse živo, vse kipeče, ali pa zopet popolnoma vse tiho.

Baronica Ana je bila po materi svoji v sorodu z Waldenovo družino in sama je bila – sirota. Oče nje ni bil zapustil premoženja, ko je umrl v nevisoki državni službi, in vdova njegova porabila je kmalu, kar ji je ostalo, zase in za zrejo svoje hčerke; umrla je nekaj let po svojem možu in grof Walden je vzel zapuščeno sorodnico Ano v svoje varstvo in zrejal jo v penzionatu. V poletnih počitnicah je prihajala na Žerinje in letos s svojo guvernanto, kajti ostati ji je bilo sedaj po končani zreji pri Waldenovih.

Veroniko je ljubila kot sestro, akoravno si je ona, kot več let starejša, pripisovala Ani nasproti nekako materinsko vlogo.

Pravo mater pa je imela baronica Ana v teti Ameliji.

Ta je bila duša Waldenove hiše in sestra sedanjega gospodarja, grofa Waldena.

Bila je visoko raščena žena, bolj suhega nego polnega obraza in je nosila že malo sive lase. Prijazna z vsakim in obče priljubljena.

Zakaj se ni možila, ker je bila bogata in se je poznalo, da nekdam tudi lepa – tega ni vedel nihče. Čudno se je dozdevalo to vsakemu, kdor jo je pomnil, ko je bila še mlada in ko so zahajali zaradi nje od vseh strani odlični snubci na Žerinje. Resnično je bilo nekoliko, kar je bil omenil pred nekaj dnevi stari Zabrdnik, ko je stal pri svojih pivcih, da je od tedaj tiho postalo na Žerinjah, odkar se je tam ustrelil grof Sander, in da grofica Amelija še sedaj žaluje po svojem bratu. To so vedeli i drugi.

»In, Anica, tožilo se ti bode včasih vendarle po uricah, ki si jih preživela v penzionatu; saj se še spominjam, ko si hodila prva leta semkaj, da si mnogokrat jokala po svoji preljubi gospici Johani. Le čakaj, skoraj se bodeš zopet,« požuga teta Amelija ter pogleda smehljaje se mlado deklico.

»Ah, tetka, nikari me ne spominjaj, ko bi bila ti poznala gospico Johano, bi se mi ne smejala. Nikdar je ne pozabim, nikdar ne.«

»Prav, Anica, in jaz se nikakor ne smejem. Saj vem sama, kaka je taka ljubezen,« in s temi malo resno izgovorjenimi besedami upre teta Amelija zopet oči v svoje pletilo.

»Gospa grofinja!« naznanja polglasno guvernanta in vstane s svojega sedeža.

»Ah, mama – dobro jutro, mama,« vzklikne Anica in stopi v elegantno jutranjo obleko opravljeni gospe naproti, ki je počasi iz grada prihajala.

»Dobro jutro, otroci,« odzdravlja družbi na vsestranski pozdrav; – »oh, kaka vročina danes! Gospica Rika, storite mi to ljubezen in pokličite Barbo, da prinese kupico vode. Moja migrena neče ponehati.«

Rekši, prisede grofinja na stol, katerega ji je ponudila Veronika, ter si pihlja z robcem obraz.

»Tu mirno posedi, mama, skoraj ti bode bolje,« tolaži Anica in teta Amelija pristavi:

»Bolje bi bilo, ko bi ne bila vstala, pa si nepoboljšljiva.«

»Ah, nepoboljšljiva! Pusti me, pusti me, Amelija! Ti ne veš, kaj je migrena.«

In s temi besedami vzame poln kozarec vode, s katerim se je bila guvernanta vrnila. Ko pokusi malo vode, vrne kupico molče in se nasloni počasi nazaj v stol.

Bodisi da teta Amelija res ni vedela, kaj je migrena, ali da jo je pri svoji svakinji že mnogokrat opazovati priliko imela, ona je molče zopet obrnila pozornost na svoje pletilo. In tudi druga trojica je obmolknila za kratek čas, celo Anica, ki je prej vedno pozorna bila bolj na vse drugo nego na svoje delo, vzela je isto zopet v roke.

Novodošla gospa – mati grofice Veronike, bila je slabotna žena v srednjih letih in je smela še vedno prilaščati si nekoliko ženske lepote. Blondina s svetlo modrimi očmi in jako nervozno rezanimi nosnicami; videlo se ji je, da potrebuje vsak trenutek »eau de Cologne« za svoje nerve, kakor riba čiste vode; vse njeno ravnanje je bilo premerjeno, in celo način, po katerem je slonela v stolu, bil je preračunjen.

VII

Grofinja je bila prva, ki je pričela, očitvidno dolgočasujoča se, dasi je imela migreno, zopet razgovor.

»Pričakovala sem danes pisma od Henrika, a on nas je menda čisto pozabil.«

»Saj veš, mama, kako težavno je dobiti pismo od našega papana; on ne piše rad in časa tudi nima. Ko ne bode imel več svojih sej in zborovanj, potem pride gotovo.«

»In Henrik je obljubil, da vam pripelje kaj družbe, ker ve, kako močno vam je včasi dolgčas na Žerinjah,« povzame teta Amelija.

»A, bratranca tvojega, Veronika, hoče papa pripeljati! Radovedna sem o njem. Videla ga že nisem petnajst ali več let,« naglaša mati grofinja.

»Pa čuj, Vika, ali mi nisi pripovedovala včeraj o baronu Gernauu, ki je neki tu blizu in ki ti je obljubil nas obiskati?«

»Da, mama, včeraj sem ti pripovedovala. Srečala sem barona, jahajočega po spodnjem gozdu, iz katerega ni našel pravega pota domov.«

»Jaz se ne spominjam nobenega plemenitaša tega imena v obližju, Vika. Kdo je ta baron Gernau?« povpraša nekako radovedno teta Amelija.

»Ah, tetka, tebi še nisem povedala, kaj se mi je pripetilo včeraj v jutro. Šla sem na sprehod in v spodnjem gozdu srečam jezdeca, ki me je imel za izgubljeno gozdno nimfo in me prosil razjasnila, ker je bil pot zgrešil. Spoznala sem ga takoj, a on mene šele, ko sem se mu na ves glas zasmejala. Ta je namreč baron Gernau, lajtnant pri ulanih, in sedaj na dopustu pri nekem prijatelju, ki je podedoval grad Razbor.«

»Razbor?« vzklikne nehote stara teta in upre srpo svoj pogled v mlado grofico.

»Da, Razbor. Pa kaj se čудиš temu, teta? Saj gotovo veš, da je oni stari gospod umrl, ki je neki tam toliko let sam zase živel? In podedoval je grad za njim nekov sorodnik njegov, sin sestre rajnkega, kakor mi je pravil Gernau. Slikar je.«

Teta Amelija ni rekla ničesar. Samo pletilo v njenih rokah se je urno gibalo in malo obledela je po zgubanem licu. Pa nihče ni zapazil tega.

»In meni se dozdeva, da baron Gernau že izpolnjuje svojo obljubo,« vzklikne Veronika. »Glejte, doli skozi vas se pelje voz; in ako se ne motim, videti je uniformo ulansko v njem.«

Družba je pozorna postala in celo grofinja je navzlic migreni vstala s svojega sedeža.

Voz, ki je bil v istini ravno šinil skozi vas, zavil je pod klancem vstran na grajski holm.

»Za boga, Vika, tvoja toaleta ni za sprejem tujih gostov,« reče grofinja ter pogleda po svoji skrbni opravi in sede počasi zopet na stol.

Guvernanta pa se pogladi po temenu in seže po knjigi, ki je ležala na mizi.

Veronika se nasmehne.

»Baron Gernau me je že vajen,« pravi, uravnavši svoje delo, »saj sem se mu včeraj predstavila v jako interesantnem položaju – slikarjeve oči pa menda najrajši vidijo kaj nenavadnega.«

Teta Amelija je molče zrla v svoje pletilo. Nekov nemir se je izraževal na njenem licu, a po sreči je družice njene preveč zanimal novi prihod, zato je nihče ni opazoval.

Anica je stala nekaj korakov oddaljena in zrla dol v klanec, kjer bi se moral vsak trenutek zopet pokazati voz, ki se je bil ravno na ovinku skrnil.

»Dva prideta, dva,« vzklikne in priteče k mizi.

»Mirni bodite vendar, tako vedenje vam ne pristoji,« pokara jo guvernanta in pogleda vstran na grajski pot, kjer se je svetila bleščeča oficirska uniforma.

Gernau – ta je bil s prijateljem svojim – bil je že od daleč izpod klanca zapazil grajsko družbo pod visokimi kostanji, in obadva sta na ovinku izstopila ter peš naprej gredoč poslala kočijaža v vas.

Čez pet minut sta bila pri damah. Gernau predstavi svojega prijatelja. Akoprav je oko nervozne grofinje z dopadanjem obviselo na lepi osebi Rogulinovi – storila je pri izgovorjenju njegovega skromnega plebejskega imena, kakor bi ga popolnoma preslišala.

Po uvodnih frazah ponudi prišlecema sedež pri mizi in cela družba se uvrsti v krogu.

»Napovedali ste se na jako zanimiv način, baron Gernau!« povzame grofinja besedo; »obžalovala sem vašo včerajšnjo nezgodo, pa ako pomislim, da bi mi brez nje danes ne imeli svojih sosedov tukaj, privoščim vam jo vendarle prav iz srca.«

»Prišla je ta nezgoda najini nevljudni brezskrbnosti na pomoč! Pa oprostite morate, gospa grofinja, midva sva v tem kraju še čisto tuja in ne pozna ni ceste ni vasice, ni človeka tod; da sva

pa jako spokorljiva grešnika, imate dokaz že pred seboj,« odgovarja Gernau.

»Hvalila sva oba to nesrečno Ulisovo usodo mojega prijatelja.«

»A, izvrstno, gospod Rogulin,« prestriže govorečega mladega moža grofica Veronika – »vi me bodele še primerjali s Cirko!«

»Da, grofica, v prvem delu njenih dobrih lastnosti gotovo in brez ugovora ...«

»Ne ugovarjajte mu, grofica! Umetnikove, slikarjeve oči več vidijo nego naše navadne,« pritrjuje Gernau.

»To se pravi – hočejo več videti in si pripisujejo včasih pravico za to,« dostavi Rogulin.

»A, vi ste slikar?« povpraša grofinja.

»Tudi to menda le hočem biti. Vsakemu človeku je nekaj prirojeno, kar ga spremlja po vseh njegovih potih do konca življenja in čemur žrtvujemo velik del svojih moči. Ljudje pravijo: to je poklic; mi moderni filozofi brez filozofije pa menimo: to je naravni namen – nekova predestinacija. Nikdo si je ni pravzaprav svest. Domišlja si jo pa vsak in meni, da ji tudi ni treba mnogo pomoči v razvoj. Sama ob sebi se mora vršiti. In taka je, bojim se, tudi z mojim slikarstvom!«

Rogulin je govoril to napol resno, napol sarkastično.

Teta Amelija, ki mu je sedela ravno nasproti, poleg baronice Ane, in ki ni bila še besedice izpregovorila, ozrla se je nehote vanj in v njenih starih, sivih očeh igral je nekov nenavaden izraz.

»Vi prej še niste bili nikdar v tem kraju?« vpraša grofinja slikarja.

»Ne, nikdar, in ako smem v svojo sramoto obstati, niti si domišljal nisem, da je ta del našega sveta tako krasen. Moj pokojni stric ni imel slabega okusa poleg vse svoje originalnosti.«

»Vidiš, Veronika, saj sodim jaz vendar prav in nisem edina občudovalka vaše domačije,« reče smehljaje se mlada baronica Ana, ki je do sedaj tiho sedela tik tete Amelije.

»Jaz ne verujem, da bi bila kontesa drugih misli,« ugovarja Vinko in se ozre proti mladi deklici.

»O, da, vi je ne poznate; ona in gospica Rika se vedno smejeta in imenujeta me otročjo, ako povem, kako vesela sem teh lepih goric in te krasne doline. Kaj takega v penzionatu nisem imela.«

»Le čakajte, baronica,« odgovarja Rogulin, »ko se jih bolj navadite, izgubile bodo te gorice in ta dol tudi ono idealno barvo, katero nosijo še v vaših očeh. Navada pokončuje idealizem.«

»Vi bi kaj takega ne smeli govoriti,« pravi Veronika.

»Vi menite, da škoduje to mojim nazorom o idealu, katerega mora slikar vedno kot svoj privilegij nositi s seboj. O grofica, nihče morda ne izgublja več idealizma nego oni, ki se peča z umetnostjo. Čim prej, tem bolje, akoravno je težko iznebiti se tega.«

»In vam se je morda že posrečilo?« vpraša Veronika. »Jaz bi dvomila.«

»Jaz sam ne vem tega!«

Gernau je medtem pričel z materjo grofinjo in s teto Amelijo pogovor o mestu in njegovih zabavah in sedaj so se tudi mlajše družabnice lotile teh razprav. Rogulin je le sem ter tja omenil kaj, medtem pa opazoval svoje nove znanke.

Z Amelijo še ni bil neposredno izpregovoril nobene besedice, nego le v občnem pomenku.

Opazoval je pa staro konteso in njen simpatični obraz. Zanimal ga je nekako posebno. Zakaj baš ta?

Naposled se obrne do nje z vprašanjem:

»Vi poznate to okolico že dalje časa, grofica, in poznali ste sigurno umrlega mojega strica.«

Prijazni obraz tete Amelije zatemnel je za trenutek tako, da je zapazil to Rogulin. Pa ni imel časa premišljevat, kajti zgodilo se je le za trenutek in teta je takoj prijazno odgovorila:

»Umrlega barona Selskega ni bilo mnogo tod videti. – Mene pa tudi tukaj ni bilo. Tudi vedeli nismo, da je bolan. To, da je umrl, smo šele slišali, ko je bil že pokopan.«

Rogulin je vendar čutil, da je odmeval iz teh besed nekov glas, ki je oznanjal, da to ni posebno prijeten pogovor stari dami in opustil ga je.

Pomenek se je sukal naposled o navadnih, vsakdanjih rečeh in prijatelja sta kmalu, končavši svoj prvi pohod, poslovila se in prejela prijazno povabilo, še mnogokrat priti na Žerinje.

Po njunem odhodu je tudi grofinja vstala in odšla v grad, ome-nivši še:

»Henrik bode vesel, ko čuje, da vendar nismo tako zapuščeni na Žerinjah. Škoda le, da ta slikar nosi tako navadno ime. A vidi se mu vendar, da ima materino kri v sebi. – Gospica Rika, ali mi nečete malo čitati, jaz moram nekoliko počiti!«

Veronika je tudi izrazila svojo zadovoljnost. Teta Amelija in Anica pa sta molčali.

VIII

Minilo je nekoliko tednov.

Prvi pohod dveh prijateljev na Žerinjah ni ostal zadnji. Zahajala sta pogosto tja, bodisi vkup, bodisi Gernau sam, kadar je prijatelj njegov doma imel z Andrejem kaj opravil, katera so se v novem gospodarstvu jako kopičila.

In zraven tega priredil si je Vinko v stari biblioteki na Razboru svoj atelje in tam si je mnogokrat čas preganjal s svojimi študijami. Našel je na svojem novem posestvu mnogo zanimivih reči, starin in drugih stvari, katere je bil prinesel umrli stric s seboj s svojega potovanja in ki so pozabljene tičale v shrambah, ali pa po naključju in po samovoljni uredbi kakega estetičnega služabnika kinčale razne kote.

Gospodarstvo je vodil Andrej, na videz sicer po ukazih in naredbah mladega gospodarja, v istini pa po svoji lastni izkušnji in volji.

Gernau je jahal in hodil okoli in po vseh bližnjih vaseh so kmalu poznali razborškega oficirja ulana.

Ob nedeljah sta bila sigurno oba na Žerinjah in tam so se kratkočasili ali doma ali pa napravili skupni izlet v okolico.

Bilo je nekega deževnega dne v početku julija, ko je ležal Gernau v ateljeju svojega prijatelja na starinskem kanapeju, zevajoč

in pušič. Vreme ga je sililo ostati doma in gledati prijatelja, ki je na visokem stolu sedel s čopičem in paletu v roki pred razpetim platnom, na katerem je bilo videti pričeto sliko, katero je bil Vinko našel med razno šaro, a poškodovano; to je sedaj popravljal.

»Kaj za boga vendar, ljubi moj Vinko, imaš ti pri tej stari reči; kakor bi bila prekrasna devojka, katere obraz hočeš iz svojega srca spraviti na platno;« – tako govoreč preloži Gernau svoje ostrožene pete in pogleda postrani na sliko.

Vinko se nasmehne in na lahko odgovarja:

»Ko bi ne vedel, da imaš vendarle nekoliko pojma o mojem delu in da govoriš svoje besede le tako brezmiselno, da sploh kaj govoriš, zaprl bi ti svoj atelje pred nosom. Slikarjev prijatelj, pa tako vprašanje!«

»Ha, ha, Vinko, imaš prav. Pa kakor se spominjam, si ti celo sam nekoč na Žerinjah dejal, da vi slikarji hočete vedno več videti nego drugi navadni ljudje – kaj se boš torej hudoval nad menoj!«

Gernau pri teh besedah zopet preokrene nogi in navidezno malomarno nadaljuje:

»Jaz bi pa vendar vedel hvaležnejšo nalogo zate nego to, katero sedaj izpeljuješ. Kaj meniš?«

Vinko, malo čuteč, kam meri Gernau, potegne s čopičem po paleti in vpraša, na smešno stran zavijaje pogovor:

»Morda zopet kako novo konjsko glavo, katero si staknil med oguljenimi živinčeti v kakem kmetskem hlevu?«

»O, slabo ugiblješ! Kaj meniš, ali bi ne mogel na priliko grofice Veronike obleči na platnu v mitologično opravo? Pomisli, kaka Juno bi bila to.«

Gernau je govoril to, močno pušivši svojo cigareto in gledajoč kvišku v strop.

Vinko je obrnil za trenutek svoj pogled v govorečega, potem pa vrnil pozornost zopet na svojo sliko in svoje barve.

»Juno? – Pojdi, pojdi – nima pravega nosa za Junono!« odgovori, malo posiljeno smejoč se.

Kratek molk nastane.

Gernau povzame zopet prvi besedo:

»Pa naslikaj kaj drugega iz nje; ti najbolje presodiš, kaj ji pristoji! Čemu pa se ukvarjaš z barvami?«

»Jaz še nisem nikdar premišljeval te reči – čemu tudi? In, ljubi moj, saj veš: žensk ne znam dobro slikati,« – odgovarja Vinko na kratko.

»Hm, ne vem.«

Nekoliko časa ni bilo čutiti drugega nego puhanje Gernaua, ki je pošiljal okrogle oblačke kvišku.

»Pa čuj, Vinko,« prične zopet, »katero mitologično osebo bi ji primeril ti, ako bi se podvrigel omenjeni nalogi?«

»Ti si pa danes jako čuden, Gernau; ali te je deževno vreme tako poetičnega naredilo, da kramljaš v duhu po starih klasikih, ali pa ti je dolgčas po Žerinjah – da se poslužujem občnega imena,« reče Vinko ter se obrne proti prijatelju.

»Dostavek je bil nepotreben, Vinko, zato, ker mu manjka prave podlage.«

»Ne, ne, jaz bi mislil, da je bil še premalo jasen,« odgovarja Vinko, položivši svoje orodje iz rok.

Gernau sede na svojem ležišču.

»Jaz te ne umem,« pravi ter vtakne roki v žep.

»Čudno, da si danes tako slaboumen!« zavrne Vinko ter roma počasi po sobi gori in doli.

»Ne, ne, ti si se izpremenil ter si kakor skrivnostna sfinga,« odgovarja Gernau.

Oba molčita nekoliko časa in slikar meri pot po sobi gori in doli.

Naenkrat obstane pred baronom.

»Gernau, ti si močno zaljubljen!« izusti počasi in z glasom, v katerem sta se strinjala humor in resnoba.

»Zaljubljen? Ha, ha!« vzklikne mladi oficir, preobrnivši se na kanapeju na drugo stran; »zdelo se mi je že, da kaj takega misliš o meni! Prijatelj, morebiti misliš prav; kdo ve, jaz sam morda ne vem, da me je že ranil tisti tvoj bog Amor, ki tamle tako neumno gleda izza onega zastora. Beži, beži, zaljubljen, ha, ha, ha! Kako za vruga ti prihaja ta nespametna misel?«

Tako besedovaje se je zviral Gernau po svojem ležišču, kakor da mu ne bi bilo možno primerno stegniti se k počitku.

Vinko je stal z zaključenima rokama pred njim in gledal nanj; pol resni in pol humoristični izraz njegovih čutil, ki se mu je kazal na obrazu, ni se izpremenil pri besedah prijateljevih.

»Opazujem te že dolgo časa, odkar sva bila prvokrat na Žerinjah,« pravi počasi; »in slep bi moral biti oni človek, ki bi menil, da je čaščenje, katero izkazuješ grofici Veroniki – gola galanterija. Prijatelj, tudi vojaška galantnost ima svoje meje!«

»Siten ne bodi, Vinko! Jaz ne umem, s kakim očesom gledaš ti moje ravnanje. Jaz sem zmerom enak nasproti dekletom, kar me poznaš.«

»Da, enak v enakih slučajih! Le molči, Gernau, že tvoji odgovori so mi dovolj. Zaljubljen si kakor kak top gimnazialec, ki popisuje svojega Vergila tisočkrat z imenom svojega ideala. Oprosti, da upotrebljujem tako primero, ki morda tebi ni znana, pa, ljubi moj, reci – ni li res?«

»Sam vrag vedi, Vinko, kaj ti je naenkrat prišlo na misel? Morda si celo ti sam našel se budalosti, katero meni pripisuješ?

Čudež bi ne bil, in zadnjič si pod kostanjem v žerinjskem vrtu tako iskreno zrl v oči grofici Veroniki, da je bilo misliti, da jo hočeš po vsej sili portretirati doma. Morebiti si jo pa le naslikal si v srce.«

Vinko je pri teh Gernauovih besedah prehodil zopet dvakrat pot po sobi.

Za trenutek je stisnil ustni skupaj, kakor bi ga bilo nekaj neprijetno zadelo, potem pa, k oficirju obrnivši se, rekel:

»Ljubosumen si tudi že! Glej, glej, vedno bolj se odkriva tvoja srčna bolečina!«

Gernau vstane in koraka na tihem žvižgaje proti oknu. Vinko se ozre za njim in sedaj zopet prevleče temen izraz njegovo lice. Pa le za trenutek. Potem gre počasi za prijateljem, ki je na videz zamišljen bobnal po oknu, in smehljajoč se položil roko na njegovo ramo, rekoč mu:

»Ti se morda jeziš zaradi mojega opazovanja? Ko bi to čul naš prijatelj Josip, pogledal bi z lista, na katerega morda ravno sedaj seje jutrišnji svoj duševni plod v svoj monitor, pogledal po strani in z velikim prijateljskim zaničevanjem bi ti dejal: butelj! – Pojdi, pojdi, Gernau – če hočeš, naslikam te ko Toggenburga na platno ali pa ti stisnem amarant v roke, ker si v svoji ljubezni še tako sramežljiv kakor petnajstletna gojenka v kakem nemškem penzionatu. A pustiva stvar – s teboj ni nič pečati se. Počakam rajši, da mi pošleš prihodnjo zimo z zlatom rezano karto, na kateri se bo svetilo tvoje in njeno ime!«

»Le čakaj!« pravi na kratko Gernau in bobna venomer po oknu.

Vinko vzame zopet paleto v roke in se vrne k svojemu delu.

Nekdo potrka in v sobo stopi sluga z dvema lističema.

»Od kod?« vpraša Vinko, vzemši sebi napisano in izročivši prijatelju drugo.

»Posel z Žerinj je prinesel pisma.«

»Ah – Gernau, glej! Povabilo za jutri k izletu na Ravne,« pravi Vinko, in slugo odpustivši, meni dalje: »Kaj praviš, prijatelj, bode li vreme ugodno?«

»Dež je že ponehal, mislim, da se popolnoma zvedri.«

»Prav bi bilo!«

»Ostaneš ti danes doma, Vinko?« vpraša čez nekoliko časa Gernau.

»Da, delati še hočem in potem imam Andreju še nekoliko naročiti, zvečer igrava šah – ne li?«

»Prav – pa ne kraljici,« dostavi smejoč se Gernau. »Sedaj pa izjaham še pol ure!«

In to izpregovorivši, pobere svoj bič in odide.

»Ne kraljici!« dejal je zamišljeno Vinko, ko je zaprl baron vrata za seboj; počasi stopi zopet k oknu, kjer se je prej z onim mudil, in tam postoji nekoliko, gledajoč v smreke, ki so nasproti rasle in segale s svojimi vejami proti gradu. »Zaljubljen si – zaljubljen – prijatelj,« je dejal polglasno zase – »in jaz morda – tudi.«

IX

»Kaj pa delaš že sedaj na vrtu, Anica?« povpraša drugega dne, ki je bil prinesel zopet sonce in jasno nebo, teta Amelija preko ograje, za katero je bila stopila, prišedši iz grada.

»Si li ti, tetka? Čakaj, precej ti povem! Šopek delam, ugani, komu ga bom dala?« tako zakliče iz vrta veseli glas mlade baronice in takoj potem stopi skozi vrata ven k teti, ovijaje lep šopek z nitko.

»Tukaj sem in glej, kaj sem naredila,« pravi ter kaže rože grofici – »ah, ko bi Tine vedel, kako sem mu oropala vrtilč! Ne povej mu, tetka! – Sedaj pa ugani, čigavo bode to cvetje?« Tako besedovaje prime teto za roko in obedve ideta proti gradu.

Grofica Amelija posluša potrpežljivo venomer tekoči drobni govor mlade deklince, in pogladivši jo po zardelem licu, pravi:

»Kako bi vedela? Morda velja Veroniki, morda pa našim današnjim gostom, s katerimi pojedete na Ravne!«

»Da, da, napol si uganila – gospodu Rogulinu ga bodem dala! Veš, tetka, obljubila sem mu ga zadnjič, ko je narisal tam v vrtu Veroniko in pa mene – saj si videla, kako lepo – in danes mu ga bom izročila. Dejal je, da ga bode veselilo,« pristavi počasi.

Teta je nasmehnila se deklici; pazila pa ni posebno na njeno govorjenje; zamišljena je bila nekoliko.

»Ali ti ne pojdeš z nami, tetka?« vpraša Anica.

»Ne, jaz ne, jaz moram biti doma,« reče tiho.

Dospeli sta pred grad.

»Glej, glej, naša soseda že prihajata; jaz ju vidim tam doli pred vasjo,« zakliče Anica.

Teta pogleda na ono stran in reče:

»Tedaj idi urno in opravi se, gostov ne smemo pustiti čakati. Kaj pa ti, Veronika? Ti si pa že opravljena.« Tako govoreč se obrne do grofice, ki je prihajala po veži.

»Tebe iščem, teta, ti moraš iti z nami; – mama se boji, da dobi zopet migreno, in te prosi, da greš ti! Gospica Rika je pri njej in ji čita.«

Teti Ameliji to ni bilo posebno po volji, pa pomagati ni bilo. Odide za Anico v grad.

Veronika počaka sama pred gradom. Današnja njena jako okusna napravljena toaleta storila je vitko njeno rast še mikavnejšo in samosvestno dopadanje se ji je bralo z lica. S sončnikom igraje se zrla je na belo cesto, ki se je vila skozi vas in po kateri je prihajal voz razborških sosedov.

»Oba prideta,« – reče tiho sama zase – »oba.«

Malo hudobno se nasmehlja ter si popravi kito las, katera se menda ni čisto pravilno prilegala temenu.

Veronika bi ne bila zaslužila biti ženska, ko bi ne bila čutila, zakaj tako pogosto prihajata oba prijatelja na Žerinje. Da ni bila to samo sosedovska vljudnost, videla je dobro.

Rogulinov voz, ki je v istini pripeljal oba prijatelja, postal je nekoliko trenutkov pozneje pod kostanjem pred gradom in grofica je sprejela z vso možno ljubeznivostjo oba gosta.

»Prav trdno nismo bili prepričani, da prideta gospoda,« reče Veronika ter ustreže baronu, ki ji je bil ponudil svojo roko ter peljal jo h klopi pred gradom.

Rogulin je šel za njima.

»Imate li tako malo samosvestnega zaupanja v svojo lastno moč?« vpraša smehljaje se Gernau.

»Samosvestno zaupanje! Recite rajši: ali naju tako dobro poznate, da nisva prav nič različna od drugih svojih moških bratov? To bi bilo bolje, li ne, gospod Rogulin?«

»Zakaj vprašate mene o tem, grofica?«

»Ker vem, da je za gospoda Rogulina vselej žrtev, popustiti doma svojo umetnost in pridružiti se nam drugim navadnim zemljanom, ki vzdihujemo tukaj pozabljeni in osamljeni.«

Tako govorivši sede grofica in se koketno smejoč pogleda Rogulina.

Ta je prej stopal nem za parom in upiral svoje oči v krasno postavo grofice in tudi na prve besede razmišljeno odgovoril. Šele zadnje vprašanje ga je zdramilo, in ozrši se v njo, je dejal:

»In ko bi bilo ravno nasprotno žrtev, grofica?«

Veronika je povabila oko na lahko. Čutila je, da je bilo v Vinkovih besedah nekaj več nego samo kompliment.

»Ah, vi ste galantni, gospod Rogulin,« reče in zavije pogovor na drugo stran.

Gernau je uprl srpo svoj pogled v prijatelja.

Kmalu sta prišli tudi teta Amelija in baronica.

Zadnja je prinesla s seboj šopek, pa vendar ga ni oddala takoj po svojem jutranjem namenu, nego hranila ga menda za boljšo priliko.

V kratkem času je bil tudi grajski voz gotov in potem se je delila družba v obe kočiji.

Gernau je vzel voz, v katerem se je bil s prijateljem pripeljal, in grofica Veronika je prisedla k njemu. Vozil je Gernau sam.

Grofica Amelija in baronica sta povabili Rogulina k sebi in tako urejena se je odpeljala družba.

Ravne, kamor so se bili namenili, imenovala se je stara razvalina med vinskimi goricami, katere omejujejo na vzhodu radoveljsko dolino in je odaljena od Žerinj dobro uro. Lep, uglajen pot, ki vodi iz Radovelj tja, ovije se okoli holma, ki nosi stari razval; od tod je treba peš korakati kvišku.

Gernau je vozil z iskrimi Rogulinovimi konji in je kmalu dobro prešel težke grajske konje.

Dež, ki je lil prejšnji dan, poplaval je bil cestni prah in jutro je bilo prijetno hladno. Po beli, ravni cesti je dirjal voz naprej in na desni in levi se je lesketalo jutranje sonce v rosnih kapljah, ki so še visele po travi. Pastirčki, ki so se igrali na koncu radoveljske vasi na cesti, skočili so na obe strani in glasen, nagajiv krik je zadonel za vozom. Gernau je bil srečen. Pustil je dirjati konja, kolikor sta mogla, in kratkočasil je grofico z vso vajeno galantnostjo in ono površno duhovitostjo, ki je v njegovih krogih doma in v takih slučajih najbolj uspešna.

Drugače se je godilo njegovemu prijatelju.

Grofica Amelija je bila nekako resna, kakor bi jo nekaj močno težilo, in baronica se je igrala s svojim šopkom, kakor bi premišljevala, kako bi ga mogla pač oddati. Pričakovala je opombe Rogulinove. A le-ta je bil danes tudi jako redkobeseden; misli so se mu sukale okoli prvega voza in prav težko mu je bilo, z navideznim zanimanjem udeleževati se navadnega pogovora, ki se je bil vnel o lepem dnevu in prijetni vožnji.

X

Dospeli so do griča, na katerem je stala stara razvalina Ravne.

Gernau je bil že voz zavil k bližnji gostilni, kjer je izročil konja hlapcu v varstvo. Ko pridejo drugi, napravi se vsa družba na pot v hrib. Rogulin se pridruži Veroniki in stopala sta vkup nekoliko korakov pred drugimi.

»Glejte, gospod Rogulin, kako krasen dan. Srečnejšega si nisimo mogli izvoliti za svoj izlet,« reče grofica, opiraje se na tla polahko ob svoj sončnik.

»In vendar se vas včasih polasti želja, da bi vsi ti krasni dnevi že skoraj minili, da pridete zopet v mesto, ali ne, grofica?« vpraša Rogulin.

»Ne, ne, nikakor ne, čisto napačno me sodite! Pa po čem sklepate, da je mestno življenje moj ideal? Umetniki ste res čudni ljudje, ker menite, da je naravni kras v naturi le za vas ustvarjen in da ga morete samo vi občudovati. Ako se ne motim, ste pač to hoteli s svojo opazko poudarjati.«

»O, tega vam ne oporekujem, grofica; saj sem ravno – o nasprotnem pri vas prepričan. A dozdeva se mi, da se tudi vi ...« Rogulin poneha nekoliko.

»Ne morete iznebiti stare ukoreninjene, prirojene, grozovite ženske nature, kajne, gospod Rogulin, tako ste hoteli končati?

Izvrstno zares, pa nekoliko resnično,« smeje se Veronika; potem pa, napol k spremljevalcu obrnivši se, reče:

»Ali se še spominjate, kako ste me nekoč poredno primerjali Cirki – jaz imam dober spomin za take komplimente – in varujte se, kadar napoči dan plačila!«

Rogulin ji pogleda trdno v temne njene oči in reče v veselem tonu, kateremu se je pridruževalo vendar nekoliko resne barve:

»Pričakujem ga, grofica, željno ga pričakujem, spokorjenemu grešniku je kazen tolažilo; in vpraša se vrh tega, kdo to kazen naklada – ona ista kazen iz teh rok je druga, kakor je iz onih.«

Veronika je umela prikriti pomen teh besed; koketni pogled, kateri je zadel govornika, pričal je to.

Odgovorila ni ničesar.

Po nekoliko korakih se obrne in pogleda po drugi tropici, katera je bila navzlic Gernauovemu prizadevanju, da bi prvi par dohitela, precej daleč zaostala. Teta je namreč korakala polagoma in tudi Ana ni imela posebnega veselja urno hoditi, nego je počasi in zamišljeno stopala.

»Kako počasi gredo,« pravi Veronika.

»Kmalu naju dohite,« reče Vinko.

»Počakajva jih,« sklene grofica in sede na skalo, ki je ležala tik steze.

Govorila sta o navadnih rečeh.

»Vse nas prekosite, grofica, tako urni ste!« kliče že na dvajset stopinj Gernau, ki je bil s svojo družbo došel bliže.

Teta Amelija se je bila že malo utrudila, ker pot, katerega so bili ravno premerili, bil je precej strm. »Nikar tako hitro, Veronika, pomisli, kako težko te morem dohajati. Obsodili te bomo, da moraš zadnja korakati. Anica naj ide naprej.«

Veronika se je z veselim smehljajem vdala povelju in spremljevalca sta menjala svoji nalogi ter Rogulin se je pridružil mali baronici.

»Kdo bi mislil, da ste vi kot najmlajša najmirnejša?« reče ji na lahko, kakor se govori z dekleti, o katerih človek ne ve, bi li jih prišteval otrokom ali pa odraslim.

»Zaradi tete, ona ne more urneje stopati, oh, jaz bi lahko tekla, ne verujete?«

Vinko se nasmehlja. Kar ugleda šopek v njenih rokah, katerega je nosila že od jutra s seboj, in domisli se prilike, ko mu ga je obljubila. Takoj pravi:

»Baronica, ali se ne spominjate že obljube, meni dane? Pomislite zadnjič na vrtu na Žerinjah!«

Anica na tla gledaje odgovarja napol resno, napol veselo:

»O, gospod Rogulin, morda imam jaz boljši spomin za to, kar obljubim, nego vi. Dejali ste, da pridete danes po šopek, a ni vas bilo do sedaj!«

Rogulin je bil malo v zadregi. Poznal je dovolj ženske značaje, tako da so ga dekličine besede nekoliko osupnile. »Torej je ta šopek zame, baronica? Dajte mi ga, prosim.«

»Pravzaprav ga ne zaslužite, pa ker je obljubljen, naj bo, tu ga imate,« reče deklica in mu ponudi zardelega lica mali šopek rožic.

Rogulin ga pripne na slamnik. Govorila sta dalje o vsem, o čemer se govori s šestnajstletnim naivnim dekletom: o povestih, o penzionatu, o njenih prijateljicah, o plesu, kateri Anici, kakor je dejala, ni bil nič povšeči, o njeni nekdanji učiteljici, katero je še vedno tako ljubila, in o drugih rečeh – in Vinko ni pazil, da med urnim brbranjem jako hitro mineva pot, kateri jih je naenkrat privel do stare razvaline, kamor so bili namenjeni.

XI

Med kamenjen, ki se je bilo v teku let odrušilo s sivega zidovja, je bil vzrastel košat hrast in okoli njega je tla pokrival debel mah. Krasen razgled se je odpiral s tega mesta na širono radoveljsko dolino in na severne gore, za katerimi so v jasni daljavi kvišku kipeli beli vrhunci snežnikov.

Bilo je že pozno dopoldne in navzlic prejšnjemu deževnemu vremenu precej gorko.

Vsa družba je zato posedla v gosto senco starega hrasta in od tu radovala se krasnega razgleda, ki se je odpiral očem.

Dve slugi sta prinesli za potnike, česar je bilo treba za okrepčanje, in v veselem razgovoru ter med različnimi igrami, katere je uvel Gernau, potem ko so se vsi že naveličali občudovati krasno okolico, minila je hitro ura za uro.

Baronica je odšla naposled, kakor je dejala, po hribu rože nabirat in tudi grofica Veronika je hotela malo na sprehod. Rogulin jo spremlja. Gernau si je rezal umetno palico in ostal pri teti Ameliji.

Za razvalino se je pričelo gosto borovje, ki se je raztezalo po griču naprej v majhno dolinico, katera je rezala holm od drugega hribovja onkraj razvala.

Po stezi, ki je menda služila samo pastirjem in pa včasih kake-
mu lesarju, ki je tu morda tihotapil, sta Vinko in grofica šla drug
za drugim, saj steza je bila za hojo vštric preozka.

»Ali ne čutite, da nareja pogled na takov gost borov les nekov
čuden, skoro otožen vtis,« povpraša Veronika med pogovorom, v
katerem sta se menila zlasti o takih stvareh, ki jih je kazala okolica.

»Da, grofica, res je, pa to se godi povsod, kjer gleda oko eno-
barvnost. Borov les ni kriv tega, da ne vidimo ničesar, nego velik
sivo zelen prostor in nad njim dvigajoče se nebo. Ko bi rasle med
tem borovjem smreke in rastlo hrastje ter z razno barvo svojih
košatih vej dajalo nekoliko razlike vsej naradni sliki, obviselo bi
naše oko na njih in vtis cele podobe bi bil čisto drug. Puščava,
ukrajinska stepa, mirno morje nas dela otožne; ako pa pogledamo
z gore v daljno nižavo, kjer se vrsti vasica za vasjo, grič za gri-
čem, gozd za njivo, ni mogoče, da bi celota enotno in enakomerno
na nas vplivala, in vtis posameznih stvari bode vedno drugačen.
Enakomernost pa je – otožna ali pa dolgočasna.«

Rogulin je pri teh besedah v živem govoru prišel nehote na
stran grofice in korakal poleg nje, dasiravno so mu skrajne veje
tik pota rastočih dreves potegovale preko lica, ko je stopal počasi
s svojo spremljevalko naprej.

Veronika je pazno poslušala. »Da, prav ste rekli, isto sem že
čutila,« reče in postane nekoliko. »Pa glejte, od tukaj se vidi vsa
enobarvna dolina, in kamor oko sega, sivo zeleno borovje. Le tam
doli v zakotju se vzdiguje proti nebu star hrast, edini daleč okrog,
kakor bi bil tujec na lastni zemlji. Glejte, kako lepo ga obsvetljuje
popoldansko sonce – ali ni to krasna slika?«

»Krasna – pa lepša in hvaležnejša poetu nego slikarju! Pesem
bo dala sama sliko in komentar k njej, ki vzbuja fantazijo bralčevu

– barve pa bodo to učinile mnogo teže. In koliko pove lahko poet z malimi besedami: hrast sam med borovjem! In takoj vam pripelje fantazija analogijo: človek sam med tujci! Sam! Ali ni to del one nesreče, onega zla, ki plava nad človeškim srcem – in katero marsikdo čutiti mora, dasi ga ne izkuša, blagor temu, saj njemu nosi to gorje le svojo idealno stran. In to ste tudi morda že čutili, grofica? A realne istinitosti njegove še niste izkusili.«

»In vi?«

»Jaz sem jo, ko sem prišel sam med svet in ostal leta in leta sam.«

»Povejte mi to, kako,« reče ona s takim glasom, da je bilo težko odbiti. In on je morda moral govoriti.

»Manjkalo mi najpotrebnejšega ni; ko nisem imel, zaslužil sem; pa nihče me ni umel, da vse to, kar je človeku za vsak dan treba, meni vendar še ni vse. Iskal sem prijateljev, iskal – ljubezni – saj prej jih nisem mogel imeti, in – ljubezen je bila z materjo pokopana – pa našel nisem nikdar zaželenega. Tako se je prevlekel ves moj mladostni idealizem po bridkih izkušnjah, ki sem jih užil, z nekovo trdo realistično skorjo – in dejal sem, dobro je tako; sedaj boš imel mir – računal boš – a ne sanjal. Pa zastonj! In na posled – čemu vam pripovedujem to?«

Prišla sta bila na majhen prostor v dolinici, kjer je raslo višje in starejše drevje in kjer je utišil debel mah vsako stopinjo. Tako tiho je bilo okrog.

Pri zadnjih besedah Vinkovih postala je grofica – in ko je obrnila oko v govornika, izrazil se je v njem nekov mehak čut, ki mu je podajal čaroven kras.

»In zakaj nečete meni pripovedovati tega?« vpraša s svojim globokim melodioznim glasom.

Vinko je bil po svojem govoru nekako vzburljen in vprašanje, katerega skrivnostno donenje mu je globoko odmevalo v prsih, pretreslo ga je čudno.

»Ne – vam ne,« vzklikne strastno.

»In zakaj ne, Vinko?« pravi ona ter stopi za korak bliže.

Tako z imenom ga je vprvič imenovala.

Vinko se obrne k njej in jo prime za roki, ki mu ju je radovoljno pustila.

Le besedica: Veronika se mu izvije iz kipečih prsi in držal je ponosno deklico v svojih rokah in jo strastno pritisnil na srce.

V bregu nad njima je nekaj zašumelo in grofica se mu izvije.

»Nekdo gre – ali ne?« vpraša, oziraje se okoli.

»Ne, ne, ptiček je zletel iz listja!« pravi on, držeč jo še za eno ročico.

»Pojdiva nazaj – teta bode že vprašala po meni,« reče Veronika.

In šla sta – počasi, molče, eden tik drugega.

Teta Amelija je bila v istini že pripravljena za odhod in Gernau se je bil namenil, sklicati vso družbo.

»Kako ti je vroče, Veronika,« reče teta, »saj ti vedno pravim, da nikar ne hodi tako hitro. Sedaj bode čas odhajati. Pa kje je Ana?«

»Že gre – tam, glej, teta,« pravi Veronika.

Kmalu se je bila baronica Ana pridružila in Rogulin ji ponudi zavijalo, katero je držal zanjo v rokah.

»Kje imate pa rože, ki ste jih nabrali, baronica?« reče ji.

Anica se mu umakne z očmi ter reče:

»Vrgla sem jih proč, čemu mi bodo.«

In ona stopi k teti ter se je oklene.

Bleda je bila nekoliko, pa nihče ni zapazil tega.

Na potu domov je bila družba nekako tiha.

Gernau, ki je vozil zopet grofico, ni bil tako dobre volje kakor v jutru; a v drugem vozu so tudi mnogo molčali. Ko so izstopili na Žerinjah, poslovila sta se prijatelja in Vinko je grofici na tihem šepetnil: »Ako ne pridem, pišem – jutri!«

XII

In pisal ji je, pisal tako kakor vsak drug človek v njegovem položaju, pismo, polno ljubezni in polno strasti. Kakor je bila hitro kali pognala v njegovem srcu ta ljubezen, tako hitro se je razvila sedaj pod vplivom sporazumljenja. Kolikokrat in v koliko srcih se prebudi nakrat ta čarobni čut, ki ima moč v sebi, naraščati in ukoreniniti se, ako mu pride na pomoč zopet ljubezen, in kolikokrat pogine taka zdrava kal počasi, polagoma, brez sledu, ako ne nahaja zaslombe ni uslišanja: kakor jablanovi cveti, ki vzrasto pomladi po širokih stegnjenih vejah in v zatišju krog debla; oni cveto in cveto vedno lepše in lepše in prinašajo žlahten sad – ti pa pod vejo brez sonca, brez gorkote venejo in njihov kras odletava počasi, polagoma, brez sledu.

Še tisti večer, ko se je vršil za Vinka tako znameniti dogodljaj v gozdu pri Ravnah, šel je, s prijateljem domov prišedši, v svoj atelje, v staro biblioteko, in jo je meril dolgo, dolgo gori in doli stopaje.

In pri oknu, kjer sta prejšnji dan s prijateljem besedovala, zrl je zopet v temen smrekov gozd, ki se je pred njim razširjal. Srce mu je bilo tako polno.

Potem je sedel in pisal njej. Dozdevalo se mu je, da ji z besedo ne more vsega povedati; in povedati ji je imel tako mnogo. O

ljubezni, o sedanjosti je govoril; kdo misli v takem slučaju tudi na prihodnost?

In drugo jutro je šlo pismo v varnih rokah na Žerinje.

Korespondenca se je pričela in medtem je hodil Rogulin kakor prej na pohod k sosedom s prijateljem svojim.

Nihče ni opazil razmere med ljubimcema in tudi Veronika ni z nobenim migljajem izdala svoje skrivnosti.

Samo Anica se je ogibala mladega slikarja, tako da je to sam zapazil, in premišljevalje to ravnanje, del hitro izpremembo na svoj račun. Bal se je, da se morda vendar nevede premalo briga za mlado baronico in kazal se ji je zategadelj naposled najljubeznivejšega.

Grofinja Walden je bila tudi na deželi vedno nervozna mestna dama; bilo ji je sicer jako po volji, če sta ji dvorjanila mlada dva soseda, pa z leti vedno večji prihajajoč dolgčas in domišljeване slabosti prevladovali so jo bolj, tako da je rajši sedela v svoji sobi in mučila gospico Riko, ki jo je morala kratkočasiti s čitanjem francoskih romanov.

Grofica Amelija pa je skrbela za vse; vodila notranje gospodarstvo, naročila gospodu Mejaču, ki je bil sam jako okoren, sedaj to, sedaj ono, kar se ji je potrebno zdelo. In vesela je bila dveh mladih sosedov, kadar sta se pokazala na Žerinjah.

Slutila je sicer – katera ženska tega ne bi bila – zakaj prihajata oba tako pogosto, pa menila je le, da se Gernau bolj trudi za grofico. Na Rogulina ni mnogo mislila, kajti akoravno ga je rada imela in mu včasih celo kazala nekako, tako rekoč, materinsko nagnjenje, menila je vendar, da Veroniko dovolj pozna, da ona ne bode pričela nobene razmere z možem, ki nosi navadno, nearistokratsko ime.

A poleg vse prijaznosti grofice Amelije Rogulinu nasproti bilo je vendar nekaj med njima, nekaj nerazumljivega za slikarja; in

mnogokrat je ugibal, zakaj premeni ona nakrat obraz in zakaj ga pogleda tako srpo.

In Gernau? Ta je bil vedno stari. Dobre volje, duhovit, kakor more biti ulanski oficir, zabavljiv, kadar se mu je ljubilo, in lahko-miseln vedno in povsod, kakor ga je že primorala njegova natura.

Ljubil je Veroniko, kakor si je dejal sam, kadar je odhajal z žerinjskega grada, ter premišljeval, kako lepa in prijazna je bila vendar grofica, kako ga je nežno od strani pogledovala in kako mehko ga je pri odhodu povprašala, ali skoraj zopet pride.

»Za vraga, Gernau, ti si zaljubljen, ti moraš biti zaljubljen, saj te tako pomenljivo gleda; in končno, zakaj bi ne bil zaljubljen? Zato, ker je Vinko? – Imam pa jaz vendarle več sreče pri ženskah; ko bode on videl, da jo imam jaz, bode tudi pozabil. Kaj pa nasprotno? Ko bi njega izbrala? –Ali bi bil jaz nesrečen? Ha, ha, skoraj! A jezilo bi me. Naj bode, kakor hoče, sedaj še ni tako in proti meni je vendar bolj prijazna kakor proti njemu, to je enkrat gotovo; kadar kaj igramo, vedno meni pomaga. E, Vinko, ti sanjariš, zaljubljen pa tudi nisi tako kakor jaz, da, jaz!«

Tako je govoril sam s seboj, ko je jahal nekaj tednov po zadnjih dogodljajih skozi Radovlje, namenjen zopet v grad.

XIII

Ko je bil baron vstal in poiskal Vinka, pozvedel je, da je odšel že zgodaj od doma, in kakor je menil stari Andrej, ki je oficirju to povedal, brzo kam v bližnje hribe ogledovat okolico; kajti odšel je bil peš.

In Gernau na to ni vedel boljšega, nego osedlati konja in odjahati na Žerinje, kjer ga že dva dni ni bilo.

Misel o svoji zaljubljenosti se mu je v glavi prela vso pot, in ko je skozi Radovlje proti zadnji Zabrdnikovi hiši dirjal na konju, bil je tako zamišljen, da ni zapazil treh oficirjev, ki so sedeli na znanem mestu pred gostilno. Nekoliko drugih vojakov, pešcev, je stalo pri hlevu.

Bili so vojaki na kordonu zaradi živinske kuge, o katerih so radoveljski kmetje že pred mnogimi tedni modrovali.

Glasni, nakratni »hoj, hola, Gernau!« iz ust vseh treh tukaj ne-navadnih pivcev nagnil je jezdeca obrniti svoj pogled tja in takoj je zbrzdal konja in zasukal ga tja. Veselo pozdravljanje je zdaj bilo in na svoje začudeno vprašanje, od kod in kako pride družba semkaj, pozvedel je baron, zakaj in s kakšnim namenom so tovariši njegovi komandirani v ta kraj.

Gernau je posedel pri njih in razložil jim vzroke svojega tukajšnjega bivanja.

»In eden ali pa dva od vas prideta vendar v grad v stanovanje,«
– vpraša naposled.

»Menda,« – odgovarja stotnik, debel, okoren mož; »pa ta pre-kleti župan že tri ure slika tiste vražje nakaznice in še ni gotov. Čakali bomo menda do noči, da pridemo pod streho.«

»Če pridete v grad, dolgčas vam ne bode, prijatelji,« dejal je Gernau in prijel potem kozarec ter trčil na dobro voljo v novi začasni garniziji.

Poslovil se je kmalu pri družbi in obljubil urno vrniti se z gra-da. Konja je pustil doli in napotil se peš naprej.

Prišedši do klanca, ni hotel korakati v vročem dopoldanskem soncu naravnost po brezsenčni cesti, nego jo je ukrenil vstran, kjer se je pričenal gozd, raztezajoč se ob podnožju holma daleč za grad na ono stran, kjer je bil on prvikrat srečal grofico. Urezal si je s prvega drenovega grma vitko šibico in v temi košatih smrek je korakal po stezi naprej. Na svojo zaljubljenost je malo pozabil in pečal se v mislih bolj z znanci, na katere je bil tako nepričakovano zadel; in kaj bi tudi drugega mislil: za naravo in njen kras ni bil posebno vnet in kdo bode vročega poletnega dne občudoval rast in cvet gozdnih rožic – ob času, ko še ptički več ne pojo in kve-čjemu kaka nikdar sita siničica skače in cvrli po smrekovih vejah. Bacnil je s svojo šibico črnega gozdnega polža s pota, švignil sedaj po tej, sedaj po oni veji in odbil nekaj peresc ter žvižgal med po-tom napol pozabljeno operetno arijo.

Naenkrat zagleda pred seboj na tleh nekaj belega. Bliže prišed-ši, vidi, da je lepa ruta, in pobravši jo, zapazi všito grofovsko krono in črko V.

»Ah, grofica je bila tu, vraga, ko bi bil prej prišel, srečal bi jo bil. Morda jo še dohitiš! Ti si vendar srečen človek, ali imaš pa dober nos!« tako preišljevaje je hotel ravno hitro naprej stopiti,

kar začuje izza ovinka, v katerega se je zavila nekaj korakov naprej steza, glasno govorjenje in čudeč se obstane.

»Dolgo sem vas že pričakovala, Vinko,« dejal je ženski glas, »in skoro sem obupala, da pridete!«

»Šel sem peš – in pot se jako vleče; pa saj mi odpuščaš, Vika? Li ne?«

Gernaua je spreletelo pri prvih besedah, kakor bi ga bil sršen pičil; pa to in naravni trenutni instinkt, ki mu je velel: – tu te ne smeta videti – navel ga je obenem, da je skočil ko blisk vstran, kjer je počenil za široko drevo. Na debelem mahu njegove stopinje ni bilo slišati. Misliti za trenutek ni mogel ničesar.

Govoreča, Vinko in grofica Veronika – ta dva sta bila – prišla sta bliže, tako da ju je imel skriti oficir ravno pred seboj.

Grofica se je oklepala z eno roko mladega slikarja in šepetala sta med seboj.

»Sediva tukaj,« reče, prišedši na prostor, kjer je le trenutek poprej stal baron, – »bila sem že prej tu.«

»Prav, srce moje,« – dejal je Vinko in prisedel na mah h grofici. Od drevesa, kjer je stal baron, bila sta vstran obrnjena.

Gernau je stoprav v tem trenutku prišel do premišljevanja svojega čudnega položaja.

Čepel je za drevesom in niti dihati se ni upal. Zaklel je med zobmi, ne jezno, Bog varuj, nego instinktivno, ne vede zakaj ni kako ni kaj. Potem mu je šinila v glavo misel, da je vendar grdo, poslušati za grmom, kajti kaka situacija, če ga onadva ugledata? Pa sedaj ven stopiti to bi bilo šele čudno – kaj bi hotel reči? Proč umakniti se, to je bilo pač nemogoče, ker najmanjši pok kake suhe veje, na katero bi se bil morda naslonil, bil bi opozoril ljubimca. Torej ostati! Pa ta strah, da ga ne bi iztaknila! Tako je meditiral Gernau v prvem trenutku. Potem pa ni mislil več – čepel je tiho

za debelim hrastom in tudi poslušal ni, nego gledal v z mahom obraščeno deblo pred seboj.

Vinko in Veronika sta brez vsake slutnje, da imata kakega opazovalca za seboj, ravnala tako, kakor ravnajo zaljubljeni ljudje v takih slučajih. Govorila sta, poljubovala se in molče si gledala v oči; – medtem pa je potekala minuta za minuto, četrtnina za četrtnino, in pri skritem poslušalcu so začele prevladati že fizične boleti, kajti svojih kolen že zdavnaj čutil ni in križ ga je nezaslišano bolet. Klel je zopet po tihem in sedaj ne brez vzroka.

Naenkrat se začujejo trdi koraki po stezi, in prej ko sta se zavedela še ona dva zatopljenca, se je prikazal postaren kmetski mož z malho na rami. Gernau ga je spoznal, saj sta se že parkrat menila v Zabrdnikovi gostilni, ko je mimogrede poluckal kozarec cvička. Bil je to Omahnežev Jurica, ki je čevlje krpal po treh vaseh naokoli in ravno sedaj je bil na potu v gozd po smolo. Debelo je pogledal, ko je zapazil nenavadna dva počivalca, pa ker je bil izkušen mož, vedel je tudi precej – za kaj tu gre. V zadregi je bil pa vendar in mimogrede mahnil je na drugo stran pota, potegnil počasi klobuk, zakašljaj malo ter vstran gledaje dejal: »Vročje je, vročje!« In potem je zopet zakašljaj. Nazaj se ni nič ozrl, nego, ko je bil že dovolj oddaljen, da ga ni nihče več videl, postal je ter potegnil pipo in tobak iz žepa in dejal zase: »Jurica – tema dvema pa nisi ustregel!«

In tako je menda tudi bilo, kajti grofica je kmalu po nepričakovanem srečanju spomnila se, da mora že pozno biti, in vstala sta počasi.

Gernau je globoko vzdihnil in potisnil se še bolj za deblo.

»Ali si kaj izgubila?« vpraša Vinko, zapazivši da grofica išče nekaj po tleh.

»Ne vem, kje sem svoj robec pustila; morda gori više ob stezi, kjer sem tudi nekoliko sedela. Idiva!«

»In kdaj se vidiva zopet?« povprašuje Rogulin.

»Oh, skoro bi ti bila pozabila povedati, da pride danes papa in z njim morda še kdo! Ne vem, kdaj mi bo moč zopet tako govoriti s teboj, ker potem mi bo težko odstraniti se za urico od drugih,« reče Veronika.

»Papa pride?« se zavzame Vinko, in k njej obrnivši se, pravi z resnim glasom: »In kaj bi menil grof Walden, ako bi poizvedel, da mož z navadnim imenom, Vinko Rogulin, ljubi njegovo hčerko?«

»Pojdi, pojdi, Vinko, saj ljubi tudi ta hčerka tega moža in – ti ne poznaš papana. Pa ne govoriva o tem, saj je sedanjost tako lepa; kdo bo mislil na hudo uro, dokler sonce sije,« – rekla je Veronika, pa iz glasa in obraza se ji je bralo, da ji vprašanje ni bilo čisto po volji.

Odšla sta medtem počasi po stezi, tako da Gernau zadnjih besed več čul ni.

Čez nekoliko časa se je spel baron kvišku in vravnal svoje otrple ude. Stopil je počasi na stezo, v eni roki je še držal najdeno ruto, v drugi urezano šibico. Prvo v žep devaje se je nasmehnil tiho. »Hoho, sedaj pride še ta bore Jurica na sum, da je ruto ukral!« Potem pa pogleda srpo v tla in beseduje zopet polglasno: »Dober nos imaš, Gernau, boga zahvali, da se nisi še blamiral! O ti vražji Vinko!«

In tako govoreč je opletel s svojo šibo po bližnjem grmu.

Premišljeval je še nekoliko, bi li šel sedaj na Žerinje ali ne; pa čez nekoliko minut se je zaobrnil in korakal nazaj, od koder je bil prišel. Žvižgal ni. Pri Zabrdniku ni našel več svojih pajdašev – odšli so bili po opravkih. Zato je vzel urno konja in odjahal nazaj na Razbor čisto drugih misli, nego jih je imel dve uri prej na istem potu.

XIV

Popoldne je bilo na Žerinjah vse živo. Grof Walden je bil prišel iz glavnega mesta od svojih opravil in privel s seboj daljnega sorodnika, grofa Sorija. Bil je to velikoposestnik z Moravskega, ki se je baje za vse bolj brigal nego za svoje posestvo. Čislal je tam najbolj jesenski lov; poleti je potoval okoli, pozimi pa se je kratkočasil v rezidenci, kolikor so mu baš denarne moči dopuščale. Bil je mož suhe postave, z obrazom, kateremu se je poznalo, da je užil že marsikaj dobrega na svetu, in preko katerega se je vedno širila aristokratska ošabnost. Veliko, rumeno brado je nosil na dvoje razčesano s skrbno obritim podbradkom. Aristokrat, ki nima drugega nego svoje ime in ono malo površno izobraženje, ki ga vcepljajo v kadetnih institutih – to je bil grof Sori.

Stric njegov, kakor ga je imenoval po krivici, kajti sorodstvo je izviralo iz mnogo daljšega kolena, stric grof Walden bil je čisto drug mož. Majhen, že siv, s prijaznim, veselim obrazom, brez vsake očitne plemenitniške maroge in prevzetnosti, narejal je vsakemu, kdor je z njim občeval, najboljši vtis in znan je bil tudi v okolici žerinjski med kmeti kot jako dobrodušen človek. Ošaben ni bil, a vendar jako občutljiv v stvareh, ki so se tikale njegovega imena in stanu.

To je že ukoreninjena in vzgojena lastnost teh krogov, in ako-ravno jih sili napredek, da stopajo med nižje in se v njihovih vr-stah potegujejo za to, kar jim je bilo včasih v zibeli gotovo, ločiti se vendar ne morejo od prijetne zastarane samosvesti, da so boljši od drugih.

Vesel dan je bil na Žerinjah, ko sta došla gospodar in njegov gost.

Grofinja je pozabila svojo migreno, Amelija je imela vse polno opravil in naročil za hišno in za Mejača, Veronika se je razgovar-jala sedaj z očetom, sedaj s sorodnikom, katerega že mnogo let videla ni, in Anica je bila povsod.

Vrh tega so dobili še dva oficirja od tistih, na katere je v jutru Gernau naletel, v grad na stanovanje in tudi za te je bilo treba mnogo pripravljati. Pozneje je došel tudi Gernau na pohod in grof Walden, ki je že čul o novih sosedih, sprejel ga je jako prija-zno. Poznal je prej tudi njegovega očeta.

Rogulina ni bilo.

A Walden je obžaloval, da ga ni, ker zanimalo ga je spoznati sorodnika umrlega barona Selskega.

Pri omenjanju njegovega imena je bila Veronika navzočna in Gernau je obrnil za trenutek pogled v njo – pa imela je miren obraz kakor zmerom.

»Ko bi ti vedela,« mislil si je na tistem baron in skoro bi se mu bila stvar malo smešna zdela.

Lahkomiselni ljudje so včasih jako čudni.

Sedela je pozneje vsa družba pod znanimi drevesi pred gra-dom, in ker so skrbeli grof Sori in došla dva oficirja precej dovolj za zabavo, imel je Gernau tudi mnogo prilike – opazovati in pre-mišljevat, česar sicer ni bil močno vaje. A današnji dan ga je bil tega malo naučil.

Trd mrak je bil že nastal, ko so se poslovili. Tuja oficirja sta šla še k Zabrdniku in Gernau ju je spremil do tja, potem pa takoj odjahal.

In sedaj je imel zopet mnogo misliti, tako da je, kar se še nikdar ni bilo zgodilo, njegov šarec počasnega koraka dospel do razborškega grada, in stoprav ko je konj postal pred vrati ter počakal, kaj bo storil gospodar, zdramil se je baron iz globokih misli.

Ko je pol ure pozneje stopil Vinko, ki ga je čul priti, v njegovo sobo, našel ga je v temi na kanapeju pušečega. Njegov pinč Čik je čepel pred njim in ga pazljivo ogledoval.

»Kod se pa potikaš danes, da te ni nič videti,« vpraša slikar, stopivši k ležečemu.

»Isto bi tebe lahko vprašal, pa saj vem, da si zopet v kaki gorski grapi polomljene hraste risal,« odgovarja oficir z ironičnim naglasom.

Rogulin ni pazil na to, nego pozvoni slugi, da prinese luč. Potem sede na stol nasproti prijatelju.

»Namenjen sem bil iti popoldne na Žerinje s teboj, pa ni te bilo nikjer zaslediti,« reče in sklene roki.

»Jaz sem bil tam, prijatelj, in veliko nas je bilo. Grof Walden je prišel.«

»Tako?« vpraša navidezno začudeni Vinko.

»Da, da. – Ali ne veš tega? – Čudno, jako čudno,« reče zopet oni in puhne trikrat debelo v zrak.

Vinko se ozre od strani nanj; čul je nekaj nenavadnega doneti iz baronovih besed, pa rekel ni ničesar.

»Grof Walden, dva vkvartirana oficirja od kordona in nekov suh sorodnik, grof Sori – ali kako,« nadaljuje Gernau, »ki mi ni posebno po volji in ki se celo popoldne ni ganil od grofice Veronike.«

»A, zato ti morda ni po volji,« pravi Vinko, poskušajoč smeh posiliti.

Oficir se obrne počasi proti njemu in reče:

»Zakaj meni ni všeč, tega še ne vem, a jaz bi dejal, da se komu drugemu ravno iz tega, od tebe navedenega vzroka ne bode posebno dopadel.«

Vinko je bil medtem kakor malo v zadregi posegel na sosednjo mizo, kjer je zraven Gernauovih cigar, poleg ure in drugih žepnih tvarin ležala bela ruta. To je vzel v roke in jo presukaval, ko mu je prijatelj ironično odgovarjal na njegovo prejšnjo prisiljeno opazko.

V tem trenutku obvise njegove oči na znamenju, ki je bilo všito v robčevem oglu.

»Gernau!« vzklikne in plane kvišku.

Ta preloži po stari navadi svoje ostrožene pete in vpraša, cigaro v ustih držeč:

»Kaj je?«

»Ti si bil dopoldne v žerinjskem gozdu?« hiti Vinko brez sape.

»Ako ti je tisti robec to povedal, potem meni ni treba pripovedovati, da sem bil,« reče baron lakonično.

Slikar ga meri s srpim pogledom. Naposled stopi k prijatelju, ki se je bil počasi pokonci spel, in mu poda svoji roki:

»Odpusti mi, Gernau, da sem ti to razmero zakrival! Vem, da ni bilo prav, saj tebi smem in ti bi bil moral vse povedati. Pa ti veš, kako težka bi mi bila v tem slučaju ravno tebi nasproti taka odkritosrčnost.«

»Ker misliš, da sem tudi jaz tako hudo zaljubljen v njo;« – smeje se baron in prime prijateljeve roke – »le smešen ne bodi, ljubi moj, jaz sem bil zaljubljen, da! Ali taka izkušnja, kakor je bila

moja nepričakovana današnja, taka izkušnja je za mojo ljubezen isto, kar je rožam slana. Ha, ha, kako poetično – ali ne?»

Vinko hodi potem zopet molče po sobi gori in doli, Gernau pa se zlekne nazaj na ležišče, ter novo cigaro prižigaje si, pripoveduje prijatelju, kako je bil zjutraj naletel, kako so mu bila kolena otrpnila pri originalnem skritju in o svojem meditiranju.

»In sedaj reci, prijatelj,« – konča svojo pripoved, ki jo je pol resno, pol sarkastično podajal – »sedaj reci, ni li bilo prav tako, da sem obsedel za tistim vražjim hrastom, nego da bi se bil pokazal naenkrat pred vama ter motil na tak nepriličen način vajino poljubovanje? Bog – kakovi obrazi bi bili to, ha, ha, ha!«

»Gernau,« ustavi ga slikar, »nikar ne smeši tega, kar si danes slučajno videl, zares, zame jako neljub slučaj. Prav mi je, da si vsaj le ti bil priča, bolj neugodno in morda zame nesreča bi bila, ako bi bil kdo drug tako naletel! Pa pustiva to stvar. Meni, da ti skratka povem, meni je presveta.«

Resni ta glas pa je pri oficirju dosegel ravno nasproten namen. V veselem smehu se vrže nazaj na ležišče in reče:

»O joj, to mi je pa zopet novo!«

»Mogoče, pa odteza se vsaki kritiki in tudi tvoji!« reče Rogulin še resnejši.

»Ha, ha, ha – Vinko, Vinko, ti vendar ne bodeš igral role tra-gičnega junaka.«

»Ne bodem je, nikakor ne; in vrh tega je tvoja prisiljena pri-mera jako slaba,« pravi slikar, pred oficirja stopivši. »Odpusti mi, prijatelj, pa zdi se mi, da je tebi ta stran človeškega srca čisto neznan; in to, ljubi moj, ti ne daje nikakršne pravice, vleči jo k tlom ter smešiti jo.«

Gernau je potem hladnokrvno pušil svojo cigaro in nekov vesel izraz ni hotel izginiti z njegovega lica.

»Poznam ali ne poznam,« pravi, ustni ironično zategovaje; »pa to je enako, ker smajem se lahko zaradi enega ali drugega. Imel sem tudi nekdanj – še ni tako dolgo tega, lepo ljubico, sveto reč, kakor ti praviš, in tudi jaz sem tako dejal; imel sem jo precej časa, dve leti – škoda za ta čas, pa lep čas – svet čas je bil. Pa šel je! Dekletce me je pustilo in morda je prav storilo, ker sicer bi jo bil čez nekaj časa utegnil jaz pustiti. Pa takrat je nisem; in ko sem dobil svoje slovo, pil sem štiri tedne, ekserciral in jahal okoli kakor norec. Ti bi se bil morebiti ustrelil ali bi bil pa vse svoje barve skozi okno zmetal in njeno podobo za njimi in šel po svetu ter se zarotil in zaklel, da nobene ženske več ne bodeš pogledal. Jaz sem pa samo štiri tedne pijančeval. In ko nisem mogel več, ker je bila moja mošnja prazna in kredit ne velik, postal sem zopet stari. In, na mojo dušo, da zategadelj žensk nisem pustil! Zaljubim se na leto, če hočeš, dvanajstkrat lahko, brez bolečin, samo z nekim nemiro, ki me sili, da mislim vedno na tisto žensko lice, katero mi je ravno na vratu. Naenkrat mi pride ta ljubezen ali budalost, ako jo hočeš tako imenovati, in polagoma zopet mine, po dvanajstkrat na leto. In tebi, Vinko, bode se morda tudi še tako godilo!«

Baron je govoril to v svojem navadnem lahkem tonu, le nekajkrat je zadonel iz njegovih besed nekov mehak čut, pa le za trenutek. Po zadnjih besedah se je počasi obrnil proti psu, ki je ležal na tleh pred njim, in nogo nastavivši mu, je jel zapovedovati:

»Hop! Čik! Hop – hop!« in pinček je radovoljno skakal preko noge.

Vinko ga je mirno poslušal in molče meril svoj pot po sobi.

»Žal mi je zate, prijatelj,« dejal je čez nekoliko časa zopet baron Gernau.

Vinko obstane.

»Zakaj? Sem li obžalovanja vreden?«

»Zato, ljubi moj, ker tudi še morda prideš v slučaj, da bodeš štiri tedne z vinom gasil tisti čudni plamen! Ko bi bil tako daleč kakor jaz, ne bi ti trebalo. A ti še potrebuješ nekaj takega.«

»Jaz nisem nikdar mislil, da ti tako silo rad igraš izkušenega moža,« odgovarja ironično slikar in po kratkem molku nadaljuje mirno: »Pa čuj me, Gernau, povem ti resno besedo. Ti imaš svoje misli o ljubezni in o ženskah, jaz svoje. In ako ti povem, da ljubim grofico tako strastno, da ne morem misliti o ničemer drugem nego o njej in da mi je ta čut tako svet kakor nič drugega na vsej zemlji, potem ne boš rekel nobene besede več, če si prijatelj moj!«

»Da, Vinko, molčal bodem; pa samo še eno, zato ker sem prijatelj tvoj! Glej, zaljubljen sem bil v Veroniko tako, da odkrito govorim, kakor se zaljubim vsak mesec. Pa to je bilo vzrok, da je nisem gledal in opazoval z navadnim očesom; danes je šla moja ljubezen proč; ostala je za onim hrastom, kjer sem davi klel celo uro, ko me je križ bolel in so se stegna mravljinčila. Popoldne pa sem videl grofico v drugem, navadnem blišču. In jaz ti pravim, ljubi moj, pazi, da spraviš svojo Veroniko skoro na varno! Tisti grof Sori ni prišel samo dolgčas prodajat na Žerinje in ženska je – ženska.«

Vinko ne odgovori ničesar, nego stoji zamišljen pri oknu.

Sluga, ki je vstopil, napovedal je, da je večerja pripravljena.

Prijatelja odideta, in ker je stari Andrej, ki je bil tako rekoč oskrbnik v gradu, z njima vred sedel vedno pri mizi, tudi nista o tej stvari več govorila.

Pozno v noči pa, ko je že vse spalo po gradu in tudi Gernau navzlic vsem skušnjam prejšnjega dne, sedel je Vinko v stari biblioteki pri svoji mizi – nem in zamišljen.

XV

Mesec julij se je bližal svojemu koncu. Razmere med sosedi ostale so iste in stari vrtnik Tine je večkrat dejal sam pri sebi, da že dosti let, ali kar on pamti, ni bilo tako glasnih ljudi na Žerinjah nego to leto. In tudi po bližnji okolici, kjer je bila Waldenova družina dovolj poznana, ugibalo se je mnogo, da bode morebiti pred pustom vendarle ženitovanje na Žerinjah. Mnogo se je govorilo, to in ono, in ta in oni mladih treh gospodov je veljal za srečnega ženina. Čevljar Jurica je sicer včasih skrivnostno trdil, da edini on ve, kaj in kdo, pa mladi in stari ženski svet je mnogo bolj veroval v lepo ulansko uniformo Gernauovo nego v civilno opravo razborškega gospoda. Pri Zabrdniku je bila mnogokrat velika razprava o različnih grajskih dogodljajih in govorilo se je že o oklicih. Krčmar, ki je hotel vse bolj vedeti nego drugi in ki se je rad pobahal, da tudi pozna nekoliko gosposkih običajev – trdil je sicer, da vse to ni nič in da je bilo za časa grofice Amelije tudi tako, da je pa grofica vendarle sama ostala.

Bilo je nedeljo popoldne in vsa grajska družba se je zbrala na majhnem travniku onkraj žerinjskega holma. Vinko in Gernau sta bila pozneje dospela, ko sta zvedela v gradu, da so vsi s tremi oficirji vred, kateri so še vedno garnizonirali v Radovljah, tam

doli. Grof Sori je bil predložil, da streljajo za kratek čas v tarčo, in Walden je bil preskrbel pištolo.

Dame, s katerimi je prišla ta dan tudi grofinja Walden, sedele so v senci kraj travnika.

Gernau se je pridružil kot vajejen strelec takoj svojim pajdašem, Vinko pa je stopil k ženskemu krogu. Grof Walden, ki se tudi ni udeležil vojne igracije, sprejel ga je jako ljubeznivo, kakor vedno, odkar ga je spoznal drugi dan po svojem prihodu, in vnel se je kmalu živahen pogovor med družbo.

Vinko ni bil posebno pri dobrem humorju; že več dni se mu je poznalo, da ga nekaj teži, in Gernau, ki je bil naenkrat postal skriven, pa tem bolj vesten opazovalec, dejal je sam pri sebi, da se nekaj kuha na Žerinjah, kar Vinku ne bode posebno po volji. S prijateljem se o tem od onega večera, ko sta imela tako tehten razgovor, nista več menila. Gernau ni hotel začeti, a Vinko se ga je ogibal. Veroniki nasproti je Gernau ostal stari; slikar pa od onega dne, ko ju je baron opazoval, ni imel več prilike z njo na samem govoriti, in zdelo se mu je, kakor da bi bilo prišlo nekaj med njiju. Ogibala se ga je, ne očitno, a vendar tako, da je moglo bistro oko ljubimčevo to hitro zapaziti. Bil je sicer preponosen, da bi ji pokazal boleost, katero mu to spoznanje povzročuje, ali premagoval se je s težkim trudom.

Z grofom Sorijem se Vinko nič kaj ni mogel sporazumeti; bodisi da je plemenitaška ošabnost Sorijeve ali pa ponos Vinkov ali celo ona pomenljiva beseda Gernauova, ki je slikarja svarila pred novim tekmečem, povzročila to očitno mrzloto, s katero sta se srečavala.

Veronika pa z nobenim migljajem ni razodela, da ji je slikar bliže, nego bi kdo mislil. Govorila je o njem kakor o drugih, in to že od nekdaj; nekoliko dni pa je bila njemu nasproti, morda

drugim nerazumljivo, v istini druga. Povešala je oči, ako jo je očitaje pogledal, in govorila vedno o najnavadnejših rečeh, skrbno ogibaje se dati mu povod k vprašanju, katero bi bilo morda ravno pri njem upravičeno. Molčala je tudi danes pri pogovoru, kateri se je bil vnel med Vinkom in drugimi.

»Bodete li ostali čez zimo na Razboru ali pa poiščete zopet mesto?« vpraša grof Walden, ko sta bila ravno različna znanstva po glavnem mestu obravnala.

»Sam še ne vem;« odgovarja Vinko, »morda idem na Štajersko ali pa se zakopljem v samotarjenje na Razboru. Človek je v vsem svojem ravnanju odvisen od toliko in toliko slučajev.«

Ozre se pri teh besedah na grofico. Ona pa je prebirala knjigo, ki jo je imela s seboj, in se delala, kakor bi besed njegovih ne slišala.

Samo dvojica iskrih oči je bliskoma potovala od njenega lica do slikarjevega in te oči so bile last drobne baronice Ane. In tudi to se je zgodilo, ne da bi bil kdo zapazil.

»Vendar ne bodete jemali našemu glavnemu mestu svoje priljubljene osebe, gospod Rogulin,« prideva grofinja Walden.

»Ne, ne tako; jaz sem premalo znan tam; in kjer sem, tam so jako majhni, omejeni krogi; in tudi ti me ne bodo pogrešali;« odgovarja hladno Vinko.

»Vi odidete morda že kmalu tja,« vpraša dalje, h grofu obrniviši se.

»Kadar pride jesen – pozna jesen; mi smo jako trdovratni žerjavi. Prihajamo pozno in odhajamo kasno.« Glasen smeh, ki je zadonel po polglasnem puku pištole z bližnjega improviziranega strelišča, opozoril je vso družbo in grof Sori pristopi k damam in kaže krohotaje se na tropo kmetskih otrok, ki se je onstran travnika v divjem diru razkropljevala.

»Ha, ha, ali ste videli to divje beganje; tam so se zbirali pod hrastom in zijali, kakor bi videli divje zveri; pa sem se skrivaj pri-tihotapil do njih in pred njimi ustrelil v zrak – ha, ha, ali ste videli, grofica, to pojad?«

Nekaj čudno je bilo res videti tek otrok, ki so se pa konec travnika jeli zopet zbirati. Veronika se jim je nasmehnila. Drugi družbi pa ta prizor ni povzročil te veselosti in Anica je celo nekako nejevoljno dejala:

»Čemu podite otroke, gospod grof, pustite jim veselje!«

»Nič se jim ne zgodi hudega,« reče grofica Veronika; »naj malo tekajo.«

Anica ne reče ničesar in tudi Vinko ne izpremeni svojega resnega obraza.

»Čudni so ti kmetski otroci,« pravi grof Walden, obrnivši se k Vinku, »vzrasto tako kakor breza v gozdu, brez varstva; in kakor v našem kraju brez šole, razen te slabe, s katero se ukvarja enkrat na teden naš ubogi župnik. In navzlic taki zapuščenosti nahaja se med kmeti marsikako dobro zrno, ki ga mora človek vesel biti, ako ga čuti.«

»In koliko talentov se pokoplje in koliko jih zamre med njimi, koliko velikih duševnih moči, katere bi v pravih rokah naraščale, in na vrhunec dospevši, stopile v vrsto drugih duševnih kulturnih bojevnikov,« reče Vinko; »in vse to ni možno, ker so – berači.«

»Vi morda še do sklepa pridete, da med ono pobalinsko čredo tudi tiči kak velikansko duhovit talent, ha, ha,« reče norčevaje se grof Sori. »Potem bi mi bilo jako žal, da sem ga spravil nogi vzeti v porabo.«

»In zakaj bi ne bila med onimi otroki taka nadarjena glava?« vpraša mirno Vinko.

»Pojdite, pojdite! Ko bi bilo tudi res in ko bi imel priliko speti se kvišku, držali bi se ga vendar vedno okovi kmetskega rojstva, kmetske krvi. Kmet ostane kmet, tudi ako se slučajno izobrazi,« reče zaničljivo plemenitaš.

»Gospod grof, vi niste prvi, ki to govori, in niste zadnji,« reče Vinko ter stopi raven ko jelka za korak bliže, – »pa dandanes je krog tistih, ki to verujejo, jako majhen in vedno manjši postaja, kajti ta vera je že – smešna.«

Grof Sori je stisnil zobe in hotel burno odgovoriti, a tu pristopi Gernau ter povabi Rogulina, naj on ustrelj nekajkrat, in Walden, ki se je bal, da se vname prepir med gostoma, izpodbuja ga tudi.

»Bojim se, da ste preveč palete vajeni, gospod Rogulin,« pravi Sori ironično.

»Smem li vprašati, kolikokrat ste vi danes cilj zgrešili, gospod grof?« reče Vinko.

»Devetkrat v desetih streljih,« odgovarja smejoč se Gernau za onega.

»Potem hranite svojo bojazen zase,« pridene Vinko ter stopi z Waldenom in drugimi gospodi k strelišču.

Anica je šla za njimi in za njo so bile tudi druge dame.

»To rožo najboljšemu strelcu,« reče smejaje se Veronika, stopivši v krog gospodov, in vzame iz las krasno razcveteno vrtnico.

»Velja, velja,« zakliče Sori, »žreb naj odloči vrsto!« Rekši, pogleda nasmehovaje se slikarja, ki je molče stal na strani.

Srečkali so in Vinko je vlekel zadnjo številko, Sori predzadnjo.

Tarče, katero so bili nekoliko dalje zastavili, prvih strelcev nihče ni zadel, Soriju se je posrečilo ustreliti blizu srede.

»Ali hočete sedaj še streljati, gospod Rogulin?« vpraša zbadljivo Vinka.

Ta vzame molče nabito strelbo, pomeri naglo in ustreli ter zadane sredo.

»Izvrstno!« zakliče grof Walden.

Slikar ne premeni obraza, nego se obrne k Soriju, ki je s stisnjenimi ustnicami stal tik njega, ter deje z ironičnim naglasom:

»Meni se dozdeva, da je bilo vendar prav, da sem streljal, kaj menite?«

Veronika, ki je pristopila, odvrnila je odgovor, ki ga je imel grof že na jeziku. Izročila je rožo slikarju hladno smehljaje se. Tih poklon je bila njegova hvala. Oči se jima niso srečale.

Baronica Ana je stala na strani in tudi sedaj je opazovala slikarja in grofico, potem pa zopet vstran obrnila se.

»A kje ste se učili tako streljati, gospod Rogulin?« vpraša z navadnim ošabnim naglasom Sori.

»Zato ni treba, da bi se človek potrudil v kadetsko pripravnico, gospod grof,« odgovori slikar.

Sori stisne zobe in molči, pa pogled, s katerim sta se oba pomerila, pričal je, kako razumeta svoje stališče.

XVI

V tem trenutku se zasliši zamolkli glas zvonov od strani, kjer so bile Radovlje.

»Kaj je to?« vpraša grof Walden.

»Ogenj – v Radovljah gori,« – vzklikne grofica Amelija ter pokaže na gost dim, ki se je vzdigoval za holmom – »moj Bog, pri tej suši in tej vročini!«

Vaški otroci, ki so bili zopet po travniku bliže pristopili, spustili so se v tem trenutku z glasnim jokom in vpitjem v tek proti vasi.

»Idiva tja, morda pomagava kaj;« reče Rogulin tovarišu Gernauu ter se poslovil pri družbi; oficirji odhajajo z njim.

»Saj gremo tudi mi,« reče takoj grof Walden, »toda tako hitro ne moremo kakor vi,« pristavi.

»Vsaj nekaj novega vidimo,« pravi smejoč se Sori in ponudi Veroniki roko.

Anica ga pogleda zaničljivo od strani in stopi naprej h grofu Waldenu.

Amelija ostane pri nervozni grofinji, katera je hotela brž domov.

Vinko in Gernau sta bila s svojimi tovariši hitro preko holma in od tu ugledajo, da plamene na gorenjem koncu vasi dve hiši.

Spustili so se vsi v najbržo hojo in dospeli kmalu na pogorišče. Oficirji so zbrali brž svoje vojake in Rogulin je primoral kmete, ki so le, vsak svoje hiše se držeč, pustili, da se je ogenj širil, od tam na pogorišče, kjer so ga potem s skupnim delom zabranjevali. Vinko je bil povsod prvi, kjer je trebalo pomoči, in njegovemu trudu se je posrečilo, da so plamenu ustavili pot na bližnje strehe.

Ko je prišel grof Walden s svojo družbo tja, bila je glavna nevarnost že pri kraju. Otroci dveh pogorelcev stali so pri sosednji hiši in jokali na glas z materama vred. Gospodarja sta ožgana in črna hodila napol zmešana okoli pogorišča in stikala okoli žerjavice.

Baronica Ana je stopila k otrokom in rekla jim nekaj tolažilnih besed, ki, to seveda, niso mnogo hasnile; otroci so le venomer tulili.

Grof Walden povpraša po gospodarjih. Poznal ju je, da sta dva pridna kmeta, in ko prideta, obeta jima zastonj lesa dati za nova poslopja.

»Ni treba, gospod grof,« reče Rogulin pristopivši, »prevzemite, česar bi pri meni zmanjkalo, kajti les sem že jaz obljubil.«

Anica se je s hvaležnim pogledom obrnila h govorniku; Veronika, ki je stala s Sorijem na strani, zmenila se ni za to.

Walden je bil zadovoljen z Vinkovim predlogom, in ker se ni bilo bati, da bi se plamen na novo vnel, vrnili so se vsi v grad, kamor je grof Walden tudi druge oficirje zopet povabil.

Vinko je hodil z baronico.

»Vi ste se močno trudili, gospod Rogulin,« reče ona skoro boječe.

»To ni nikaka zasluga, ko bi stvar ne bila preresna, bi se še komu dopadla; marsikomu je še tako brezplačno gledališče.«

Ana je umela te besede.

Grof Sori, ki je pred njima vodil grofico Veroniko, čul jih je tudi dobro, in napol obrnivši se, poskusil je udarec po svoje vrniti ter dejal z zbadljivim naglasom:

»Vi imate včasih čudne simpatije do teh bosonogih ljudi in tako iskrene, kakor bi vam bile prirojene.«

Slikar se hladno nasmeje ter reče v istem tonu:

»Prirojeno je vobče bolje nego prigojeno; posebno takrat, kadar odgoje čisto nič čutiti ni, gospod grof!«

Sori se je zganil in nameraval je burno odgovoriti, posebno ker je čutil, da tudi dekletoma nasproti sam ostaja; pa premagal se je in le prisiljeni kratki smeh, s katerim je skušal pokriti svoj srd, pričal je, da mu je treba mnoge zatajevanja.

Stopil je s svojo spremljevalko nekoliko hitreje naprej.

Ker je bila hoja po stranskem, kamnitem potu, po katerem so šli, nekoliko nerodna, ponudil je slikar baronici roko. Šla sta tako tiho drug pri drugem. Ana prične zopet razgovor.

»Kako hudo mora biti vendar, tako naenkrat izgubiti vso svojo last in ne vedeti, kam položiti trudno glavo, kakor ti ubogi ljudje!«

»In to gorje nam je skoro nerazumljivo, dokler ga ne poskušamo sami. Vsak čuti le lastno nesrečo – tuje ne, in vendar so vse enake. Eden izgubi premoženje, drugi svoje ljube – očeta in mater; in ena bolest je drugi podobna.«

»Da, da, očeta in mater,« reče zamišljeno in potihoma baronica, »jaz ju nimam!«

»Tudi jaz sem ju izgubil! Seveda pravijo – kaj je to možu, on si pomaga sam, on je sam svoj steber! Pa ko bi jo imel še, blago svojo mater, in mogel pogledati ji v njene stare, zveste oči – vse bi dal, vse, kar imam.«

Slikarjev glas je donel mehko, ko je govoril te besede.

»Jaz svoje še poznala nisem, ko je umrla!«

»Pa vi imate drugo v teti Ameliji!«

»Imam jo in ljubim jo, kakor ljubim vse svoje!« reče Ana; »pa ko bi še imela svojo mamico, ljubila bi jo vendar nad vse – da, nad vse!«

Glas se ji je malo tresel.

»Jaz umem to,« pravi tiho slikar in obmolknila sta oba pod vtisom tega spomina.

XVII

Trd mrak je bil že nastal, ko so dospeli v grad. Na predlog Gernauov so ostali vsi na prostem pred gradom, kjer je bilo mnogo prijetneje nego v soparnih sobah. Razvrstili so se okrog dveh miz in grof Walden je uredil s pomočjo Gernaua zabavo. Grofinja in Amelija sta prišli tudi k družbi in tako so se kratkočasili v posameznih gručah. Walden, Sori in še nekaj drugih so igrali whist, drugi pa so bili pri damah.

Baronica Ana, ki je bila nocoj nenavadno tiha, ločila se je počasi od družbe in šla v grajski vrt ter sela pod kostanj, katerega je bil zasadil Tine na mestu stare, padle hruške, od koder se odpira krasen razgled na dolino. Nocoj je mesec razsvetljeval vso raven, ki se je raztezala v globini, in iz daljave se je zategnjeno čulo odmevajoče fantovsko ponočno petje.

Baronica je sedela dolgo časa tiho in zatopljena. Glasovi, ki so prihajali počasi gor, zazibali so jo polagoma v sladka sanjarstva. Pokrila je obraz z rokama in se nagnila naprej in tako je obsedela vdolbena v svoje misli.

Čula ni prihajajočih stopinj po pesku in stoprav, ko se je položila mehka roka na njeno ramo, vzdramila se je nekoliko prestrašena.

»Kaj pa ti je, Anica, da si šla od nas in sediš tako sama tukaj in – pokaži, meni se dozdeva, da imaš še mokre oči, kaj pa ti je?« vpraša teta Amelija, ker ta jo je bila prišla iskat.

»Ah, tetka, ti si! O nič, nič mi ni, prav nič, tetka,« reče dekletce ter se oklene strastno stare kontese.

Toda teta ni bila tako urno zadovoljna z odgovorom.

»Ne, ne, Anica, tebi je nekaj in ni prav, da meni prikrivaš,« reče ter pogladi svojo ljubljenko po licu.

»Ali, tetka, nič mi ni; tu sem sedela in napol spala, zato imam take oči; pojdi, pojdi, ti preveč skrbiš zame,« laska se baronica in poljubi še enkrat staro damo.

Šli sta medtem počasi za vrtno ograjo proti majhni, temni lopi, ki je stala v drugem kotu.

Tja dospevši, prime grofica mlado deklico za roko in jo potegne na lahko k sebi v lopo.

»Sedi semkaj k meni, Anica.«

Baronica stori tako in se vprašujoč ozre k Ameliji. Žarek lune je skozi predor v zelenju, ki je preraščalo lopo, razsvetljeval njen obrazek.

»Tebi se je nekaj pripetilo, dete moje,« povzame grofica zopet besedo, »in ti nisi odkritosrčna. Anica, povej mi! Jaz te že nekaj časa opazujem in vem, da nisi več tako vesela kakor nekdaj. Ni-maš li več zaupanja do svoje tete?«

»Oh, teta,« reče dekle ter povesi obraz, da bi zakrila temno rdečico, ki je prihajala počasi čez lice; »nikar me ne vprašaj; kaj mi hoče biti, saj te tako ljubim, ti ne veš kako!«

In pri teh besedah položi svoje ročice zopet okoli vratu stari grofici in jo strastno pritisne k sebi.

Kratek molk nastane.

»Anica, ti nisi več otrok,« reče zopet neutrudljiva teta resno, pa prisrčno, »in ako te jaz kaj vprašam, ne vprašam te nikdar brez vzrokov; in ti bi me res žalila, ako bi se mi ogibala s praznimi izgovori. Srčece moje, Anica, ali ti moram jaz povedati, kaj ti je?«

Deklica je slonela tiho na prsih stare dame in zakrivala obraz z rokama. Tresla se je in težka sapa, katera se je čula, pričala je, da nosi navzlic prejšnjim izgovorom vendar skrivnost v srcu, katero razodeti je trebalo trdega boja. Zadnjemu vprašanju ni ničesar odgovorila, nego naslonila se je še tesneje k teti, in ko jo ta prime za roki ter mehko nadaljuje: »Dušica moja, to je nekaj, kar samo pride in česar se noben človek ne ubrani,« tedaj je zaihtela tako globoko iz srca in vroče solze so kapale na mehko roko stari teti.

Tej je sami postalo nekako tesno pri srcu; slutnja, kaj je baronici, spremenila se ji je tako nenadoma v prepričanje, in trenutek, ko se je to zgodilo, prinesel je nekaj tako sladkega spomina s seboj, da ji je skoro tudi oko zalilo. A vedela še ni dovolj in misel, ki jo je prešinila v drugem trenutju, nosila je s seboj tudi ime, katero ji je srce stisnilo.

In že je imela vprašanje pripravljeno, kar zadoni sonoren glas od onkraj vrta na njeno uho, pri katerega donenju se je zganila drobna baronica in nehote zašepetala: »Oh, on pride!«

Amelija je sedaj vedela dovolj in, ko bi bila mala baronica opazovala jo, iznenadilo bi jo bilo blede lice in neka trda, pikra poteza v njenem sicer tako mehkem obrazu.

Hotela je vstati in stopiti ven iz lope, pa Ana jo potegne s tihim, tresočim glasom nazaj: »Teta, počakaj, za Boga, ne ven!«

Osupnjena se obrne.

»Zakaj ne?« vpraša.

»Pusti ju, oba sta tamkaj, nikar ju ne moti!« ihti dekle.

»Kdo, oba?« povpraša Amelija in nov, ji srce stiskajoč sum jo preleti.

»Veronika!« reče deklica težko, kakor bi ji kamen ležal na prsih, in nove solze so jo zalile.

Teta je pri tej besedi stopila nazaj – nema in sama tresoč se. Sedaj stoprav je vedela vse, vse, česar nikdar slutila ni.

XVIII

Glas, kateri je bil tako skrivnost odkril teti, prihajal je bliže in z njim drug, bolj tih, le sem ter tja odgovarjajoč ženski glas.

Vinko in Veronika – saj ta dva sta bila – prišla sta že tako blizu, da se je razumela vsaka njuna beseda, pa hodila sta po stranskem potu, ki ni držal mimo lope.

»Že dolgo nisem mogel z vami govoriti, grofica, tako brez poslušalca,« dejal je slikar in bilo je nekaj v glasu, kar je izražalo prikrito očitanje.

»Da, da, prilike ni bilo,« reče grofica hladno, in pripognivši se, odtrga vejico z majhnega grmiča. »In naposled tudi lahko vpričo drugih govoriva, saj mi nimate nikakršnih skrivnosti razodeti.«

Slikar obstane kakor kip. »Veronika!« se mu izvije bolesten glas iz prsi.

Grofica se obrne na lahko proti njemu.

»Vi ste skoro komični, gospod Rogulin,« pravi ona, »in jaz vas prav težko razumem! Pa meni se dozdeva, da že hladno postaja, dajte mi moj pled!«

Vinka je pretreslo nekaj po vsem životu in prsi so se mu težko vzdigovale; molče podal je grofici pled, katerega je na roki nosil.

Zavila se je vanj in stopila naprej proti kostanju, kjer je malo prej baronica sedela.

Rogulin je šel nehote za njo; kri mu je silila k srcu in premagoval se je z nadnaravno močjo.

»Kje je teta Amelija?« vpraša grofica. »Menila sem, da bode tukaj.«

»Kontesa je šla menda v grad,« reče Vinko zamolklo.

»Kak lep večer! Prijeten pot bodete imeli domov,« povzame čez nekoliko trenutkov zopet Veronika.

»Da, prav prijeten,« odgovarja pikro slikar.

»Vi ste prijahali?« vpraša ona, ne zmenivši se za naglas njegovih besed.

»Da!« Molčala sta zopet nekoliko časa.

Rogulin je težko sopesel in oprijel se je krčevito mladega kostanja, pod katerim je nekaj korakov naprej sedela grofica.

Ona vstane zopet počasi.

»Čas bode, da ideva nazaj k družbi!«

Slikar stopi naprej ter ji zastavi pot.

»Grofica Veronika,« reče s svojim donečim glasom, ki se mu je tresel pod vplivom notranjega boja, »kdo in kaj vam daje pravico, ravnati na tak način z menoj? Jaz vam nisem dal povoda, zato pa smem tudi terjati, da mi daste jasen odgovor. Nekaj tednov že, odkar sva bila tam doli v gozdu skupaj, umikate se mi vedno. Zakaj, to mi je uganka, taka, da more bolelost, katero mi povzročuje, le oni umeti, ki ve, kako vas z vsem svojim življenjem ljubim. Veronika, ali veste, da mi ostrupljate s svojim ravnanjem vsak trenutek in da nimam dovolj moči, v sebi to prenašati?«

Bil je tako razburjen, da je moral umolkneti.

Grofica, ki je bila spočetka malo prestrašena, pridobila je kmalu zopet svojo samosvest ter je, brezmiselno igraje se s koncem svojega pleda, mirnega obraza poslušala.

»Gospod Rogulin, ali sem vam dejala ali morda pokazala, da vas sovražim,« – reče čez nekoliko časa lahko, kakor bi govorila o vremenu; »tega nisem nikdar storila! In v svesti sem si, da tudi nikdar nisem vnemar puščala, kar zahteva vljudnost!«

Slikar je stal kakor okamenel. Vse je vrelo v njem, a ganiti se ni mogel.

Pa le nekoliko trenutkov; moški ponos je premagal vsa druga čutila, in zravnavši se v vsej svoji velikosti, stopi za korak bliže in deje:

»Razumem vas, grofica; razumem, da vse to, kar je bilo med nama, vse to je bila igrača od vaše strani! Da ste mi s tem zagrenili nekoliko ur, to vas ne briga! Saj jih je v istini le nekoliko; kajti od te minute naprej mi spomin na vas ne bode kalil nobenega trenutka več.«

Grofica je hotela odgovoriti; a on je mrzlo pozdravljajoč dvignil svoj klobuk in stopil na kraj k ograji. Hladno priklonivši se, odšla je ona z vrta.

Rogulin se ni ozrl za njo, nego stal nem pri ograji z v tla uprtimi očmi. Slišal ni ničesar in zdramil se stoprav, ko začuje pred seboj mehak glas tete Amelije, ki je dejala:

»Čula sem vse! In prav je, da je tako prišlo – bolje prej nego pozneje. Kajti, dokler jaz živim ali kolikateri mojega rodu – tako dolgo kontesa Waldenova ne bode nikdar žena sorodnika Selskega rodovine. Zakaj, tega vam ne morem povedati in tudi nikoli ne vprašajte.«

Rogulin je skoro strmel v nepričakovano prikazen in v prvem trenutku ni umel njenega govora.

Potem pa so mu ko blisk šinile v spomin besede Andrejeve, ko mu je dejal: »Ne hodite na Žerinje!« In sam pri sebi jih je mehanično ponovil: »Ne hodi na Žerinje!«

Grofica Amelija ga je bila že zapustila in odšla nazaj proti lopi. Trenutek je še postal slikar na svojem mestu, potem pa se obrnil z vrta.

Bled je bil, ko je pristopil k družbi pred gradom; Gernau je zapazil to, pa ni omenil nič, nego napravil se k odhodu.

Šla sta z drugimi oficirji do vaške gostilne in odjahala. Govorila nista ni besede.

V Rogulinovi sobi je gorela še dolgo luč in on sam je srpo gledal v bele popisane lističe, ki so ležali pred njim. Premišljeval je, kakor ga je silila razburjena fantazija, zadnje dogodljaje in svojo pokopano ljubezen, katere zgodovino so pričala ona bela pisemca. Dolgo se ni mogel umiriti, misel se je za mislijo podila in vse se mu je sanjarsko dozdevalo. Nehote pa se mu je nekajkrat vsilil spomin o dveh mokrih očesih in na mehak glas, ki je dejal pred malo uricami: »Ko bi imela mamico, bi jo vendar nad vse ljubila.« Tako je sedel pri mizi in pred njim je brlela luč.

V tisti noči sta tudi Anica in Amelija bili še dolgo skupaj in deklica je pripovedovala teti dogodljaj med Vinkom in Veroniko na Ravnah, pri katerem je bila slučajno priča. In ko je teta odšla v svojo sobo, potem so tekle še dolgo solze po mladem, drobnem licu mali baronici, solze prvega spoznanja, prve bridke ljubezni.

Grofica Amelija pa je prišla bledega lica, s tisto nenavadno pikro potezo preko ustnic v svojo sobo in sedela v svojem naslanjaču, zdaj pa zdaj z glavo odkimovaje, dasi je bila sama.

Naposled je stopila k mizi in vzela iz skrivnega predala majhen zvezek starih pisanj. Obličje ji je nekako mehko postajalo, ko je prebirala listič za lističem, in stari papirji so se tresli v njenih rokah. In ko je položila zadnjega iz rok – nagnila je svojo na temenu že osivelo glavo na mizo in – se zjokala. Ko se je zdramila čez nekoliko časa in osušila svoje rdeče, solzne oči, položila je stara

pisma zopet nazaj v predalček, in zatvorivši ga, dejala tiho sama pri sebi: »Krvava proga je ločila tebe in mene in ta kri zabranjuje vsako vez med mojimi in tvojimi. Mislila sem, da je vse že zdavnaj pokopano in strohnelo, pa nakrat je zopet oživel.«

XIX

D drugega dne je imel stari Andrej s svojimi delavci na velikem razborškem travniku blizu Radovelj mnogo opravila. Kosili so trdino, in ker se je bližalo v prihodnjem tednu še mnogo drugih del, trebalo je požuriti se. Bilo je okoli desetih dopoldne in stari oskrbnik je bil sedaj pri koscih, ki so že težko brenkali po osušeni travi, sedaj pri ženskah, ki so v redovju ležeče seno preobračevale. Postal je med delom malo pod veliko vrbo tik žerinjske ceste, ki je držala mimo.

»Pozna je, pozna!« ogласi se nekdo za njim s pota in suha postava žerinjskega oskrbnika pristopala je v znanih velikih škornjih na travnik. Pipo je držal v ustih, toda menda le, ker je drugam ni vedel dejati, kajti tobakovega dima ni bilo videti.

Andrej se je na pol obrnil k njemu.

»Pozna je; pa bode tudi dobra,« reče počasi.

»Dobra pa, dobra,« prikima hitro gospod Mejač in nese ona dva prsta svoje desnice, katera je vedno, držeč tobak med njima, pritiskal enega k drugemu, pod svoj nos.

»Vroč je!« reče zopet čez nekoliko časa, v katerem je ogledoval bližnje kosce.

»Prav za nas, bode se vsaj sušila hitreje,« odgovarja Andrej.

»Sušila se pa bode, sušila!« pravi gospod Mejač ter stopi naprej in vzame iz redovja šop sena ter ga pomane. »Sušila pa, sušila,« reče na novo.

Žerinjski oskrbnik je imel nekaj na srcu; to je čutil iz njegovega ravnanja lahko vsak, kdor ga je poznal.

Andrej, ki je bil vsem ljudem nasproti navadno oduren, tudi gospodu Mejaču ni izkazoval posebnih časti in se je odpravljal počasi na drugo stran travnika. Mejaču pa to ni bilo po volji, kajti obrnil se je zopet in po stari navadi pričel:

»Pripravili niste še nič pri vas?« ter pogledal po strani Andreja. Ta se ustavi.

»Kaj pripravili?« vpraša.

»No, za gospo!« odkima Mejač.

»Za katero gospo?« povpraša nekako osorno razborški oskrbnik.

»Pred pustom bode, kakor pravijo,« – namežika oni.

»Saj vas ne razumem, gospod Mejač.«

»I, no, poroka bode! Oh, to ga bo pil naš Jaka!« pravi oni ter dvigne roki kvišku, kakor bi že videl Jakoba, žerinjskega kočijaža, kako se je vina napil.

Andrej je bil pri besedi »poroka« močno pozoren postal.

»Sedaj pa povejte, kaj za vruga vendar mislite s poroko, jaz ničesar ne vem!« reče z resnim glasom.

»Joj, ničesar ne veste, Andrej? Vsi že govore!« pravi nepoboljšljivec.

Sedaj je bilo z Andrejevo potrpežljivostjo pri koncu.

»Za hudirja vendar, gospod Mejač, povejte, kaj mislite,« vzklikne jezno.

»I, no, naši in vaši, kontesa in vaš gospod,« reče poravnava je žerinjski oskrbnik.

Andrej nad nosom svoje obrvi stisne.

»Ali ste to v gradu zvedeli?« vpraša.

»O, jaz ne, mislil sem, da vi več veste.«

»Jaz, vraga, ne vem,« pravi oni ter se obrne vstran.

Gospod Mejač je mislil še nekaj vprašati, pa mlad fant, ki je pritekel Andreja iskat, prestrigel mu je govor.

»Gospod bi radi govorili z vami; doma čakajo,« reče posel razborškemu oskrbniku.

Andrej se je molče napotil domov, naročivši koscem še nekoliko. Mejač pa je odšel na drugo stran.

Jako zamišljen je bil stari mož, ko je korakal proti Razboru; govoril je sam s seboj medpotoma in včasi postajal. »To ne bo, to ne more biti dobro,« dejal je večkrat »in ona, kaj pravi ona – ta stara?«

Prišedši na Razbor, zvedel je, da ga čaka gospod v biblioteki.

Našel ga je slonečega pri mizi.

»Dobro, da pridete, Andrej – težko sem vas že pričakoval,« reče slikar, ki je bil danes močno bled in utrujen videti, ter migne oskrbniku, da se usede.

»Andrej, vi mi bodete danes nekaj povedali, kar bi bili morali že zdavnaj storiti, a česar ste se vedno močno branili.«

Oskrbnik se je zganil pri teh besedah, slutil je, kam meri gospod njegov.

»Le spomnite se dneva, ko ste mi dejali: ›Nikar ne hodite na Žerinje!‹ Andrej, povejte mi, zakaj ste tako rekli!«

Ogovorjeni je molčal ter povetil glavo.

»Jaz vas prosim, da mi odkrijete svojo skrivnost, ki se, kakor po vsej pravici slutim, ozko strinja z imenom umrlega strica; Andrej, vi bodete to storili.«

V oskrbnikovih prsih je kipelo in težko je sodel. Pa spomin na novost Mejačevo in preudarek, da bi to le mogoče bilo, prisilil ga je, da je dejal:

»Gospod, jaz vam neke skrivnosti nisem razodel, katero razlagati se mi je nepotrebno zdelo, ker bi vam bila mogoče kaj neprijetnih ur prizadejala in ker sem menil, da je že zdavnaj vse pokopano in pozabljeno. Pa naj bo, ker hočete, saj je skratka povedano.«

Starec si obriše s svojo ruto pot z obraza in nadaljuje potem, polagoma govoreč:

»Ko je prišel baron Selski sem v ta kraj, zahajal je pogosto na Žerinje, in kakor so ljudje govorili, zavoljo mlade grofice Amelije. Njo morate poznati, gospod!«

»Amelija,« vzklikne Vinko in potem, premagavši se, reče mirno: »Da, poznam jo!«

»Govorilo se je, da bode kmalu ženitovanje na Žerinjah. Vaš stric je bil tedaj mlad, lep, pa kaj to! Hodil je tja vsak dan in prihajal pozno zvečer domov. Nekoč pa bilo je jeseni, dobro vem, prišel je že dopoldne nazaj, bled in nem, komaj so ga noge nesle. Ostal je doma cel dan in od tiste ure ni bil več na Žerinjah. Zvečer tistega dne pa sem zvedel, da so našli grofa Waldena – starejšega brata sedanjega gospodarja – ustreljenega v gozdu.«

»Kaj, kaj,« vzklikne slikar, »v kako zvezo spravljate ta dogodljaj s stricem mojim?«

»Jaz v nobeno, gospod! A govorilo se je tedaj mnogo, o tem in onem; mojega gospodarja nihče imenoval ni, pa grofica sama – Amelija ga je imenovala morilca svojega brata.«

»Bog,« vzklikne Vinko; – »in vi, Andrej?«

»Jaz, gospod, jaz sem preverjen, da on tega ni storil, nikdar ne! Tega ni mogel. Govorila nisva o tem nikoli. Šel je on kmalu po tem dogodljaju zopet po svetu, mene ni odpustil, in odkar se je

vrnil čez nekaj let, bil je tak, kakor ga vam popisujejo. Žerinje pa je dobil mlajši brat ustreljenega grofa, ki je bil prej vedno po mestih in šolah in o tem, kar sem vam pravil, ne more ničesar vedeti, ako mu Amelija ni pripovedovala. Grofice nisem videl že mnogo, mnogo let; govorila pa nisva nikoli več, odkar se je to pripetilo.«

Starec obmolkne.

Vinka so pretresala najraznejša čutila. Stric morilec, to ni mogoče, in vendar ga imajo za to – ona ga ima.

Andrej je vstal počasi, ker gospod ni besedice rekel, nego molče zrl predse.

»Hvala vam, Andrej,« reče naposled; »čuden dogodljaj ste mi razodeli in prav bi bilo, ko bi ga bil prej vedel. Pa – saj je sedaj vseeno,« pristavi zase.

Oskrbnik ga je gledal s srpim očesom, spomnil se je tega, kar je čul zjutraj.

Poslovil se je, in ven stopivši na mostovž, je postal nekoliko in dejal:

»Da, da, zopet eden; – tako gre to čudno prekletstvo od enega na drugega.«

Obrisal si je na novo pot z obraza in odšel.

Na spodnjih stopnicah sreča mladega oficirja. Poznal ga je, saj je bil tistih eden, ki so stražili v Radovljah živinsko kugo in ki so bili že enkrat pohodili dva prijatelja na Razboru.

»Gospod Rogulin doma?« vpraša prišlec.

Andrej mu pokaže pot do biblioteke.

Odhajajoč počasi, premišljal je, bi se li vrnil na travnik, kar začuje zvončev glas iz gospodarjeve sobe.

Ker ni bilo drugega služabnika blizu, ide on vprašat po povelju.

»Je li baron v svoji sobi?« povpraša slikar vstopivšega, in ne pričakovaje odgovora, nadaljuje: »Poiščite ga in recite mu, da ga prosim za trenutek semkaj.«

Z nekakim osornim glasom je govoril te besede; prišli oficir je slonel z resnim obrazom pri mizi.

Andrej je zapazil to; pa šel je izpolnjevati dano povelje.

Gernau je bil doma, in kakor si je sam dejal, danes v čudni situaciji. Dozdevalo se mu je, da se je na Žerinjah sinoči nekaj pripetilo, prepričan je bil tega in ravno zato mu je bilo nekako neprijetno poiskati prijatelja. Kratkočasil se je s svojim pinčkom, sedaj prebiral nekaj starih časnikov, sedaj zopet meditiral sam s seboj, kaj in kako.

»Aha, sedaj bodemo pozvedeli,« mislil si je, ko mu je stari oskrbnik sporočil prijateljevo željo.

Nekaj trenutkov pozneje je stopil v biblioteko malo osupnjeno pogledovaje resni obraz prijateljev in svojega praporščaka, ki je bil došel v paradni opravi.

»Gernau!« reče slikar, mu nasproti stopivši.

Resni ton teh besed je še bolj osupnil barona.

»Gospod lajtnant tu,« nadaljuje slikar, »mi je ravno sedaj naznanil v imenu grofa Sorija, da zahteva on zaradi stvari, katero ti bom pozneje razjasnil, zadoščenja od mene. Jaz nimam vzroka mu odrekati ga in ti boš tako prijazen, potrebno s tem gospodom prirediti.«

Sedaj je razumel Gernau. Obraz se mu je hotel sicer malo podaljšati pri tem nepričakovanem naznanilu, pa umel je svoje stališče popolnoma in ga vzdrževal.

Slikar je odšel, hladno pozdravivši Sorijevega poslanika.

Sekundanta sta bila kmalu gotova in po odhodu oficirja je poiskal Gernau prijatelja.

Našel ga je v parku.

»Vse v redu?« vpraša slikar prišlega.

»Vse; malenkosti preskrbim jaz popoldne!« odgovori Gernau in si odreže šibico z bližnjega grma.

»In kdaj?«

»Jutri dopoldne!« reče baron in pristavi: »Pištole!«

»Dobro!« pritrди Rogulin.

Potem gresta molče vkup naprej po peščeni stezi, ki se je vila po parku.

Po nekoliko korakih Rogulin postane.

»Gernau,« reče z zamolklim glasom, »tvoje besede so se skoraj izpolnile.«

»Vem, saj sem ti bral to sinoči z obraza,« pritrди baron.

»Jaz sicer ne bom iskal tam tolažbe, kakor si jo ti,« pristavi slikar z bridko ironijo, »usoda mi je drugo, skoro prijetnejšo naklonila – dvoboj.«

Gernau je molčal.

»Grof zahteva zadoščenja, ker sem, kakor pravi, grofico Veroniko razžalil,« nadaljuje Vinko, »bodisi da si on sam to domišljuje, bodisi da ga je grofica na to navela. Kajti tudi to se mi sedaj mogoče dozdeva,« pristavi pikro.

Hodila sta še nekaj časa po parku, naposled se je baron ločil.

»Na večer se vidiva,« reče kratko.

»Da, na večer, pri šahu še enkrat!« nasmehne se slikar, roko podavši prijatelju.

»Ha, ha!« meni baron malo prisiljeno.

Proti gradu idoč, postane še enkrat in udari s svojo šibo po grmu, ob strani rastočem, kakor tedaj, ko je v žerinjskem gozdu prišel do spoznanja, da ima dober nos, ter reče pol resno, pol smeje se:

»Preklete, sedaj naj pa še kdo pravi, da nas dolgčas tare!«

Hlapca poklicavši, veli mu sedlati in kmalu potem odjaše.

XX

Doktor Rakec, radoveljski zdravnik za božje ljudi in za ljubo živino, naspal se je bil ravno v svojem rednem popoldanskem spanju ter stal pri nizkem oknu svojega nizkega stanovanja in gledal na bližnjo široko cesto.

Ta doktor Rakec, kakor se je sam rad imenoval, akoravno ga je vse le za »padarja« spoznavalo – bil je čuden mož. Študiral je res nekaj let na univerzi; pa ko so mu bili pošli novci, pustil je tudi on visoko šolo, dobil si nekje kirurško spričevalo in naselil se kot zdravnik v Radovljah. Pokmetil se je skoraj, tako da je le redkodaj in prav nerad šel na Žerinje h grofovskim, kadar je bilo treba tam zdravniške pomoči. Njegovo življenje se je sukalo okoli kmetov v obližju in posebno okoli Zabrdnikove krčme. Tja je zahajal sleherni večer – in navadno sedel tam kot edini »gosposki«, kakor so dejali skoro po nepravu kmetje, ter pil svoj polič, zabavljal na konjederko in druge zdravniške šušmarje in celo o gospodu fajmoštru zato nespoštljivo govoril, ker je imel in dajal ljudem homeopatične kuglice.

Odkar so bili vojaki v Radovljah in so njihovi oficirji zahajali k Zabrdniku, branil se je spočetka doktor Rakec njihove družbe.

»Pojdi, pojdi pa pozdravi Kranjca,« tako je dejal po svoji stereotipni šegi prvi večer Zabrdniku, ko ga je v imenu enega oficirjev

vabil k taroku, in to je krčmar precej razumel. Pozneje pa se jih je bil vendar privadil, ker so bili tudi pivci in ker so dobro tarokirali; in potem so se sporazumeli z učenim vinskim bratom.

Danes torej je stal vaški doktor pri oknu svojega stanovališča in dolgočasil se je, da je dvakrat zazeval.

»Slabo je dandanes za nas! Ko bi sina imel, medicinar bi nikdar ne bil,« dejal je sam zase. »Dve nedelji zavrstjo je bilo že žegnjanje, na Polici in v Krtovljah, pa nikjer se niso stopli, da bi bili nekaj buč razbili si. Slabo, slabo! In nobene epidemije ni več, koz ne, difteritis ne, težkega poroda ne, škoda, prekleta škoda! In sedaj še živinsko kugo stražijo, da mi le ne bode moč, ni belega kebra zaslužiti. Da bi jih zgaga!«

Tako je sodil doktor Rakec ter stopil k omari, kjer je bila njegova apoteka, vzel zeleno steklenico in pil glažek – najbrž kakega likerja. In Bog ve kam bi bil še zabredel s svojo krvoželjno fantazijo, ko bi ga ne bil zdramil glas konjskih kopit pred hišo.

»Aa! kaj pa ta hoče?« zamrmra vesel, stopivši k oknu. »Zaslužiti pa težko da bode kaj pri njem!«

Prišlec, do katerega je imel doktor Rakec tako malo zaupanja, bil je privezal konja k bližnjemu drevesu in je po zadnjih besedah doktorjevih vstopil.

Bil je baron Gernau.

»Kaj pa vi? K meni pridete? Ali hočete, da bi že sedaj kvartat šel? Ne bo nič. Zadnjič ste me preveč obrali!«

S temi besedami pozdravi Rakec pohodnika.

»Ne bojte se, doktor,« smeje se oni, »nič hudega se vam ne bode zgodilo. Dovolite, da sedem.« In primaknivši stol k mizi, nadaljuje baron: »Tako, sedaj zapaliva smotke, tu so, in potem vam razodenem namen svojega pohoda.«

Rakec je sedel počasi na drugi konec mize, v velikem neredu obložene s starimi, težko da mnogo čitanimi knjigami, novih ni kupoval doktor, nožiči in kleščami, katerih namen je bil očividni, kajti zraven njih med žebli in drugo drobnjavo je ležalo še nekaj zob, katere je bil Rakec dopoldne bolniku izdrl, pa pozabil jih odstraniti ali pa nalašč tam pustil, da bi pokazal vsakemu novoprišlemu pacientu, kako ima vsakovrstno prakso.

»Ali jih boste hranili za muzej?« – vpraša Gernau.

»Ha, ha, ha!« meni doktor in si veselo prižiga fino cigaro, kajti takega kadila v Radovljah niti za denar ni bilo dobiti.

Baron se nasloni počasi nazaj na stolu, Rakec pa radovedno pričakuje, kaj zdaj pride.

»Vi ste bili na univerzi, doktor?« vpraša Gernau.

»Bil, bil!«

»Povedite mi, ali ste bili tam kdaj pri dvoboju?«

»Dvoboju? Ha, ha. Ne bodi, ne bodi! Tega pa ne, tako neumen pa nisem bil nikdar!«

»Umen ali neumen,« meni Gernau, »to me ne briga, to svobodno opustiva! A videli ste vendar enkrat takov dvoboj med študenti?«

»Ha, ha, videl, videl! Enemu Nemcu je nos odletel, ha, ha, ha, potem smo ga pa šivali, iz kože nov nos naredili, ha, ha, ha!«

Doktor Rakec je vesel postajal, smejal se je pri vsaki besedi iz razloga ali brez vzroka.

»Pa kaj, vruga, me povprašujete po teh dogodljajih? Ne bodi, ne bodi!« reče po kratkem molku.

»Ker bi vas za tak slučaj potreboval,« pravi baron lakonično in pogleda zdravnika.

»Kaaj? Mene? Za dvoboj? Ne bodi, ne bodi,« zavleče z nekakim dolgim obrazom.

»Da – za dvoboj!«

»Ha, ha! Pamet, pamet, ljubček moj,« meni Rakec, »to so čudne reči!«

»Pustiva to, doktor,« reče Gernau resno, »stvar se stori tudi brez vas! Pa saj veste, da je prav, ako tudi pridete, in samo z besedo vam ne bomo hvaležnosti izkazovali.«

Rakec preudarja.

Zadnje besede oficirjeve so se mu dozdevale najbolj pomenljive; čez nekoliko časa je dejal:

»Nu, naj bo, vam na ljubo! Po volji pa mi ni nič kaj. Dvoboj, ha, ha! Še tega nisem nikdar umel, kako se more človek za kako idejo ubiti, obesiti ali ustreliti dati. Pa dvoboj!«

Zgovorila sta se potem bolj natanko.

Ko je čez pol ure Gernau odšel, stal je naš doktor še dolgo s povešeno glavo sredi sobe, roki v žepih tiščal in sam s seboj besedoval. Zvečer je bil pri Zabrdniku jako slabe volje ter je kmalu odšel in še nekoliko vina pustil v edinem poliču, katerega je bil naročil. Kaj takega sam Zabrdnik ni pomnil. Sodil je, da utegne zdravnik hudo bolan biti, ko mu že vino ne diši.

XXI

Krasno jutro je bilo za tem pomenljivim dnevom vstalo. Žerinjski vrabci so kričali po svoji stari, nespodobni navadi, ko so se preletavali s podstrešja na kostonje in lipe, tako da je mala baronica Ana, ki je bila danes prva pred gradom, obstala in gledala nekoliko časa z zanimanjem nemirno tičjo družbo.

Imela je knjigo s seboj, in kakor je bilo videti, namenila se je na majhen sprehod. Zavila je okoli grada in šla mimo vrta navzdol na ono stran proti gozdu, kjer je nekdam srečal Gernau prvokrat grofico Veroniko.

Po jablanah, ki so rasle sem ter tam po desni in levi ob holmu, rumenilo je sonce zoreče sadje; jesen se je bližala in ptičkov je bilo malo čuti; le predrzne šoje so kričale, skakaje od veje do veje, in tropa strnadov je posedala z drevesa na drevo.

Baronica je odprla knjigo in beroč je stopala počasi naprej po stezi. Do gozda prišedši, zavila je na levo v hladno, zatišno dobrovo, ki se je raztezala tam ob potočku tja na razborško stran.

Četrto ure hoda navzgor po dolini stal je na majhnem ovinku, katerega je storil potok okoli izbuhlega brega, star, podrt mlin, žerinjska pristava. Strehe ni bilo več na okrušenem zidovju, in kjer sta se sukali nekdam dve kolesi, kakor sta pričala predora v steni,

molelo je le nekoliko trohlih hrastovih kolov kvišku. Okoli pa je raslo sivkasto vrbičevje in dve stari trepetliki sta viseli tik podrtije čez potok.

Tiho in samotno je bilo tu, kjer se je raztezalo po obeh robih ozkega, podolgastega travnika gosto borovje, ki je preprezalo na desno in levo kipeče holme, in daleč naokrog ni bilo človeškega stanovanjšča.

Baronica je prihajala večkrat sem in v senci pod trepetlikama, kjer je stala majhna klopca, delo starega Tineta, počivalo se je tako prijetno.

Tudi danes je sedla tamkaj. Brati je hotela, pa zdaj ji menda ni bilo moč, nekova čudna slutnja jo je težila, in položila je deklica knjigo iz rok, ter naslonivši se na deblo stare vrbe, zrla je kakor brez misli v zeleno vodo, ki se je pod njo pomikala počasi naprej.

Bleda je bila ta hip in majhna bolestna poteza okoli ustnic kazala je dovolj, da bridke urice zadnjih dni niso minile brez sledu. Pri tem pa je sijala iz njenih jarkih, temno obsenčenih oči neka mirna resignacija, ki jim je podajala nenavadno čarobnost.

A vendar ni bila z namenom prišla, tu kar tako sedet, nego čitat je hotela v lepi naravi.

Imela je s seboj pesmi onega velikega Nemca, o katerem pravijo, da je bil najsrečnejši med poeti.

Z obema ročicama je knjigo vzela in stisnjeno njen rob ob smehljajoča usta dela, oči so se v zelenjavo uprle, po mladi glavici pa se je zaplela tale stava:

»Čakaj, odprem naglo. Ako bode na tisti strani, katera se mi bode sama odprla, kakova pesem nanj – nanj – potlej bode – če ne, pa ne!«

Ali kakor da bi se bala, ne more odpreti.

Nazadnje pa naglo odgane in čita:

Ich mag vom heut'gen Tag dir nichts vertrauen,
wie sich im Sinnen, Wünschen, Wähnen, Wollen
mein treues Herz zu dir hinüber wendet:
So stand ich einst vor dir, dich anzuschauen,
und sagte nichts. Was hätt' ich sagen sollen?

Brzo odloži zopet knjigo in zardi sama pred seboj. Kako je vendar to neizrečeno čudno, da so vse te besede prav iz njenega srca prepisane in še toliko drugih v pesniku, skoro kjer koli se odpre? Za veselje in žalost, za naš najskrivnejši čut ima poet besedo in kako lepo! Kdo mu je pač to vse povedal? Ona ni govorila še z nikomer na svetu o vsem, kar je bilo zdaj v njenem srcu, z nikomur, s kom bi pač? Nihče v njeni okolici bi je ne razumel, kdo bi se še morda smejal, edina teta ve nekoliko. Ali ta veliki Goethe, ki je te vrste pisal, razumel je tudi njeno srčece.

Sedela je dolgo tako utopljena v svoje misli.

Kar jo prebudijo iz nasprotne hoste prihajajoči glasovi; ljudje so morali biti blizu.

»Kdo hodi tu ob tem času?« bila je prva misel baronice, ki se je nekako boječe ozrla okoli.

»Pa kaj je to? To je Gernauov glas! In še drugi so pri njem. Tako zgodaj in tu?«

Čudeča se in radovedna poslušša, a ni bilo moči razložiti govorov. Oddaljeni so morali biti komaj sto korakov, le gosto borovje jih je zakrivalo; in kakor se je čulo, stali so na mestu in niso šli naprej.

Slutnja nekega zla se polasti še bolj male baronice in nerazložljiv strah.

Premišljevala je, kaj naj bi storila. Bežala? Ostala? Naposled zapusti svoje mesto ter gre tiho in počasi čez ozko brv, ki je ležala

na gorenjem koncu podrtega mlina preko potoka. In potem stopa polagoma skozi gosto drevje glasovom naproti, ki so pa naenkrat umolknili.

Ana postane, sapo zapira, da bi kaj čula.

V tem trenutku pokne dvojen strel, urno zaporedoma, da se je komaj razložil drug od drugega, in to komaj petdeset korakov pred silno prestrašenim dekletom.

Zamolkel, polglasen vzklik se je razlegal takoj po strelu.

»Za Boga, kaj je to,« hiti trepetajoča, a vendar ohrabrena mlada baronica in neznana groza ji pospeši korake.

Ko bi trenil, bila je skozi hosto dospela na majhno, podolgasto travino, ki se je razprostirala sredi gozda.

Nenavaden prizor odpre se tukaj njenim očem.

Sredi prostorišča je ležal nekdo na tleh in poleg njega sta klečala Gernau in doktor Rakec; nekaj stopinj oddaljen pa je stal grof Sori z dvema oficirjema. Vsi so molčali.

Ana je v enem hipcu videla vse in grozna misel jo prešine.

Nehote in bleda ko zid stopi naprej in sedaj spozna ležečega, kateremu je rdečil širok curek krvi belo srajco. Bil je Vinko Rogulin.

»Bog! Mrtev li? Mrtev!« vzklikne dekle s strastnim, boleznim glasom in se zgrudi na koleni poleg bledega Razborjana, čigar krvave prsi so se počasi dvigale v težki sapi.

Navzočni so stopili iznenadeni in prestrašeni narazen. Kratika, tesna tišina je nastala; dekle je zrlo srpo in kakor brez zavesti predse ter pritiskalo krčevito drobne ročice k prsim.

Grof Sori je bil prvi, ki se je ohrabil. Stopil je bliže.

»Baronica,« reče suho, a vljudno, »to ni prizor za vas. Dovolite mi, da vam pomagam.«

Rekoč, jo prime za roko ter hoče vzdigniti jo.

A ona se mu strastno izpuli, ter pahnivši njegovo roko stran, pomeri ga z bleščočim svojim očesom. Od notranje bolesti malo ohripelim glasom mu reče:

»Pustite me, grof! Kajne, to je vaše delo, ubijalec!«

Tu pristopi Gernau.

»Baronica – mirni bodite,« reče ji mehko, »on ni mrtev! Ranjen je, pa rana ni tako nevarna.«

Anica zakrije obraz z rokami in sedaj se ji je izvil glasen, ihteč jok iz globine prs.

Vinko je v tem trenutku odprl oči, ki so obvisle na drobni dekličini podobi, katera je tako bridko jokala, klečeča poleg njega.

»Ana? Vi tukaj?« dejal je polglasno ter hotel dvigniti se; a bolečine mu niso dopuščale in onemogel se zgrudi zopet nazaj.

Doktor Rakec, ki je do sedaj osupnjen in začuden gledal enega in drugega in ki si vsega dogodka ni mogel prav prirediti v svojih možganih, oglasil se je sedaj z energično besedo.

»Pamet, pamet, ne bodi, ne bodi!« dejal je, »kaj boste tu stali, treba je, da dobimo pomoči. Eden gospodov naj stopi po voz, ki je pripravljen.« Potem pa se obrne h Gernauu in potihoma mu zašepeče: »Vi pa tole malo punco stran spravite, kaj bode devče tu stokalo, ko ne pomaga nič. Pamet, pamet! Recite ji, naj jezik za zobmi drži, če hočete.«

Rakčeva energija je bila na pravem mestu.

Eden oficirjev odide po voz, ki je bil blizu.

Gernau se obrne k Ani:

»Vi morate domov, baronica! Dovolite, da vas spremim.«

Deklica vstane tiho in si obriše oči. S povešeno glavo je stala tu in le stisnjeni ustni sta pričali o notranjem boju.

Gernau ji ponudi roko in potem sta molče odšla po ozki stezi, ki se je vila skozi borovje.

Sori in njegov sekundant sta šla od daleč za njima.

Na razpotju pod žerinjskim gradom se je poslovil Gernau:

»Vi ste bili danes po nesrečnem naključju priča dogodka, o katerem bi ne smel nihče drug nego mi ničesar vedeti, baronica!« rekel je, ji roko podavši.

»Jaz vem, da moram molčati,« reče ona kratko in mrzlo ter odide počasi proti gradu.

Medtem je bil stari Andrej prišel z razborškim vozom po svojega gospodarja.

Ko je stopil k njemu ves bled, govoril je med zobmi, pa tako, da ga je čul Gernau, ki se je bil ravno vrnil:

»To so storili na Žerinjah! Da, da: starost, jetika in nesreča ostane v družini. Kaj nisem pripovedoval.«

Pripeljali so slikarja kmalu domov in še tako, da nihče ni vedel, kaj mu je.

Rakec mu je izvlekel izmed reber kuglo in ga obvezal; čudno je zmajeval s svojo debelo glavo; njegovo prerokovanje je bilo pitično, moglo se je soditi, da bode z rano slabo ali pa dobro, kajti govoril je: če bode stvar tak in tak tek imela in ako ne bode to in to pritisnilo, tako in tako na znotraj udarilo, bode ranjenec ozdravel, sicer pa je treba paziti in natura, natura, natura, ta reagira.

XXII

Poletje se je bližalo svojemu koncu in hladni večeri so že označevali jesen. Drevje je jelo pogosto kazati tu in tam kako zaručeno peresce in v jutru je že dvakrat pokrivala gosta megla ravnino in dolino. Polje je bilo na vse kraje razorano in ozimno žito je počivalo že po črnih, dolgih brazdah; po zvratih pa so sedeli strnadi in ščinkovci in prebirali ostalo travo ter preletavali se od tod na bližnje strnišče in nazaj.

Bilo je prijaznega dopoldneva sredi meseca septembra. Na prednji strani razborškega grada je sijalo gorko sonce v prijetno sobico skozi veliko odprto okno, kjer je sedel v mehkem stolu mlad, bled mož, kateri je bil po šestih tednih danes prvič stopil iz postelje.

Rana, katera je Rogulina silila toliko časa ostati v postelji, bila je nevarna in doktor Rakec je imel prav tedaj, ko je zmajeval tako sumljivo s svojo glavo in ni hotel reči ni belo ni črno. Smrt ni bila daleč in le zdrava, čvrsta natura obdržala je Rogulina pri življenju. Doktor Rakec, to se ve, ta je trdil, da le njegovo znanje ga je rešilo.

Gernau, ki je svoj dopust podaljšal, skrbel je okoli njega, kolikor je mogel. Andrej nič manj. Danes pa je z važnim dovoljenjem doktorja Rakca bolnik prvič vstal. Slab je bil sicer, da ga je moral

Gernau podpirati, ali vendar je čutil neko zadovoljnost, ki je vsakemu rekonvalescentu lastna.

Bled in molčeč je sedel tako v velikem starinskem stolu pri oknu in užival gorki svit jesenskega sonca. Gernau je stal zraven njega.

»Dobro si se izrezal,« dejal je v svojem navadnem lahkomiselnem tonu; »pa tudi ni bilo kar si bodi. Veš li, da sem se jaz že z vso resnobo bal, da ne boš nikdar nobene butelje več odpiral?«

Vinko se nasmehne po malem.

»Komaj se domislil skoraj, kaj je bilo.«

»Lepe reči sva doživela res tukaj, haha,« nadaljuje oficir, »le dobro je, da se je vse še tako gladko izteklo.«

Do današnjega dne nista nikdar govorila o prejšnjih dogodljivih. Vinko, ki je več časa v febrozni nezavednosti bil, pozneje ni povpraševal Gernaua, ta pa tudi ni hotel začeti. Sploh je bila pri Rogulinu s fizičnimi bolečinami minila počasi tudi ona notranja boleost, katero mu je prizadejalo bridko spoznanje in neka nevolja na samega sebe, da je brezsrčni koketi daroval resnično ljubezen, katero je ona, ko ji je bilo stvari dovolj, vrgla proč kakor dete naveličano igračo.

Prevaril se je bil bridko mladi mož, pa čut nespoštovanja do nje, kateri mu je od onega usodepolnega trenutka na žerinjskem vrtu navdajal pošteno srce, pomagal mu je pozabljati grenko prevaro. In še ko je ležal v nemirnih blodnih sanjah, ki so spremljevale njegovo bolezen, mučil ga je le malokdaj spomin na grofico. Prihajala mu je misel, da mora vse ženske odslej sovražiti. Ali tega ni mogel. Kajti precej je v duhu videl pred seboj klečečo drobno deklico, ki je tresoča se pokrivala z ročicama svoje blede lice, po katerem so lezle svetle solze. In namesto ženskega sovraštva obšel ga je nekov miren čut, ki mu je vselej pri tej podobi silil v srce, ter dozdevalo se mu je, kakor bi mu donele na uho tihe, mehke

besede, rečene nekdanj prej: »Ko bi imela še mamico, ljubila bi jo nad vse.« Če je ona druga brez srca, ta ima nekaj dobrega v sebi – zato naj bode i oni odpuščeno in vsem.

Gernau je bil danes jako besedoželjen. Govoril je venomer in o vsem, a videti je bilo, da ima še nekaj na srcu, česar si pa ne upa prav razodeti. Po ovinkih je vedno hodil.

»Doktorja menda danes ne bode,« pravi zopet.

»Je li kam odšel?«

»Ne, pa na Žerinjah ima danes mnogo opraviti. Srečal sem ga prej, ko sem jahal skozi Radovlje.«

»Ali je tam kdo bolan?« vpraša slikar nemirno.

»Da, hlapci so se nekaj pretepali sinoči, pa imajo danes sodnijsko preiskovanje.«

»Kako neprijetno mora biti to Waldenu!«

»Ah kaj, niti ga ni tukaj! Povedal ti še nisem, da so vsi odšli.«

»Že sedaj? Da, da, to seveda!« dostavi Vinko počasi, kakor da so mu misli na drug predmet ušle.

»Niso šli zaradi tvoje stvari; nihče razen male baronice, ki je po naključju naletela tedaj na nas, ne ve ničesar o tvojem dvoboju. Amelija morebiti tudi ve; pa odhodu je drug vzrok. O tebi smo dejali, da si se po nesreči ranil. Walden je prišel enkrat obiskat te, a ga nisem k tebi pustil.«

»In baronica je tudi odšla?« vpraša Rogulin v tla gledaje in hladno.

Gernau se je za trenutek pazno ozrl vanj. Skriven, malo hudoben smehljaj mu je zaigral na licu.

»Tudi ona je odpotovala z njimi.«

»In zakaj so odšli?«

»Menda zaradi tega,« reče baron in potegne iz žepa zganjen listič. »Prej ti nisem hotel kazati, sedaj pa ti menda že lahko.«

Vinko vzame papir in razgane. Obraz mu zatemni, ko pogleda na litografrani list, kjer je stalo suho: »Grofica Veronika Walden – Grof Albert Sori – zaročena,« pa le za trenutek, potem položi list na mizo poleg sebe in pogleda smehljaje se prijatelja.

»Tega sem pričakoval, ni me iznenadilo,« reče mirno.

»Prav imaš!« pritrди baron in stopi veselo žvižgaje dvakrat po sobi.

»Zgodilo se je to že pred tremi tedni in takrat ti nisem hotel kazati. Vem, da ti ni nič za to, ali majhno neprijetno prime človeka kaj takega, še mene bi prijelo,« nadaljuje potem.

»Fizična bolezen spreminja materialne snovi človeškega telesa, pa tudi duševno človeka ozdravlja, tako se mi zdi. A povej mi dalje, kam so šli?« vpraša Rogulin.

»Odšli so vsi v mesto in potem menda na Moravsko k Sorijevim. Edina teta Amelija je na Žerinjah in čujem, da je prav čudna postala. Povpraševala je sicer vedno po tebi, kako ti je, pa ko sem jo dvakrat v preteklih dnevih obiskal, bila je tako kratkobesedna, da ne pojdem več tja.«

Slikar je molčal.

»Baronica, katero je menda oni strah močno prevzel, hodila je tudi tako bleda okoli,« meni Gernau dalje ter pogleda zopet po strani prijatelja, »in ni hotela sprvega z drugimi odpotovati. A naposled se je morala vdati.«

Andrej, ki je vstopil, motil je prijatelja v daljšem razgovoru. Prišel je v gospodarskih zadevah povpraševati in veselje se je starcu bralo z lica, da vidi mladega gospoda zopet na nogah.

Gernau se je napotil malo ven na sprehod in ostala dva sta govorila o potrebnih setvih.

Bil je skrajni čas za to in Andrej je bil že mnogokaj na svojo odgovornost naredil, za kar je sedaj odobrenja iskal in dobil.

XXIII

Štirinajst dni kasneje je bil Rogulin popolnoma zdrav. Hodil je že mnogo okoli in urejeval z Andrejem vred, česar je bilo treba pri razširjenem gospodarstvu. Dnevi so se počeli vidno krajšati in krčiti, postajali so hladnejši, jesen je zavijala širne bukove gozde polagoma v rumeni plašč.

Gernauov podaljšani vojaški dopust se je približal svojemu koncu in meglenea jutra stala je razborška kočija naprežena pred velikimi vrati; praznično oblečen hlapec je držal vajeti in čakal že nepotrpljiv mrmrajoč: »Pokaj ukazuje naprezati, če se pripravlja kakor bolnik na obhajilo.«

Gernau, za odhod pripravljen, prišel je s svojim prijateljem po stopnicah dol.

»Tedaj tako velja, kakor sva se dogovorila,« reče baron in seže gospodarju v roko. »Kadar odkmetuješ, otreseš ilovi prah s čevljev in midva se vidiva v mestu, tam bomo zopet veseli in fidelni za nekaj časa, potem pa naj pride zopet, kar hoče; kdo bi prihodnost ugibal, živela izprememba!«

»Velja! Pozdravi mi vse in glej, da te najdem še čez teden, ko pridem,« – meni smehljaje se Vinko.

»Ne boj se, zaljubljen se ne bom, ha, ha! Odvadil sem se skoro tega.«

Potem potisne oficir še svojega mrmrajočega pinčka v voz in nekoliko trenutkov pozneje je drdral že proti glavni cesti.

Vinko je gledal še nekoliko časa za njim, da mu je izginil za klancem, potem se je vrnil v svoj dom.

Nehote se mu je vrival spomin na dolgo vrsto prijetnih in burnih dni, katere je s tem prijateljem prebil tukaj in kateri so se sedaj bližali svojemu koncu.

Stopil je naposled v svoji sobi k mizi in vzel iz zavitka, v predalu ležečega, majhen listek. Podoba je bila na njem. Zrl je dolgo časa v njo z mehkim pogledom, potem pa jo je položil zopet nazaj na prejšnje mesto in dejal sam pri sebi:

»Bil je kratek sen, ta blede obrazek – in te solze, ki so tekle zaradi mene. Sicer bi bile morda tudi za drugega v mojem položaju – ali pa ne. Drugega človeka ni na svetu, ki bi jih bil kdaj točil zame, to vem. Ti si jih! Pa kaj, bile so le sanje, sanje po hudi vihri, lepa mavrica po hudi uri. Usoda mi je dala pelina piti, a potem mi je od daleč pokazala boljše pijače – pokazala le! To življenje!«

Potegnil je z roko preko oči, kakor bi hotel zbrisati spomin, ter stopil k steni in pozvonil.

»Poklič mi Andreja!« reče služabniku.

Andrej je bil kmalu tukaj.

»Čujte, Andrej,« dejal je slikar, »vi boste morali prevzeti zopet vse moje gospodarstvo. Jaz sem se namenil odpotovati.«

Stari mož ga osupnjeno in vprašujoč pogleda.

»Pa vendar ne za tako dolgo časa ...«

»Kakor moj stric, mislite? Ne vem še. Morda za dolgo. Pa boljše je, da se pripravite na daljše samogospodstvo.«

Andrej je povetil glavo; prišlo mu je vse na misel, kako se je pred mnogo, mnogo leti isto zgodilo s prejšnjim gospodarjem.

»Potem me ne najdete več, kadar pridete; star sem,« pravi žalosten.

»Ne, Andrej,« reče oni ter stopi k njemu in ga prime za roko, »ne bojte se, jaz pridem prej, prej nazaj in zvedeli boste večkrat o meni, kje sem in kako se mi godi. Pa za sedaj moram proč. Vajeni ste kmetijstva in skrbeli boste lahko za vse; pustim vas torej z lahkim srcem tukaj. Čez teden odidem in potem vam kmalu sporočim, kaj nameravam. Zdravi ste in krepki, torej vas stvar ne bode tako mučila.«

Starcu ni bilo vse to prav po volji, molčal je še vedno, šele ko ga Rogulin vpraša:

»Hočete li, Andrej?« dejal je tiho:

»Naj bo, akoravno bi vas rajši tukaj videl; pa menda moralo je tako priti,« pristavi potihoma zase.

»Torej pripravite, o čemer mislite, da se morava še zgovoriti.«

XXIV

Rogulin je bil hitro s svojimi pripravami za odhod gotov. Vedel sicer še sam ni, kako dolgo ga bode slučaj zadrževal v tujini, ker temu je hotel vse prepustiti, pa namenil se je že, ne tako hitro vrniti se v domačijo. Tukaj so bili vsi zadnji dogodki še tako novi, slikar pa je sklenil svoj račun z njimi in hotel pozabiti jih. Andreju je lahko in brez skrbi prepustil vse; poznal je njegovo zvestobo in poštenost.

Eno ga je med temi zadnjimi opravili vedno motilo: zavest, da se mora še posloviti od grofice Amelije.

Sosedska vljudnost je terjala to in dogodek med njima na žerinjskem vrtu ga tudi ni odvrčeval; le skrivnost, katero mu je, to se ve, da le površno, razjasnil Andrej, stavila je neko nevidljivo mejo med njim in staro grofico, katero se je bal prekoračiti.

Pa moral je iti tja.

Teden, ki si ga je namenil še na Razboru, bližal se je svojemu koncu. Slikar je bil kakor navadno v stari biblioteki in tam je pregledoval in deloma urejeval zaprašene knjige, ki so ležale po krajnih omarah. Namenjeno jim je bilo zopet dolgo časa počitka, kakor so ga že enkrat prebile.

Zanimivih starejših knjig ni bilo mnogo med njimi; večidel navadni, efemerni spisi zadnjih stoletij, kateri dandanes polne

samo, pa skoro vsako enako knjigarno na deželi; in vendar, dejal je sam pri sebi slikar, mučil se je nad vsakim dolgo in dolgo ta ali oni ter porabljal vse svoje moči zanje brez zavesti, da bode kmalu pozabljeno in pokopano, kar je žrtvoval: pridnost, misli in ime. Iz časa, ko je gospodoval tu baron Selski, zastopana je bila precej obiloštevilno beletristika in Rogulin se je moral z mehkim čutom spominjati moža, o čigar naobraženosti je tukaj tiho pričala ta zbirka, o čigar blagem srcu je svedočila ta in ona s svinčnikom očrtana poetična misel o tem ali onem avtorju.

Pregledal in preložil je bil že mnogo del, kar zapazi v kotu omare, katero je ravno urejeval, za drugimi knjigami zaprašen zvezek starih listov.

Izvlče ga ven, obriše prah z njega in na zavitku ugleda napis Moj dnevnik.

Na strani pa je stal podpis umrlega strica.

Rahla ginjenost se je sprvega Vinku vsilila v srce, ko je bral ta naslov, a v drugem trenutku mu šine misel v glavo, ki ga je močno vzburla.

Kaj ko bi ti papirji pokazali pot k oni usodepolni skrivnosti stare grofice? To je bila ista misel, in čut, da stoji tu pred rešitvijo one zastavice, ga je tako vznemiril.

S tresočo roko položi zvezek na svojo mizo in jame prebirati zarumenele liste.

Bili so kratki sestavki, površni zaznamki, ki so se tu vrstili drug za drugim, in pred čitalčevimi očmi se je razvijala počasi živa podoba zginulega bitja, ki je zaupalo pred štiridesetimi leti temu trohnelemu papirju vse svoje veselje, vse muke in boje, katere je moralo pretrpeti. Tu je stala zapisana v suhih, skromnih, včasih ne prav razumljivih besedah minula in pozabljena povest

tihe, gorke ljubezni, katere plamen je nekdanj vžgal dve srci in neugasljivo gorel, dasi ga je h koncu dušila sovražna, bridka usoda.

Vinko je bral te odlomke iz življenja svojega umrlega strica in ljubezen njegovo do stare grofice na Žerinjah.

List za listom jo je pripovedoval, beseda za besedo je pričala, kako krepka, kako čista je bila ta ljubezen in kako srečen je bil nekdanj pokojnik. Pa čitalca je sililo vedno naprej, hotel je zvedeti, kaj je prišlo med ta dva ljubimca.

Prebral je že rokopis skoro do konca, pa še nikjer ni našel, česar je iskal. Kar naleti na zadnji strani na besede:

Aleksander je včasih jako čuden. Dozdeva se mi, kakor bi mi ne zaupal. Danes bi se bila skoro razdvojila. On mora imeti svoje namene z Amelijo, ali mu najina ljubezen ni po volji. Zabranjevati je ne more več in prijatelja sva, pa vendar bi me morda rad odstranil. Ko bi danes Amelija ne bila pri nama, razpor med njim in menoj bi bil gotov. Vedno take zapreke, čudna usoda!

To so bile zadnje besede v tem rokopisu. Priložen pa je bil še majhen zapečaten zvezek in tega je Rogulin, sluteč, da najde tu več odkritja, še z velikim nemirom odprl.

V njem je bilo nekaj pisem od ženske roke, pisma grofice Amelije; pri njih pa je ležal listič, pisan od Selskega, kratko, samo po eni strani; pa Vinko je, prečitavši ga z burno naglico, zvedel vse.

Na lističu je bilo čitati:

Poskusil sem danes zadnjikrat govoriti z njo, pa zastonj! Zastonj! Brez slovesa, molče se je obrnila vstran – moj ponos pa bode utrdil steno, ki jo je postavila med sebe in mene. Amelija! Tebi niso zapisane te vrste; napišem jih sebi, napišem jih onemu, ki bo prišel za menoj in ki bo morda čul o grozni slutnji, ki se strinja z mojim imenom. Amelija! Jaz sem nedolžen! Jaz nisem kriv smrti in krvi tvojega brata, jaz nisem povzročil ni razdril sreče

svoje ni ljubezni, ki naju je vezala. Onega nesrečnega dne, ki je prinesel to grozno gorje nad nas, sva bila z grofom Aleksandrom skupaj na lovu. O prejšnjem razporu ni bilo govora med nama; Aleksander je bil vesel kakor malokdaj in menila sva se prijateljsko-bratovsko. Bila sva sama in sprehajala sva se bolj, nego mislila na lov. Tako prideva do onega jarka, kjer si ga potem sama videla, in Aleksander je hotel preskočiti ga. Pri skoku pa se mu zatakne puška, katero je držal v roki, ob majhno hrastovo vejo – počí in on obleži v svoji krvi onkraj jarka. – Jaz ne vem, kaj sem storil od onega trenutka, ko je ležal pred menoj bled – mrtev; jaz le vem, da me imenuješ ti – ti, Amelija, njegovega morilca. Jaz te ne sovražim, jaz te ne dolžim krivde, jaz ti odpuščam. In bolje je, da zdaj umre, da se zdaj upepeli najina ljubezen; grozna slutnja, ki jo nosiš v srcu, nikdar bi ji ne privoščila življenja. Jaz pojdem od tod in morda se ne vrnem več. Tako mora biti. Nekoč pa bodeš zvedela in moraš zvedeti, kako grozno si se sama varala – tedaj pomni, da sem ti odpustil. Bog te obvaruj!

»Ubogi stric!« dejal je tiho slikar, prebravši te kratke besede; čut pomilovanja premagal je lastno njegovo zadovoljnost nad slučajem, ki mu je odkril skrivnost in obenem razodel krivico, katera se je pokojniku godila.

»Ubogi stric! Takov strašen sum je težil toliko let spomin nate in na tvoje ime ter pokopal vso tvojo srečo, ostrupil vse tvoje življenje. Da, nedolžen si bil in pošten! In ona? Da – ona se je motila, pa kdo jo bode sodil zaradi te zmote? Trpela je in morda še trpi – ti pa imaš mir – mir na veke!«

Vstane od mize in gre počasi k oknu.

Smreke, katerih široke veje so se počasi zibale v hladnem pišu, nosile so še svojo temno zeleno opravo, med njimi pa je vršalo po starih gabrih že rumeno listje.

»Povedati, razodeti moram Ameliji to, kar sem našel; bridko spoznanje zanjo, pa mora biti – zaradi pokojnega! Zaradi mene tudi? Meja, ki leži še sedaj med Waldenovimi in menoj, nevidljiva, pa trdna meja, pala, zginila je. – Pa kaj mi hasne to? Strohnela je že presekana vez – strohnela! Meni ne koristi nič! In – Ana?«

Naenkrat, nehote mu je prišlo to ime v spomin; sam si ni vedel vzroka zanj. Zganil se je za trenutek nemirno, potem pa potegnil z roko preko oči, kakor bi hotel pregnati podobo, ki mu jo je predstavljala fantazija.

Stopil je od okna proč in zbral na mizi ležeče lističe.

Potem pozvoni slugi.

»Popoldne najbode voz zame pripravljen!« naroči vstopivšemu.

»Izpolnil bom,« reče tiho, ko je bil zopet sam, »zadnjo dolžnost svojo zase in za strica!«

XXV

Na Žerinjah je bilo že nekaj tednov prav tiho.

Gospod Mejač je korakal sleherni dan po štirikrat iz grada in nazaj v svojih visokih škornjih in pokrit še vedno s širokim slamnikom, v ustih pa držeč svojo zvesto, navadno negorečo pipo. Razen njega je bil le stari Tine sigurna prikazen pod grajskimi kostanji, ko je romal na vrt, in tu in tam kakov hlapec, ki je prišel iskat naročila.

Grofica Amelija je sedaj sama gospodarila v gradu. Opravil ni bilo toliko, ker glavno reč je oskrbel po njenih naredbah gospod Mejač, tako da njene navzočnosti ni bilo treba. Doma pa je šlo vse svoj navadni, enakomerni pot enega dne kakor drugega.

Gostov in pohodnikov ni bilo, in odkar je vzel baron Gernau slovo, oglasil se je le še doktor Rakec enkrat, ko je prišel zdraviti pri tepežu potolčenega hlapca, ki se je bil pa medtem že sam ozdravil.

Spomnila se je grofica pač včasi mladega slikarja, ki je ležal bolan na Razboru, in vedela je dobro, da ni bil samo nesrečen slučaj vzrok njegove bolezni; Anica ji je vse razodela. Pa vsa dobrohotna čutila, ki jih je nosila do Rogulina v srcu, prevladal je vendar bridki spomin na nekdanjost in na Selskega. Pregovorila in prepričala se je, da je prav tako, kakor se je vse razplelo – brez njene volje

in ne da bi ji bilo treba sami očitno ustaviti se dogodljajem. Zato tudi nihče slutiti ni mogel, kar je ona že tako dolgo zakrivala; svojo nekdanjo najbridkejšo bolelost, ki ji je odločila samsko življenje.

Ko je pozvedela razmero med Vinkom in Veroniko, oglasila so se vsa njena čutila zoper isto in spomin na brata in njegovo krvavo, skrivnostno smrt je odločil takoj v njenem srcu. Potem pa se je vse samo razrušilo in stari teti je bilo to – prav.

Pa Anica? To je ljubila bolj nego vse druge; poznala je njeno blago, nedolžno srce in vedela, kako različna je od Veronike. Smilila se ji je mlada deklica, pa tolažila se je, da pozabi to prvo bridko spoznanje. Zato jo je tudi pregovorila, da je šla na potovanje z drugimi.

Danes je sedela stara teta v svoji sobi in pisala.

Poročiti je morala bratu mnogo o gospodarstvu in svojem delovanju in povprašati o tem in onem. Tudi za Ano je bilo pisemce pripravljeno.

Kar ji poroči vstopivša hišna, da je prišel razborški gospod ter želi z njo govoriti.

»Kdo? Gospod Rogulin?« zavzame se skoro grofica in vstane od mize; pa takoj popravi svoje čudenje. »Je li že zdrav? Prav, prav, sprejela ga bodem tukaj!«

Nekako tesno ji je bilo pri srcu, a ohrabrila se je urno.

Vinko vstopi.

Pozdravila ga je prijazno, akoprav je majhen nemir donel iz njenih besed.

»Nekaj tednov je minilo,« dejal je slikar, približavši se ji, »kar mi je usoda zabranjevala izpolnjevati svoje sosedovske dolžnosti, in ti tedni so mnogo, mnogo izpremenili in predrugačili. Kontesa – kar je minilo in kar se je godilo med nami, naj bode – pozabljeno!«

Govoril je to z mehkim glasom.

»Pozabljeno naj bode,« reče ona, podavši mu svojo roko; »pozabljeno kakor marsikaj drugega,« pristavi potihoma.

Rogulin sede zraven nje na stol, katerega mu je že prej ponudila. Čul in umel je njene zadnje, tihe besede.

»Ne tako, kontesa,« reče in upre svoj pogled v njo, »moja zadeva je zaključena – pozabljena. Pa marsikaj leži za vsakim človekom, o čemer meni, da je pokopano, na veke pokopano. In vendar vstane naenkrat iz svojega groba, nepoklicano, nepozvano ter s svojo jekleno resnico udari ob naše prsi!«

Ona se vprašaje ozre nanj in v njenem obrazu se je pokazala ona znana pikra poteza.

Slikar je zapazil to.

»Jaz moram tako govoriti,« dejal je mehko, »vi ste mi omenili nekoč to čudno, temno skrivnost in vaše besede so me spremljevale povsod, da povsod, kjer sem hodil.«

»Pustiva to, gospod Rogulin! Prosim vas, ne tirajte minulih časov nazaj! Pustiva to!« reče ona resno in skoraj osorno.

»Ne, ne! In sedaj posebno ne, ko vem vse, ko vem morda več nego – vi sami!«

S plahim očesom se je zdaj ozrla vanj pri teh besedah.

»Da, da kontesa! Jaz nisem prišel danes k vam samo po slovo in ne samo v svojem imenu. Težak mi je bil pot, pa moral sem ga storiti. V srcu hranim gorek čut za tujo nesrečo in zato, kontesa, težko izpolnjujem to zadnjo svojo dolžnost do blagega rajnkega, do svojega – strica. Odpustite, da vam vsiljujem ta spomin!«

Stara kontesa ga je srpo pogledovala in njem obraz je še bolj zatemnel. Potem pa je obrnila oči stran in zganila se je, ko je omenil slikar rajnkega strica.

»Česa želite? Kaj veste?« dejala je zamolklo.

»Jaz vem vse! Vašo ljubezen in ono krvavo slutnjo, ki jo je umorila; in vem, da ste bridko, bridko varali sebe in svoje srce.«

Ona je zrla predse tiho, s stisnjenimi ustni in povešeno glavo; z roko se je krčevito oprijela stola, v katerem je slonela.

Rogulin je videl, da je zadel z neusmiljeno roko ob najbole-
stnejšo stran njenega srca.

»Odpustite mi to moje početje, pa dolžen sem ga spominu svojega dobrotnika,« dejal je s prosečim glasom in vzel iz žepa listič, kateri je bil njemu odkril vso to skrivnost.

»Čitajte te vrstice, grofica!«

Vstal je s sedeža in stopil pred njo.

Mehanično, s tresočo roko je vzela staro pismo.

Počasi ga je razvila in težka sapa, ki ji je dvigala prsi, pričala je o silnem notranjem boju.

Prečitala ga je do konca, do zadnje besede.

Obleдела je po starem, zgubanem licu in list ji je padel iz rok.

Dolga, tesna tišina je nastala in Vinko se je ni upal končati. S težkim srcem, polnim pomilovanja in sočutja, je stal pred njo.

Naposled se zdrami starka ter pobere počasi padli listič in mu ga da nazaj, rekoč s tresočim, izpremenjenim glasom:

»Da, nedolžen je bil, nedolžen! In tako pošten! Jaz pa – jaz sem se tako bridko varala; jaz sem – kriva!«

Zakrila je obraz z rokama in tako globok, tako bolesten vzdihljaj ji je skipel iz prsi. Rogulina je čut premagal.

»Kontesa,« vzkliknil je z gorkim sočutjem in prijel jo za suho, staro roko; »kontesa, ne, ne tako! Spomin na to, kar sem vam danes na novo prinesel pred oči, ta spomin vam ne sme biti grenek ni pekoč. Sedaj je vse pokopano, vse minilo in pred seboj imate le – življenje! Življenje – svoje in svojih ljubih.«

Starka ni odgovorila; tih jok ji je lajšal notranjo boleost.

Vinko je stal, držeč jo za roko, pred njo; čutil je, da je ne sme motiti; zato je molče zrl predse.

Čez nekoliko časa se je pomirila. Vstala je s svojega sedeža in dejala potihoma:

»Vse to mi je prehitro prišlo! Pozabila sem že zdavnaj, pa sedaj je tako naenkrat zopet vstalo, kakor bi se bilo včeraj zgodilo.«

»In meni odpuščate, da sem to povzročil?« prosi rahlo Vinko. Poda mu starka obe roki, ljubeznivo in prisrčno.

»Povedala vam bodem vse – vse; ne odpotujite še tako hitro; pridite še enkrat k meni, še enkrat po slovo.«

Slikar obljubi in se odpravlja.

Spremila ga je do vrat, tam še enkrat prisrčno pozdravila ga.

Potem je ostala sama, sama – s starim lističem, Selskega oporoko.

XXVI

In dva dni pozneje sedela sta zopet skupaj pri mizi pod grajskimi lipami in stare, prijazne oči grofice Amelije upirale so se z mehkim izrazom v slikarja.

Bil je že na odpotovanju in voz njegov je stal v klancu in čakal ga. Oglasil se je še pri starki, kakor je obljubil, in dasi sam ni vedel pravega vzroka, ločil se je vendar težko, prav težko od nje.

Dobil jo je pred gradom in tam sta ostala.

»Veseli me, da ste se še oglasili,« dejala je prisrčno, »da lahko izpolnim dolžnost svojo, katere zadnjič nisem mogla. Povedati vam hočem vse, vso ono zdavnaj minulo zgodbo, ki je ločila mene in barona Selskega. Po večjem vam je že znana.«

Povesila je nekoliko glavo in z v tla uprtimi očmi je nadaljevala:

»Selski je bil moj zaročenec. Prihajal je redno sem na Žerinje, sleherni dan – in tako srečna sva bila oba. Starejši moj brat, Aleksander, gospodaril je tedaj tukaj, Henrik pa je bil na univerzi. Staršev nismo imeli več, pomrla sta bila oba – oče in mati – bili smo sami. Aleksander je bil prijatelj Selskega – pa čudna, včasih jako nerazumljiva natura. Njegova vroča kri spravila ga je pri najmanjši priliki v grozno razburjenost, in to smo vedeli vsi in se tudi vedno po tem ravnali. Z mojim – z baronom Selskim razdvojil se

je mnogokrat, a pozabljeno je bilo takoj vse. Selski je sicer včasih mislil, da Aleksander ne mara zanj, pa prepričala sem ga vedno o nasprotnem.«

»In tako sta se tudi nekega večera – oh, moj Bog, kako dobro ga pomnim – nakrat pri razpravljanju neke sosedovske mejne zadeve močno zgrela in Aleksander je v svoji razburjenosti odpoval v strogih izrazih Selskemu svoje prijateljstvo. Ločila sta se jezno in – vi ne veste, koliko sem trpela. Vedela sem, prepričana sem bila, da bode jutri vse zopet poravnano, a skrb, čudna, neznanja skrb me je tisto noč težila.«

»Zjutraj je šel Aleksander na lov in okoli poldne prikorakal je Selski, bled, upadlih oči, tresoč se v grad – moj Bog, vidim ga še pred seboj! Povedati mi ni hotel precej, kaj se je zgodilo, zahteval je le hlapce in o zdravniku govoril. In tisti trenutek šinila mi je ona grozna, blazna misel v glavo, ki mi je ostrupila vse življenje. ›Mrtev je – mrtev in ti si kriv tega,‹ vzkliknila sem – čutila nisem nič, nič; samo to strašno zavest, da je on kriv – dvoboj ali ne – pa on je kriv. In ko je stopil pri teh mojih besedah za korak nazaj – bled, pa ponosen in raven, tedaj se nisem menila za to! Zastonj je bilo vse – zastonj!«

Starka je umolknila in tudi slikar je zrl nem predse.

»In drugo, gospod Rogulin, drugo pa že veste,« dejala je čez nekoliko časa z globokim vzdihljajem.

Molče ji je Vinko podal preko mize roko; ona mu jo prijazno stisne in njene mokre oči so obvisle s prijateljskim izrazom na njegovem licu.

»Tako je na svetu, grofica,« reče on mehko in potihoma, »vsak mora nositi svoje gorje, svoje izkustvo, bodisi lahko, bodisi težko – nositi ga mora, dokler morda ne potisne to breme pod površje

vsakdanjosti. In blagor mu, kdor si more hraniti na tako bolest – svet, blag spomin!«

V zadnjih njegovih besedah je zadonel po tihem nekov grenak čut.

Starka ga je opazila.

»Ne govorite tako,« rekla je prisrčno, »nobena grenkost vas ne sme spremiti od tod; sklenila sva že zadnjič, da je pozabljeno vse, in vedite, gospod Rogulin: akoravno je zginilo sedaj isto, kar je ločilo nas in vas – bolje je vendar, da je prišlo tako. Jaz vam želim vse dobro, vso srečo, vso blagost na svetu – vi ste sorodnik Selskega – in jaz vas zagotavljam: dobro je, kakor je odločil slučaj.«

Pogledala mu je trdno v oči.

On jo je umel.

»Morda imate prav, grofica,« reče in po kratkem molku nadaljuje, »vendar se težko iznebim onega pikrega čutja, ki so mi ga zadnji dogodki zapustili kot pekoči sled v srcu. Mnogo sem izpremenil, misli in nazore svoje in marsikaj drugega. Res je: cvet mora odleteti, da dozori sad.«

»Včasih pa zvene prej in potem ni cvetja, ni sadu,« pristavi z resnim licem ona; »nikar, prijatelj moj, nikar se ne vdajte oni neplodni in nezdravi misli, katero navadno rodi vsaka nezgoda, vsako bridko izkustvo v človeškem srcu: da dobrega, poštenosti in ljubezni ni na svetu. Marsikdo si zagreni s tem prepričanjem svojo mladost, in ko potrkajo stara leta na njegove duri – izprevidi, da je prepozno vrniti se. Jaz vem to in v vsej istini in globočini šele zdaj spoznavam. In jaz sem samo – ženska.«

Vstala sta bila počasi s svojih sedežev.

»Sočutje in ljubezen – vse je še na svetu in tudi vi jo boste še našli,« reče nasmehljaje se grofica.

Vinko je stal molče poleg nje; mehko mu je donel njen simpatični glas na uho in globoko se mu je vtisnil njen govor. Takega glasu ni čul dolgo, dolgo, odkar so bili pokopali njo, ki mu je bila najljubša, najdražja na vsem svetu – blago, ljubo mater. Toliko let je bil sam, čisto sam, in tolikokrat hrepenel po sladkih besedah, ki mu jih je ona nekdanj govorela. In sedaj je čul isti glas na novo. In poleg njega se mu je vzbudila v spominu zopet ona lepa podoba, ki mu je že tolikokrat spremljevala misli, ona drobna jokajoča deklica, klečeča poleg njega – ki tudi nima mamice in ki bi jo tako, ah, tako ljubila.

Vzdramil se je iz svojih misli in segel kontesi v roko, hvaležno ozrši se v njo.

Poslovita se.

»Priporočite me vsem svojim, grofica,« dejal je mehko Rogulin; »in baronica Ana naj mi odpusti one neprijetne trenutke, ki jih je doživela tedaj – zaradi mene.«

»Sami jo morate poprositi; saj se vrnete skoraj; tujina vam ne bo pogodu,« reče starka smehljaje.

»Ne vem, morda ostanem dolgo, dolgo!«

»Ne verujem vam – dom ima vedno svojo moč.« Šla sta medtem počasi proti vozu; Vinko se poslovil še enkrat gorko pri stari dami in malo pozneje je bila sama pod grajsko lipo ter gledala prašni oblakič, ki se je valil po radoveljski cesti.

»Vrneš se skoraj!« dejala je tiho zase, ko je izginil voz v daljavi za zelenimi drevesi, ki so tam obraščala cesto.

XXVII

Minila so tri leta.

Po veliki promenadi motalo se je vse elegantno občinstvo glavnega mesta.

Bil je lep poletni večer in vsak, kdor se je bil poskril čez vroči dan v svojo zatišno sobo, priromal je zdajci ven uživat kolikor toliko hladnega zraka.

Z velikim ulanskim oficirjem, ki je bil na tem mestu redna, gotova prikazen, pohajkoval je tuj mož interesantnega obraza, po čigar zarjavelem licu se je lahko sodilo, da ga je moralo opekati dalj časa južno sonce.

Marsikdo se je oziral za njim, a poznal ga ni nihče.

Ulan je zapazil to.

»Bog zna, ali bi te žerinjska gospoda tudi tako čudno in zavzeto pogledovala, ljubi moj Vinko, ko bi te zdajle srečala, morda tam na tisti radoveljski cesti, rjavega in obraščene. Na mojo vero, stavil bi, da te ne ugamejo.«

In res se je bil Rogulin močno izpremenil v malo letih, ko je potoval po jugu, kratkočasujoč in učeč se ter malo spominjajoč se daljne svoje domačije.

Nasmehne se pri opombi svojega spremljevalca.

»In ti, Gernau,« reče, obrnivši se k staremu svojemu in našemu znancu, »povedal mi še nisi nič, kako in kaj je z Waldenovimi. Tri leta nisem že čul o njih. Kje so sedaj?«

»Izpremenilo se je mnogo pri njih,« meni oficir. »Walden je umrl in grofinja je sedaj pri hčeri, pri Veroniki – če jo še kaj pomniš, sedanjo grofinjo Sori, ha, ha, na Moravskem, na Sorijevih posestvih. Žerinje pa so pripale po Waldenovi oporoki tisti teti Ameliji, katera tamkaj gospodari. Videl je že nisem celo leto!«

Vinko je čakal, da Gernau še kaj poreče. A ta je molčal.

»Torej umrl je grof,« reče Vinko obžalovaje, »pošten mož je bil to!«

Čez nekoliko časa pridene zopet:

»In ona mala baronica?«

»Aha,« meni zategnjeno Gernau, »te tudi še nisi pozabil? Tista mala baronica ni mnogo večja postala, nego je bila, a interesantna je – jako interesantna. Pa sedaj jo boš lahko kmalu videl; pri teti je na Žerinjah.«

Slikar ni rekel besede, a nekov vesel izraz mu je prevlekel lice.

XXVIII

Dva dni kasneje je korakal Vinko po znani, s topolkami obsajeni cesti proti žerinjskem gradu.

Svoj voz je bil pustil pri Zabrdniku, kateri ga je ugibaje od strani pogledoval, ker njegovega obraza ni mogel takoj najti v svojem spominu.

In sedaj je stopal Vinko peš navzgor veselega srca, a vendar nemiren.

Raslo in cvelo je vse okoli njega kakor tedaj, ko je šel prvič po tem potu. Koliko pa je ležalo med tem trenutkom in onim prvim!

Pod drevesi pred gradom sta sedeli dve dami pri lahkem delu in razgovoru. Bližajočega nista opazili, niti prej videli njegovega voza na radoveljski cesti.

Sedaj stoprav, ko je zahreščala njegova stopinja na pesku pod skrajnim kostanjem, pogledali sta obe kvišku in začudenje, videti čisto tujega gospoda tako naenkrat pred seboj, bralo se je prvi hipec obema na obrazu.

Pa le na prvi trenutek; kajti Vinko je stal že pri njih, in ko je začul se njegov sonorni glas v veselem pozdravu, spoznali sta ga obe in radostni vzklik, s katerim mu je podala stara grofica obe roki, bil je prišlec svedok, da je dobrodošel.

In Ana?

Tej je padlo delo iz drobnih ročic; stala je za staro teto z izdajalno rdečico v nežnem licu, in ko sta si podala z Vinkom roki, čutil je on z neizrečenim veseljem, da se njena nekoliko trese.

Potem pa so sedeli vkup pri mizi pod kostanjem in slikar je pripovedoval o svojem potovanju po divni Italiji, o njenih umotvorih in njeni krasoti in o svojem hrepenenju po – domači zemlji.

Do večera so bili skupaj, in ko se je ločil Razborjan, obljubil je, da pride še mnogokrat.

Večkrat se je ozrl nazaj, ko je drdral njegov voz v mraku po radoveljski cesti; bil je tako vesel in srečen.

Zvečer pa tega dne, ko sta prišli Amelija in njena ljubljenska v svojo sobo, oklenila se je mala baronica, katera res ni bila, kakor je dejal hudobni Gernau, mnogo večja zrasla, zopet stare tete kakor tedaj, ko je točila prve bridke solze spoznanja; in tudi nocoj se je zjokala. Bila je srečna, tako neznano srečna, saj je bil on zopet tukaj.

Nekaj tednov pozneje pa sta sedela Vinko in Anica na klopi v vrtu pod onim kostanjem, katerega je bil nekdanj stari Tine zasadil in ki je že široke, košate veje razprostiral v zrak. In tu ji je povedal slikar, kako mehko so ga zadele nekdanj njene besede, ko je govorila o svoji mami, kako se mu je vtisnila njena podoba, ko je klečala jokajoča in ihtea poleg njega, kako ga je spremljeval spomin nanjo po vseh njegovih potih in kako ga je silil nazaj v domovino, nazaj k njej, in kako jo ljubi, čez vse ljubi. In mala deklica ni dejala nič, nego pustila je, da jo je pritisnil na prsi in jo imenoval svoje ljubo dete.

Ko so praznovali mesec pozneje ženitovanje na Žerinjah, imel je doktor Rakec, ki je bil poleg drugih lepih lastnosti tudi mnogojedež in je sedel tudi med povabljenimi, jako dobro voljo. Dokler je imel apetit, in ta je bil pri njem vsak dan velik, ni se zmenil niti za prijaznosti barona Gernaua, ki je sel zraven njega, niti za redke besede grofa Sorija, ki je prišel sam, ker grofinji Veroniki ni bilo moč, niti za druge časti: nego privoščil si je vsega dobrega, česar mu je podeljevala miza, in zadovoljen, jako zadovoljen je bil.

In ko je ob koncu vtaknil roki v žep in pogledal radovoljno okoli, dregnil je s komolcem soseda Gernaua prijateljsko pod rebra in dejal veselo:

»Pa se bomo še dvobojili, še – kajne? Ha, ha, ha, ha!«

In ko ga je ta pomenljivo pogledal postrani, menil je veseli doktor Rakec mrmraje:

»Pamet, pamet; kaj pa sem dejal hudega! Kaj se boš, kaj! Ha, ha! Dobro se je izteklo!«